

סוף שנת המס 2020 לקראת שנת 2021

www.alliott.co.il

לקוחות וידידים יקרים,

כמדי שנה אנו שמחים להגיש לעינכם את החוברת השנתית של משרדנו לתום שנת המס 2020 ולקראת שנת המס 2021, בתקווה שהחוברת תשמש אתכם ותייער בידיכם בתכנון פעילויותיכם הכלכליות.

מגפת הקורונה (COVID-19) שלטה על סדר היום הכלכלי בשנת 2020 והיכתה במהירות חסרת תקדים בכלכלה העולמית ובכלל זה בישראל. המגפה הבריאותית הובילה לצעדים חריפים למניעת התחלואה, אשר השפיעו משמעותית על ההתנהלות והפעילות הכלכלית. המשבר הכלכלי שנגרם כתוצאה ממגפת הקורונה פגע אנושות במגוון רחב של ענפים, ובראשם ענפים הקשורים בתחומי התעופה, הרכב, המלונאות, ההסעדה, התיירות, האירועים, החינוך והתרבות. לצד זאת, מספר ענפים צמחו בתקופת המשבר וביניהם תחומי התקשורת האינטרנטית (כגון Zoom), ספקי מזון גדולים, ענף המשלוחים ועוד.

הניסיון שנצבר בהתמודדות עם המגפה בישראל ובעולם, מצביע על כך שהגבלת הפעילות במשק באמצעות סגרים, מביאה לריסון המגפה לזמן מוגבל בלבד. לפיכך, פתרון ממשי יושג רק לאחר דעיכתה, בין אם בדרך של חיסון כללי של האוכלוסייה, ובין אם בדרך אחרת שתביא לכך. על פי הערכות אופטימיות, שינוי כזה צפוי להתרחש לכל המוקדם במחצית השנייה של שנת 2021.

ישראל, להבדיל ממדינות אחרות, נקטה במדיניות של תשלום דמי אבטלה לעובדים שהוצאו לחל"ת, ולא במדיניות של תמריצים ותגמולים למעסיקים בכדי שישמרו על העובדים במקומות העבודה. על פי כלכלנים רבים, האפשרות שניתנה לעובדים להאריך את תקופת החל"ת (עד לחודש יוני 2021) יוצרת לעובדים תמריץ חיובי להישאר בבית ולא לצאת לעבודה ובכך מעכבת את קצב החזרה של העובדים לשוק העבודה.

לפי תחזית בנק ישראל, התוצר בשנת 2020 צפוי להצטמצם בכ-6% ובשנת 2021 צפויה הצמיחה להיות בשיעור של 1% בלבד. הגירעון בתקציב המדינה צפוי להגיע לכ-14% מהתוצר. היחס בין החוב לתוצר צפוי לעמוד על כ-80%, וזאת לאחר שנים בהן ננקטה מדיניות נחושה להקטנת היחס האמור.

לצד מגפת הקורונה, סובלת ישראל גם ממשבר מתמשך בתחום הפוליטי מאז שנת 2018, לאור זאת היא מתנהלת ללא תקציב מאושר ובימים אלה שוב מסתמנת נטייה לפיזור הכנסת ולהליכה לבחירות.

עם זאת, ישראל ידעה לאורך שנותיה משברים קשים מאלה ויצאה מהם מחוזקת. לפיכך יש לקוות, כי למרות האתגרים הרבים תשכיל ההנהגה הנבחרת לייצב את הכלכלה, תוך טיפוח חוסנה ואחדותה של החברה בישראל.

אנו מאחלים לכם שהשנה הבאה עלינו לטובה תהיה שנת בריאות, יציבות, ביטחון, הצלחה, הגשמה ושגשוג

בכבוד רב,

סלים בדיע ג'יריס
רואה חשבון

אתר הקבוצה: www.alliott.co.il

צוות המערכת (לפי סדר א"ב):

מומי אליאס רו"ח, דוד בירנזורף, משה כדר עו"ד רו"ח,

חגית ליברמן פלס רו"ח, אריאל פטל רו"ח, פסיה פרידין רו"ח, רחלי קוממי רו"ח.

כל הזכויות שמורות לקבוצת אליוט בישראל. אין לצלם או להפיץ ללא אישור בכתב מהמחברים. העלון נוספו מיועדים למתן מידע כללי בלבד ואין לראות בהם חוות דעת או ייעוץ מקצועי. במידה ודרושים לכם הסברים נוספים או הדרכה כלשהי, נבקשכם להתקשר למשרדנו.

סיוע כלכלי עקב נגיף הקורונה - תמצית הטבות ומענקים

בשלהי שנת 2019 התפרצה בעולם מחלת COVID-19 שנגרמה מנגיף קורונה. קצב התפשטות המחלה הואץ והמחלה הוכרזה כמגיפה עולמית. בתחילת שנת 2020 החלה התפשטות המחלה גם במדינת ישראל באופן שהיוותה איום חמור על בריאותם של אזרחי המדינה. בשל החמרה במצב התחלואה ובמטרה לצמצם את שרשרת ההדבקה והתפשטות הנגיף הוטלו הגבלות על המשק הישראלי וביום 15 במרץ 2020 הוטל סגר כללי במשק שגרם למשבר כלכלי כבד. מאות אלפי ישראלים מצאו עצמם ללא מקור פרנסה ואמצעי מחיה. ביום 19 באפריל 2020 החל תהליך של צמצום המגבלות שהוטלו על המשק אך עקב החמרה במצב התחלואה ועלייה בתמותה מנגיף הקורונה, ביום 18 בספטמבר 2020 הוטל סגר כללי שני במדינה. ירידה במצב התחלואה אפשרה החזרת המשק לפעילות באופן חלקי והדרגתי על פי מתווה שקבעה הממשלה החל מיום 18 באוקטובר 2020. במטרה לתמוך בעסקים שפעילותם נפגעה וולסייע לאזרחים ובכללם מעסיקים, שכירים, עצמאים וחברות שנפגעו מהמשבר הכלכלי בשל התפרצות נגיף הקורונה, קבעה המדינה מענקים והטבות שהוענקו החל עם סגירת המשק בחודש מרץ 2020 וחלקם צפויים להמשיך ולהינתן גם בשנת 2021. להלן סקירה קצרה וחלקית של המענקים וההטבות אשר אושרו, עד למועד כתיבת שורות אלו:

מענק פעימה ראשונה

למענק זה זכאי עצמאי שבשנת 2019 מלאו לו 20 שנה או יותר, שהכנסתו החייבת לשנת המס 2018, ולמי שהחל לעסוק בשנת 2019 הכנסתו החייבת לשנת המס 2019, עולה על 24,000 ש"ח ואינה עולה על 240,000 ש"ח, ועבור בני זוג שסך הכנסתם החייבת המשותפת לא תעלה על סכום של 340,000 ש"ח, ומחזור העסקאות בחודשים מרץ-אפריל 2020 נמוך ממחזור העסקאות באותם חודשים בשנת 2019 בשיעור העולה על 25%. בהתקיים התנאים כאמור ותנאים נוספים כמפורט בתקנות, עצמאים זכאים למענק בשיעור 65% מהרווח הממוצע החודשי בשנת 2018, ואם העסק נפתח בשנת 2019 בהתאם לנתוני שנת 2019, שלא יעלה על 6,000 ש"ח. המענק יחשב כהכנסה לעניין פקודת מס הכנסה, אך לא יחויב בביטוח לאומי ולא יחויב במע"מ.

מענק פעימה שניה

מענק סיוע לעצמאים

למענק זה זכאי עצמאי שבשנת 2019 מלאו לו 20 שנה או יותר, שהכנסתו החייבת לשנת המס 2018, ולמי שהחל לעסוק בשנת 2019 הכנסתו החייבת לשנת המס 2019, עולה על 8,568 ש"ח ואינה עולה

על 1,000,000 ש"ח ומחזור העסקאות בחודשים מרץ-יוני 2020 נמוך ממחזור העסקאות באותם חודשים בשנת 2019 בשיעור העולה על 25%.

בהתקיים התנאים כאמור ותנאים נוספים כמפורט בתקנות, עצמאים זכאים למענק בשיעור 70% מהרווח הממוצע החודשי בשנת 2018, ואם העסק נפתח בשנת 2019 בהתאם לנתוני שנת 2019, שלא יעלה על 10,500 ש"ח. עצמאים אשר הכנסתם החודשית הממוצעת מעסק עולה על 40,000 ש"ח, יופחת מהסכום האמור סכום השווה למכפלת 17.3% בסכום שבו עולה הכנסתם החודשית הממוצעת מעסק על 40,000 ש"ח.

המענק יחשב כהכנסה לעניין פקודת מס הכנסה, אך לא יחויב בביטוח לאומי ולא יחויב במע"מ.

מענק סיוע לשכירים בעלי שליטה בחברת מעטים

למענק זה זכאים שכירים בעלי שליטה, שבשנת 2019 מלאו להם 20 שנה או יותר, שהכנסתם החייבת לשנת המס 2018, ולמי שהחלו לעסוק בשנת 2019 הכנסתם החייבת של השכירים בעלי שליטה לשנת המס 2019, עולה על 8,568 ש"ח ואינה עולה על 1,000,000 ש"ח (יחד עם חלקם בהכנסה החייבת של החברה בשליטתם), ומחזור עסקאותיה של חברת המעטים שבה הם בעלי שליטה בחודשים מרץ-יוני 2020 נמוך ממחזור העסקאות באותם חודשים בשנת 2019 בשיעור העולה על 25%.

בהתקיים התנאים כאמור ותנאים נוספים כמפורט בתקנות, שכירים בעלי שליטה זכאים למענק בשיעור 70% מסכום הכנסת עבודה חודשית ממוצעת שנצמחה בשנת 2018, ואם החברה נפתחה בשנת 2019 בהתאם לנתוני שנת 2019, שלא יעלה על 10,500 ש"ח. שכירים בעלי שליטה אשר הכנסתם החודשית הממוצעת עולה על 40,000 ש"ח, יופחת מהסכום האמור סכום השווה למכפלת 17.3% בסכום שבו עולה הכנסת העבודה החודשית הממוצעת שלו על 40,000 ש"ח. המענק יחשב כהכנסה לעניין פקודת מס הכנסה, אך לא יחויב בביטוח לאומי ולא יחויב במע"מ.

מענק השתתפות בהוצאות קבועות

מענק לעצמאים, לחברות ולשותפויות, שמטרתו לסייע בהוצאות הקבועות של העסק שלא נחסכו, על אף הירידה בהיקף הפעילות של העסק, לדוגמה: שכירות, הוצאות מימון (כמו הלואות, ריביות). המענק מחושב באופן דו חודשי בהתאם לקיטון במחזור העסקאות (לפחות 25% או לפחות 40%, בהתאם לתקופת הזכאות) ותנאים נוספים כמפורט בתקנות.

- חברות ויחידים שמחזור עסקאותיהם בטווח 18,000 ש"ח עד 300,000 ש"ח וכן עסקים שנפתחו בחודשים ינואר ופברואר 2020 - מענק בסכום קבוע בהתאם למחזור.
- חברות ויחידים שמחזור עסקאותיהם בטווח 300,001 ש"ח ועד 400,000,000 ש"ח - המענק מחושב על פי נוסחה ונקבע על פי שיעור הירידה במחזור ועמידה בדרישות נוספות. המענק יחשב כהכנסה לעניין פקודת מס הכנסה, חייב בביטוח לאומי, אך לא יחויב במע"מ.

מענק סוציאלי לעצמאים ולשכירים בעלי שליטה בחברת מעטים

עצמאים ושכירים בעלי שליטה שמלאו להם 20 שנים בשנת 2019, אשר הכנסתם החייבת בשנת 2018 או 2019 עולה על 8,568 ש"ח ואינה עולה על 651,600 ש"ח ומחזור הכנסתם בתקופת הזכאות (מאי-אוקטובר 2020 ואם יאושר גם בתקופה נובמבר 2020 - יוני 2021) נמוך בסכום העולה על 40% ממחזור עסקאותיהם באותם חודשים בשנת 2019, זכאים לקבל מענק בסכום השווה למכפלת 70% בסכום שהוא פעמיים הכנסה חודשית ממוצעת מעסקאות או הכנסת עבודה חודשית ממוצעת לשכיר בעל שליטה הכל לפי העניין, ובלבד שהסכום לא יעלה 15,000 ש"ח.
המענק יחשב כהכנסה לעניין פקודת מס הכנסה, אך לא יחויב בביטוח לאומי ולא יחויב במע"מ.

מענק למעסיקים לעידוד תעסוקה

מעסיקים אשר קלטו או החזירו עובדים לעבודה זכאים למענק בעד כל עובד שמלאו לו 18 שנים או שזכאי למענק הסתגלות מיוחד לבני 67 ומעלה או שזכאי לגמלת הבטחה, וששכרו החודשי בעד כל חודש בגינו מתבקש מענק עולה על 3,300 ש"ח, ולמשתכר שכר מינימום מותאם 1,875 ש"ח. סכום המענק עבור החזרת עובדים לעבודה בגין חודשים יוני-ספטמבר או יולי-אוקטובר (בהתאם לחלופה הנבחרת), לא יעלה על 7,500 ש"ח לכל עובד מזכה.
בחודש ספטמבר 2020, הוגמשו תנאי הזכאות למענק כך שלמניין מצבת כוח האדם הקובעת, יכללו גם עובדים שפוטרו או הוצאו לחל"ת בחודש זה, ובלבד שהועסקו אצל אותו מעסיק 15 ימים קלנדריים לפחות במהלך חודש ספטמבר 2020. בנוסף, השכר המזערי יהיה 2,500 ש"ח ולעניין עובד שמשתכר שכר מינימום מותאם 1,400 ש"ח.
המענק יחשב כהכנסה לעניין פקודת מס הכנסה, חייב בביטוח לאומי, אך לא יחויב במע"מ.

מענק סיוע לעסקים בעד המשך העסקתם של עובדים

עוסקים להם מחזור עסקאות שאינו עולה על 400,000,000 ש"ח בשנת 2019 ומחזור העסקאות בתקופת הזכאות (ספטמבר-אוקטובר 2020 או נובמבר-דצמבר 2020) נמוך בסכום העולה על 25% ממחזור העסקאות בתקופה המקבילה בשנת 2019, זכאים למענק חד פעמי בסכום השווה למכפלת של 5,000 ש"ח במספר העובדים המזכים, שנקבע על פי מכפלת הפרש בין מצבת העובדים בתקופת הזכאות לבין מצבת העובדים הבסיסית כשהוא מוכפל במקדם שנקבע בהחלטה.

הנחה בארנונה לעסקים

בעלי עסקים שהכנסותיהם נפגעו בעקבות משבר הקורונה וזכאים למענק סיוע על פי חוק התכנית לסיוע כלכלי, יוכלו לקבל הנחה בשיעור 95% - 100% מסכום הארנונה שמוטלת על נכסי העסק. הזכאות להנחה תקייה לעוסקים שמחזיקים בנכס, מחזור עסקאותיהם בשנת 2019 אינו עולה על 400,000,000 ש"ח ומחזור עסקאותיהם בתקופת הזכאות נמוך ממחזור עסקאותיהם בתקופה המקבילה בשנת 2019 בשיעורים שנקבעו בתקנות.

מסלול השקעות הון לשימור עובדים

במטרה לעודד מפעלים לבצע השקעות הון והשקעות רכות, הוחלט על סיוע על ידי הרשות להשקעות ולפיתוח התעשייה והכלכלה. הסיוע יינתן למי שחלה אצלו ירידה בהיקף המכירות בשיעור של לפחות 25% במהלך החודשים מרץ-אפריל 2020 או מרץ-יוני 2020 ביחס לתקופה המקבילה אשתקד ושהעסיק לפחות 20 משרות נכון ליום 1 בפברואר 2020. על מקבל הסיוע לשמר עובדים בשיעור של 75% ביחס למשרות במפעל ביום 1 בפברואר 2020 ולעמוד ביעד של שימור עובדים לו התחייב במסגרת התנאים בהוראה זו עד לתום שנת 2021. שיעור הסיוע יהא 50% מסך ההשקעה המאושרת שתקבע לפי מכפלה של 7,000 ש"ח במספר המשרות המינימלי שהועסקו במפעל או מספר משרות שלא יפחת מ-75% מהמשרות במפעל ביום 1 בפברואר 2020.

דמי אבטלה בחופשה ללא תשלום (חל"ת)

דמי אבטלה ישולמו לעובד שעבודתו הופסקה אם הוצא לחל"ת ביוזמת המעסיק לתקופה רצופה שנקבעה בתקנות ואינו זכאי לשכר בעד תקופת החל"ת. מי שיצא לחל"ת יהיה זכאי לדמי אבטלה החל מתחילת החל"ת. העובד ומעסיקו אינם צריכים לדווח על הארכת תקופת החל"ת. הזכאות לדמי אבטלה בתוקף עד ליום 30 ביוני 2021, התשלום יהיה בהתאם לשיעור האבטלה במשק. עד תום תקופת הזכאות דמי האבטלה לא יילקחו בחשבון ככפל קצבאות למקבלי קצבה נוספת (מזונות, הבטחת הכנסה, קצבת אזרח ותיק, קצבת שארים, קצבת נכות כללית) אלא כהכנסה מעבודה.

מענק הסתגלות לבני 67 ומעלה

תושב ישראל בן 67 שנים ומעלה, שהיה עובד שכיר בתקופה של שלושה חודשים רצופים לפחות לפני החודש שבו פוטר מעבודתו או הוצא ביוזמת מעסיקו לחופשה ללא תשלום, והכנסתו מפנסיה אינה

עולה על 5,000 ש"ח ברוטו בחודש, זכאי למענק בסכום שייקבע לפי הכנסתו של הזכאי ואינו עולה על 4,000 ש"ח. מענק ההסתגלות לבני 67 ומעלה ישולם עד 30 ביוני 2021.

מענק לכל אזרח

למי שמלאו 18 שנים והוא תושב ישראל, מרכז חייו בישראל והכנסתו בשנת 2019 הייתה נמוכה מ- 649,560 ש"ח זכאי למענק בסך 750 ש"ח. הורים לילדים עד גיל 18 יקבלו מענק עבור כל ילד שמשולמת עבורו קצבת ילדים, 500 ש"ח עבור כל ילד עד הילד הרביעי, ומהילד החמישי ומעלה מענק בסך 300 ש"ח. המענק שולם בחודש אוגוסט 2020.

משיכה פטורה מקרן השתלמות

עובד או יחיד ובני זוגם, שפוטרו מעבודתם או יצאו לחופשה ללא תשלום יוכלו למשוך מקרן השתלמות סכומים לרבות הפרשי הצמדה וריבית שלא יעלו על 7,500 ש"ח בחודש מסוים, גם אם לא חלפו שש שנים ממועד התשלום הראשון לקרן, ומי שהגיע לגיל הפרישה - שלוש שנים ממועד התשלום הראשון לקרן, ובתנאי שהכנסתם החייבת החודשית הממוצעת החל מיום 1 במרס 2020 עד תום החודש שקדם ליום הגשת בקשת המשיכה, פחתה ביחס להכנסה החייבת החודשית הממוצעת של מי מהם.

פחת מואץ

כדי להקל בנטל המס ולעודד השקעות בצידוד, הותר פחת בשיעור כפול על צידוד, כפי שהוגדר בתקנות, שנרכש בתקופה מיום 1 בספטמבר 2020 ועד 30 ביוני 2021, זאת בתנאי, שהצידוד מופעל בישראל ושימש בייצור הכנסה תוך 3 חודשים מיום רכישתו או עד 30 ביוני 2021, לפי המאוחר מביניהם. צידוד שלא ניתן להפעילו בתוך 3 חודשים וכן צידוד ששימש במפעל תעשייתי, תינתן הארכה של עד 9 חודשים מיום רכישתו, והכל לפי המאוחר מביניהם. בחר הנישום להפחית צידוד בפחת מואץ, הבחירה תחול על כל הצידוד הנרכש בתקופה הקובעת שבעדו רשאי הנישום לתבוע פחת מואץ.

תוכן עניינים

עמוד

חלק א - מיסוי היחיד

1 שיעור המס השולי המרבי ליחיד.
1 מיסוי על בסיס פרסונאלי.
2 הכנסות של יחיד מהשכרת דירה למגורים.
4 קיזוז הפסד עסקי כנגד הכנסות ממשכורת.
4 נקודות זיכוי לחיילים משוחררים.
5 נקודות זיכוי ליחיד שמסיים לימודים לתואר אקדמי או לתעודת מקצוע.
5 נקודות זיכוי בעד הוצאות החזקת קרוב במוסד סיעודי.
6 נקודות זיכוי נוספות עבור ילדים.
8 מיסוי מלגות.
9 הכנסות מהימורים, הגרלות ופרסים.
9 חישוב מס נפרד לבני זוג העובדים ביחד.
10 הקלות במיסוי לעולים חדשים ולתושבים חוזרים.
11 תרומות למוסדות ציבוריים ולקרן לאומית.
11 הכרה בהוצאות ריבית על משכנתא.

חלק ב - מיסוי שוק ההון ורווחי הון

13 שיעורי המס בשוק ההון ורווחי הון לחברות.
13 שיעורי המס בשוק ההון ורווחי הון ליחידים.
16 חובת דיווח על רווחי הון ממכירת נכס ותשלום מקדמה.
16 הקלות במיסוי על הכנסות מדיבידנד מחוץ לישראל (תיקון 169).
17 קיזוז הפסדי הון.

עמוד

חלק ג - תיקונים הנובעים מחוק ההתייעלות הכלכלית

19השפעות המיסוי של חוק ההתייעלות הכלכלית התשע"ז - 2016

חלק ד - מיסוי מקרקעין

21 מס שבח
 22 מס רכישה
 22 הקלות ממס השבח
 23 קיזוז הפסדים
 23 חובת דיווח על הקצאת מניות באיגוד מקרקעין
 24 פטורים ממס שבח
 26 מתנות לקרובים

חלק ה - מס ערך מוסף

27 חובת דיווח מקוון
 27 עוסק פטור
 27 החובה לדרוש חשבונית מס ואי תשלום במזומן
 28 חוק המזומן
 29 דיווח על בסיס מזומן לנותני שירותים ויצרנים קטנים
 30 קבלן מבצע - מועד הוצאת חשבונית מס לפי חוק מע"מ
 31 האיסור לדרוש חשבונית מהספק בטרם שולמה התמורה
 31 טבלת שיעורי מס ערך מוסף מיום פרסומו של החוק ועד היום
 32 הוראות מס ערך מוסף בנוגע לכלי רכב
 32 קטנועים ואופנועים - היבטי מע"מ

חלק ו - פעולות שיש לבצע ביום 31 בדצמבר 2020

34 מפקד המלאי
 36 פרויקטים או עבודות בביצוע
 36 פנקסים חדשים
 36 ספירת קופה

עמוד

חלק ז - תשלומים שניתן לבצע לאחר סיום שנת המס 2020

37 תשלומים לבעלי שליטה
37 תשלומים לתושבי חוץ

חלק ח - חיסכון פנסיוני

38 חובת הפקדה ותקרות מוכרות לצורכי מס - עצמאים
39 חובת הפקדה ותקרות מוכרות לצורכי מס - שכירים
40 קרנות השתלמות
40 עזיבת עבודה והתחשבות פיצויים
41 תיקון 190 ומיסוי קצבאות בגיל הפרישה
42 תיקון 190 כמכשיר השקעה
43 עדכוני חקיקה
46 תקרת הפקדות לתוכנית פנסיונית וקרן השתלמות לשנת 2020

חלק ט - הוצאות

47 תשלום הוצאות שכר והוצאות סוציאליות על בסיס מזומן
47 תשלום פיצויים ומענקי פרישה
48 חובות אבודים
49 מכירת מלאי מת או שתנועתו איטית
49 מכירות בין-חברתיות
49 מוניטין
49 חובת ניכוי מס הכנסה במקור מתשלומים בעד שירותים או נכסים
51 נסיעה עסקית לחו"ל
52 ניכוי בשל דמי ביטוח לאומי לעצמאים
52 מתנות ושי לחג
53 אירוח
53 הוצאות כיבוד
53 הוצאות לינה בארץ (כולל ארוחת בוקר)
54 היבטי מיסוי בגין ימי גיבוש לעובדים
55 הוצאות ביגוד
56 הוצאות אחזקת טלפון שאינו נייד
56 הוצאות אחזקת טלפון נייד (סלולרי)
57 הוצאות אחזקת רכב

עמוד

חלק י - דיווחים והודעות לרשויות המס

61 חובת דיווח על רווחי הון ממכירת נכס ותשלום מקדמה
61 חובת דיווח על הקצאת מניות באיגוד מקרקעין
61 חובת דיווח על תכנוני מס, חוות דעת ועמדות מס

חלק יא - ביטוח לאומי חידושים והדגשות

64 נתונים לדיווח ולתשלום דמי ביטוח לאומי
66 סוגיות הקשורות לעצמאים ולבעלי הכנסות שאינן מעבודה
72 סוגיות הקשורות למעסיקים לשכירים ולמיסוי רווחי חברה
92 תשלום דמי ביטוח של מבוטח השוהה בחו"ל

חלק יב - סוגיות בדיני עבודה

104 כרטיס עובד
104 חוק הודעה לעובד (תנאי עבודה), תשס"ב-2002
105 מספר שעות העבודה בערבי חג
105 תשלום עבור ימי חג
105 עבודה ביום שבת
106 מילואים
106 הריון ולידה
109 אימוץ ילדים
110 הודעה בכתב מעובד שהתפטר
110 חובת דיווח על תאונת עבודה
111 חובת ניהול פנקס שכר ותלוש שכר
111 הודעה מוקדמת
112 ימי חופשה שנתיים
113 דמי מחלה
113 דמי הבראה
114 מודעה בדבר שכר מינימום
114 העסקת נוער בחופשות
115 צו הרחבה לביטוח פנסיוני מקיף במשק

עמוד

חלק יג - נספחים

117	גיליון ספירת מלאי
118	גיליון ספירת קופה
119	פירוט מספר הקילומטרים בתחילת השנה ובסופה
120	דוח נסיעה לחו"ל - שנת 2020

חלק א - מיסוי היחיד

שיעור המס השולי המרבי ליחיד

להלן שיעורי המס לשנת 2020:

מדרגות המס על הכנסות מיגיעה אישית בש"ח

שיעור המס	הכנסה שנתית	שיעור המס	הכנסה חודשית
10%	עד 75,960	10%	עד 6,330
14%	מ-75,961 עד 108,960	14%	מ-6,331 עד 9,080
20%	מ-108,961 עד 174,960	20%	מ-9,081 עד 14,580
31%	מ-174,961 עד 243,120	31%	מ-14,581 עד 20,260
35%	מ-243,121 עד 505,920	35%	מ-20,261 עד 42,160
47%	מכל שקל נוסף	47%	מכל שקל נוסף

מדרגות המס על הכנסות שאינן מיגיעה אישית בש"ח

שיעור המס	הכנסה שנתית	שיעור המס	הכנסה חודשית
31%	עד 243,120	31%	עד 20,260
35%	מ-243,121 עד 505,920	35%	מ-20,261 עד 42,160
47%	מכל שקל נוסף	47%	מכל שקל נוסף

מס נוסף על הכנסות גבוהות

על פי סעיף 121ב לפקודה, יחיד אשר הכנסתו החייבת בשנת המס עלתה על 651,600 ש"ח (54,300 ש"ח לחודש) יהיה חייב במס נוסף על חלק הכנסתו החייבת העולה על הסכום הנ"ל בשיעור של 3%. "הכנסה חייבת" - כהגדרתה בסעיף 121ב לפקודה.

מיסוי על בסיס פרסונאלי

שיטת המיסוי הנהוגה בישראל הינה השיטה הפרסונאלית. דהיינו, תושבי ישראל, הן יחידים והן חברות, חייבים במס בישראל על הכנסותיהם הכלל עולמיות כולל הכנסות משוק ההון, ללא תלות בזהות מקום הפקת ההכנסה.

תושבי חוץ יהיו חייבים במס על הכנסותיהם הנובעות ממקורות הכנסה בישראל בלבד. מי שחייב בהגשת דוח שנתי לרשות המיסים, צריך לציין במשבצת המתאימה אם יש לו, לבת זוגו ולילדיו עד גיל 18 נכסים בשווי של מעל 1,883,000 ש"ח והאם הוא בעל מניות בחברות פרטיות או בעל שליטה בחברות ציבוריות בחו"ל.

הכנסות של יחיד מהשכרת דירה למגורים

יחיד שהייתה לו בשנת המס הכנסה מהשכרת דירת מגורים, אחת או יותר, והמשמשת למגורים לשוכר שהוא יחיד, או לשוכר שהוא חבר בני אדם שקבע לעניין זה נציב מס הכנסה (מוסד שעיקר פעילותו קליטת עליה, בריאות או סעד ופעילות המוסד אינה למטרת רווח), זכאי לבחור בין שלוש חלופות מיסוי:

חלופת הפטור

בשנת 2020 קיים פטור ממס בשל הכנסה מדמי שכירות, באם ההכנסות אינן מגיעות לכדי הכנסה מעסק, עד לתקרה חודשית של 5,100 ש"ח ובחישוב שנתי עד 61,200 ש"ח. יחיד שהכנסתו הנ"ל עולה על התקרה יהא פטור ממס על ההכנסה מדמי השכירות עד לגובה התקרה בניכוי ההפרש שבין ההכנסה בפועל מדמי שכירות לתקרת הפטור ויתרת ההכנסה תחויב במס הכנסה בשיעורים החלים על ההכנסה שאינה מיגיעה אישית, כמו כן צפוי חיוב בדמי ביטוח לאומי על ההכנסה החיבת.

חלופת תשלום מס סופי - 10%

יחיד המשכיר דירת מגורים אחת או יותר רשאי (לפי החלופה הקבועה בסעיף 122 לפקודה) לשלם מס סופי בשיעור 10% על הכנסותיו מדמי השכירות, באם ההכנסות אינן מגיעות לכדי הכנסה מעסק, וזאת ללא מגבלת תקרה. את תשלום המס ניתן לבצע עד 31 בינואר של השנה העוקבת ללא חיוב בריבית והצמדה.

חלופת מיסוי מלא על פי דוח רווח והפסד

לנישום קיימת הזכות לבקש ולשלם מס מלא על הרווח הנובע מהכנסות מדמי שכירות וזאת לאחר התרת ניכוי של ההוצאות הקשורות לדירות המושכרות ובכללן: פחת, ריבית, ביטוח, תיקונים וכד'. בחלופה זו יהיה גם חיוב בדמי ביטוח לאומי על הרווח. נציין כי לגבי הכנסות משכר דירה, מדרגת המס הראשונה היא 31%, למעט מי שמלאו לו בשנת המס שישים שנה, אז מדרגת המס הראשונה היא 10%.

הבהרה - לאור גישת רשות המיסים כי בעת מכירת דירת מגורים יופחת משווי הרכישה פחת בשיעור הקבוע בתקנות (וזאת גם באותם מקרים בהם הנישום בחר בתקופת ההשכרה במסלול הפטור או במסלול חיוב ב-10% מס), מומלץ לשקול את הכדאיות ביישום חלופות הפטור ומסלול המס בשיעור 10%.

בפס"ד יומן נ' מנהל מיסוי מקרקעין חיפה שניתן בחודש פברואר 2016 נקבע בדעת רוב כי יש לנכות פחת במכירת הדירה ולפיכך יוגדל השבח ומס השבח בעת המכירה.

פטור ממס על דמי שכירות שמקבל קשיש

סעיף 9(25) לפקודת מס הכנסה קובע כי הכנסה מדמי שכירות מהשכרת דירה למגורים שקיבל קשיש המתגורר בבית אבות בשל הדירה שבה הוא גר לפני כניסתו לבית האבות תהיה פטורה ממס עד לגובה מחצית סכום התשלום השנתי שמשלם הקשיש בעד החזקתו בשנת המס, בבית האבות. בית אבות - מקום מגורים קבוע ל-30 יחידים לפחות שגילם מעל 65 שנים, שניתן לו רישיון על פי חוק הפיקוח על המעונות.

פס"ד שרגא בירן ודפנה ודן לשם

בחודש ינואר 2018 ניתן בבית המשפט העליון פסק דין הנותן משקל מכריע לכמות הדירות המושכרות לעניין סווג ההכנסה מדמי שכירות כהכנסה מעסק. הכנסה הנובעת מהשכרת כמות משמעותית של דירות למגורים אינה זכאית לשיעור מס מופחת של 10% ותסווג כהכנסה מעסק. בין היתר נקבע כי השכרתן של 20 דירות הינה בגדר השכרה עסקית שכן הם יוצרים "מסה קריטית" של פעילות המגיעה לדרגת "עסק". עו"ד שרגא בירן טען למס מופחת בשיעור של 10% בגין 24 דירות מגורים אותן השכיר. בית המשפט דן בהגדרת המונח "עסק" ובמבחנים לקביעה האם אכן דמי השכירות התקבלו מ"עסק". נקבע כי "השכרת ריבוי דירות באופן המצריך היערכות מערכתית, מספקת אינדיקציה משמעותית להתקיימות עסק של השכרה ומניחה לפתחו של הטוען אחרת נטל לשכנע בצדקת טיעונו בניסיונות המקרה".

פס"ד יעקב ארביב

בחודש ספטמבר 2019 פורסם פסק הדין בעניין יעקב ארביב הנותן משקל לאופי וטיב הפעילות והפעולות שנעשו לגבי הדירות המושכרות ולא דווקא לבחינה המספרית של הדירות המושכרות למשל כ- 11 דירות.

בעניין הנדון חלק מהדירות המושכרות היו רשומות ע"ש המערער וחלקן היו רשומות ע"ש הילדים. בבחינת העובדות הסתבר כי חלק מהדירות היו בית מלאכה, מחסן וחנות שחולקו ליחידות דיור רבות ולחלק מהיחידות המושכרות היו גם שוכרי משנה. בחלק מהדירות נעשו פעולות חלוקה לשם השבחתם והגדלת פוטנציאל דמי השכירות שהתקבלו ולכן קבע בהתייחס לטיב הפעילות כי מדובר בהכנסה "מעסק" החייבת בשיעור מס מלא.

השכרת דירות בחו"ל

יחיד שיש לו הכנסה מדמי שכירות מהשכרת מקרקעין מחוץ לישראל, שאינה נובעת מעסק, ישלם מס לפי אחת מהחלופות הבאות:

- שיעור מס שולי. במקרה זה יהא רשאי לתבוע ניכוי הוצאות ולהנות מזיכויים.
- מס סופי בשיעור של 15%. במקרה כזה אינו רשאי לתבוע ניכוי הוצאות שהוצאו בייצור הכנסה, למעט פחת.
- מי שבחר בחלופה זו אינו זכאי לקיזוז, לזיכוי או לפטור כלשהם כנגד ההכנסה מדמי השכירות או כנגד המס.
- יחיד שישו לו הכנסה מדמי שכירות מהשכרת מקרקעין מחוץ לישראל אשר נובע מעסק, יחויב במס לפי שיעור המס השולי.

קיזוז הפסד עסקי כנגד הכנסות ממשכורת

- בהתאם לסעיף 28(ב) לפקודת מס הכנסה נקבע כי ניתן לקזז הפסד עסקי שהיה לאדם מעסק או ממשלח יד גם כנגד הכנסות של אותו אדם מעבודה (ממשכורת) וזאת בהתקיים התנאים הבאים:
1. לנישום אין הכנסה אחרת מעסק או ממשלח יד בשנת הקיזוז.
 2. הנישום הפסיק לחלוטין את פעילות העסק או משלח ידו.
 3. הקיזוז האמור לא יחול לגבי הפסדים של חברת בית, חברה משפחתית או חברה שקופה.

מטרת הסעיף לתת מענה לעיוות שחל כל השנים ולפיו בעל עסק שהפסיק את פעילותו העסקית בעקבות הפסדים, והפך לשכיר, לא היה רשאי לקזז את הפסדיו העסקיים כנגד הכנסותיו העתידיות ממשכורת.

נקודות זיכוי לחיילים משוחררים

בהתאם לפקודת מס הכנסה מוענק למשתחרר מ"שירות סדיר" זיכוי על הכנסתו מיגיעה אישית, במשך 36 החודשים הראשונים שלאחר חודש שחרורו משירות סדיר. הזיכוי יינתן על כל הכנסה ממשכורת או עסק, לרבות הכנסה מיגיעה אישית (כהגדרת מונח זה בסעיף 1 לפקודת מס הכנסה), בכל תחום עיסוק ובכל הענפים, כולל ענפי שירותים.

הזכאות ניתנת בהתאם לאורך השירות כדלקמן:

הזכאים	אורך השירות	מס' נקודות הזיכוי
חיילים	23 חודשים לפחות	2
חיילים	פחות מ-23 חודשים	1
חיילות	22 חודשים ומעלה	2
חיילות	בין 12 ל-22 חודשים	1
בני ובנות השירות הלאומי	24 חודשים	2
בני ובנות השירות הלאומי	12 חודשים	1

כיצד לקבל את נקודת הזיכוי

נקודות הזיכוי לחייל/ת משוחרר/ת כנגד תעודת שחרור ו/או סיום שירות. לשם כך, על החייל/ת המשוחרר/ת להגיש למעסיק הצהרה על גבי טופס 101. אם לחייל/ת המשוחרר/ת לא היו הכנסות מתחילת שנת המס והוא/היא התחילה לעבוד לאחר חודש ינואר הינו/ה זכאי/ת לשלם מס מופחת. המס המנוכה יוקטן בהתחשב במספר החודשים בהם לא הייתה לחייל/ת המשוחרר/ת הכנסה חייבת במס.

נקודות זיכוי ליחיד שמסיים לימודים לתואר אקדמי או לתעודת מקצוע

בהתאם לחוק ההתייעלות הכלכלית משנת 2017 ולפי הנחיית רשות המיסים מלוח העזר לחישוב מס הכנסה ממשכורת ושכר עבודה לשנת 2020, נקבע כי ההוראות שנקבעו בעבר הוארכו עד תום שנת המס 2022 ולפיהם סטודנטים שסיימו את לימודיהם בשנים 2022 - 2014 יקבלו נקודות זיכוי על פי הכללים הבאים:

1. מי שסיים לימודים לתואר אקדמי ראשון בשנים 2022 - 2014 יהיה זכאי לנקודת זיכוי אחת, בשנת המס שלאחר שנת סיום התואר או בשנת המס שלאחריה, לפי בחירתו.
2. מי שסיים לימודים לתואר אקדמי שני בשנים 2022 - 2014 יהיה זכאי למחצית נקודת זיכוי, בשנת המס שלאחר שנת סיום התואר או בשנת המס שלאחריה, לפי בחירתו.
3. בתחומי עיסוק שנדרשת התמחות, היחיד רשאי לדחות את נקודת הזיכוי (או מחציתה, לפי העניין) לשנת המס שלאחר שנת סיום ההתמחות.
4. מי שסיים לימודים לתואר אקדמי שלישי ברפואה בשנים 2022 - 2014 יהיה זכאי לנקודת זיכוי אחת, בשנת המס שלאחר שנת סיום התואר או בשנת המס שלאחריה, לפי בחירתו, וכן למחצית נקודת זיכוי בשנה לאחר השנה שבה קיבל נקודת זיכוי אחת כאמור.
5. מי שסיים לימודים לתואר אקדמי שלישי במסלול ישיר בשנים 2022 - 2014 יהיה זכאי לנקודת זיכוי אחת, בשנת המס שלאחר שנת סיום התואר הראשון או בשנת המס שלאחריה, לפי בחירתו, וכן למחצית נקודת זיכוי בשנת המס שלאחר שנת סיום התואר השלישי או בשנת המס שלאחריה, לפי בחירתו.
6. מי שסיים לימודי מקצוע בשנים 2022 - 2014 וזכאי לתעודת מקצוע, יהיה זכאי למחצית נקודת זיכוי עד שנת 2016, או 3/4 נקודת זיכוי בשנת 2017 או נקודת זיכוי אחת החל משנת 2018, בשנת המס שלאחר סיום לימוד המקצוע או בשנת המס לאחריה, לפי בחירתו.

נקודות זיכוי בעד הוצאות החזקת קרוב במוסד סיעודי

יחיד ששילם בעד החזקת קרוב משפחה (להלן - "קרוב") עם מוגבלות במוסד, זכאי לקבל זיכוי בשיעור של 35% מההפרש בין הסכום ששולם עבור שהיית הקרוב במוסד, לבין 12.5% מההכנסה של המבקש. הזיכוי ניתן, אם ההכנסה החייבת של המזכה לא עולה על 170,000 ש"ח או שהכנסות המזכה ובן זוגו יחד אינן עולות על 272,000 ש"ח.

קרוב - בן/בת זוג, הורה, ילד.

נקודות זיכוי נוספות עבור ילדים

ככלל, אישה עובדת שיש לה ילדים, זכאית לנקודות זיכוי נוספת בגין כל ילד בשנה שלאחר שנת לידתו ועד לשנה שלפני הגיעו לגיל 18 ול-1/2 נקודות זיכוי נוספת בגין כל ילד בשנת לידתו (להלן - "ילוד") ובשנת הגיעו לגיל 18 (להלן - "בוגר").

בעקבות המלצות ועדת טרכטנברג נקבע במסגרת החוק לשינוי בנטל המס כי החל משנת המס 2012 ניתנות בנוסף לנקודות הזיכוי שניתנו בעבר נקודות זיכוי נוספות בגין ילדים, כדלקמן:

1. נקודות זיכוי בגין ילדים עד גיל 5:

אישה נשואה, הורה החי בנפרד שילדיו בחזקתו ו"הורה אחד" יקבלו נקודות זיכוי נוספת בשנת המס שלאחר שנת הלידה עד שנת המס בה ימלאו לילד חמש שנים, בדומה לנקודות הזיכוי הניתנות כיום לילד עד גיל 18. "ילד להורה אחד" - מוגדר כילד שבשנת המס טרם מלאו לו 19 שנים ואחד מהוריו נפטר או שרשום במרשם האוכלוסין בלא פרטי אחד ההורים.

2. נקודות זיכוי בגין "פעוט" וילדים אחרים:

"פעוט" - מוגדר על פי התיקון כילד שטרם מלאו לו ארבע שנים בשנת המס. גבר יהא זכאי, כנגד המס החל על הכנסתו מיגיעה אישית, לנקודות זיכוי בעד כל אחד מילדיו שהם "פעוטות", כלהלן:

2.1. נקודת זיכוי אחת בשנת לידתו ובשנת המס בה מלאו לו שלוש שנים.

2.2. שתי נקודות זיכוי בשנת המס שלאחר שנת לידתו של הפעוט ובשנת המס לאחריה.

נקודות זיכוי אלו יינתנו בנוסף לנקודות הזיכוי המגיעות לאישה בגין ילדיה, בהתאם לפקודה. על אף זאת, גבר החי בנפרד, אשר ילדיו בחזקתו וכלכלתם עליו (קרי מקבל גם היום את נקודות הזיכוי בגין ילדים עד גיל 5 ועד גיל 18), לא יהא זכאי לנקודות הזיכוי בגין "פעוט" ובמקרה זה, הזכאות לנקודות הזיכוי בגין "פעוט" על פי התיקון תהא של האם, אשר ילדיה אינם בחזקתה. בנוסף נקבע כי, במשפחה בה ישנו "ילד להורה אחד" (זאת בין אם מדובר בגבר ובין אם באישה), יקבל ההורה כנגד הכנסתו מיגיעה אישית נקודות זיכוי בשל "פעוט" הנמצא בחזקתו. וזאת בנוסף לנקודות זיכוי ילדים.

נקודות זיכוי בגין ילדים לבני זוג מאותו מין

סעיפים 66(ג)4 ו-5 לפקודת מס הכנסה נוקטים במונחים "אישה" ו"גבר" בין היתר לצורך הענקת נקודות זיכוי בעד ילד ובעד פעוט לבני זוג כהגדרת המונח בסעיף 1 לפקודה. עמדת רשות המיסים באשר לפרשנות הפקודה בעניין מתן נקודות זיכוי בגין ילדים כאמור לבני זוג נשואים מאותו מין הינה כדלקמן:

1. בני זוג מאותו מין ייהנו מאותן נקודות זיכוי ממס המוענקות מכוח הפקודה ל"בני זוג" באותן נסיבות.

2. לפיכך, במקרה של בני זוג נשואים מאותו מין, בן הזוג שיקבל את הקצבה המשולמת על ידי המוסד לביטוח לאומי עבור ילדיו בהתאם לסעיף 40(א) לפקודה, יקבל גם את נקודות הזיכוי המוענקות מכוח הוראות סעיף 66(ג)4 לפקודה כנגד הכנסתו מיגיעה אישית, כאשר בן הזוג האחר יקבל את נקודות הזיכוי המוענקות לפי הוראות סעיף 66(ג)5 לפקודה כנגד הכנסתו מיגיעה אישית.

להלן טבלה המפרטת את נקודות הזיכוי בגין ילדים אשר יינתנו לאימהות ואבות בהתאם למצב המשפחתי.

ערך של נקודות זיכוי אחת בשנת 2020 הינו בסך של 219 ש"ח לחודש, סך של 2,628 ש"ח לשנה.

מספר נקודות זיכוי	פרטים
2.25	• גבר ללא ילדים
2.75	• אישה ללא ילדים
3.25	• נשוי (יחיד מוטב) שלאשתו אין הכנסה ואין ילדים • אב לפעוט בשנת הלידה ובשנה בה מלאו לו שלוש (למעט אב החי בנפרד וילדיו בחזקתו) • גבר החי בנפרד ומשלם מזונות בגין ילד (שאינו פעוט) שאינו בחזקתו • אישה נשואה ולה ילד בוגר או יילוד
3.75	• גבר הורה יחיד ולו ילד בוגר בחזקתו • אב החי בנפרד ולו יילוד או ילד בוגר בחזקתו • אישה נשואה ולה ילד בגיל שש עד שבע עשרה
4.25	• אב לפעוט בשנה שלאחר שנת לידתו ובשנה שלאחריה (למעט אב החי בנפרד וילדיו בחזקתו) • גבר הורה יחיד ולו ילד אחד בחזקתו, בגיל שש עד שבע עשרה • אישה החיה בנפרד ולה ילד בוגר בחזקתה
4.75	• אישה נשואה ולה ילד בשנה שלאחר לידתו ועד השנה בה מלאו לו חמש • גבר הורה יחיד ולו יילוד בחזקתו
5.25	• אישה הורה יחיד ולה יילוד בחזקתה • גבר הורה יחיד ולו ילד אחד, בגיל ארבע או חמש, בחזקתו • גבר החי בנפרד ומשלם מזונות בגין פעוט, בשנה שלאחר שנת הלידה ובשנה שבה מלאו לו שנתיים שאיננו בחזקתו • אב החי בנפרד ולו ילד אחד בגיל שנה עד חמש בחזקתו
5.75	• אישה הורה יחיד ולה ילד אחד בגיל ארבע או חמש בחזקתה • אישה החיה בנפרד ולה ילד אחד בגיל שנה עד גיל חמש בחזקתה • אישה החיה בנפרד ומשלמת מזונות בגין פעוט, בשנה שלאחר שנת הלידה ובשנה שבה מלאו לו שנתיים, שלא בחזקתה
6.25	• גבר הורה יחיד ולו פעוט אחד בגיל שלוש בחזקתו
6.75	• אישה הורה יחיד ולה פעוט אחד בגיל שלוש בחזקתה
7.25	• גבר הורה יחיד ולו פעוט בשנה שלאחר שנת הלידה ובשנה בה מלאו לו שנתיים בחזקתו
7.75	• אישה הורה יחיד ולה פעוט בשנה שלאחר שנת הלידה ובשנה בה מלאו לו שנתיים בחזקתה

מיסוי מלגות

סעיף 9(29) לפקודת מס הכנסה קובע כי מלגה שניתנה לסטודנט או לחוקר בתקופת לימודיו במוסדות לימוד ומחקר תהא פטורה ממס, ובלבד שלא ניתנה כל תמורה בעדם. סטודנטים וחוקרים הלומדים או מבצעים מחקרים במוסדות אקדמיים ו/או מחקריים נהנים לעיתים מקבלת כספים (באופן ישיר או בדרך של הפחתת שכר לימוד וכו') מהמוסד האקדמי או המחקרי.

חלוקת המלגות לפי סוגים:

1. מלגות הצטיינות/מצב סוציו אקונומי

מלגות הניתנות כתשלום כספי ישיר או באמצעות השתתפות בשכר לימוד, הפחתת שכר לימוד וכו' זאת בגין השגת הישגים אקדמיים או מחקריים גבוהים גרידא או בגין ביצוע פעילות התנדבותית (כגון חונכות ילדים ממשפחות קשיי יום, עזרה לקשישים וכו'ב). וכן מלגות הניתנות לסטודנטים המצויים במצב סוציו אקונומי אשר מקשה עליהם את תשלומי שכר הלימוד. לגבי המלגות מסוג זה **מוסכם על רשות המיסים כי הן אינן באות בבסיס המס שכן מלגות אלו ניתנו כהוקרה מבלי שישנה התחייבות של המקבל ליתן תמורה או שירות בהווה או בעתיד.**

2. מלגות בגין מתן שירות

מלגות הניתנות לסטודנטים או חוקרים בתמורה למתן שירות בדמות של: הוראה במוסד האקדמי/המחקרי או מטעמו, תרגול במוסד האקדמי/המחקרי או מטעמו, וכו' לגבי המלגות מסוג זה קיימת הסכמה (אשר התקבלה גם על דעת מרבית המוסדות האקדמיים והמחקריים) כי מקום בו המלגה ניתנת בתמורה למתן שירות למוסד האקדמי/מחקרי או למי מטעמו, בצורה של שירותי הוראה, תרגול, בדיקת מבחנים ועבודות וכו'. **במקרים אלו התשלומים שנרשמו כמלגות חייבים במס כשכר עבודה לכל דבר ועניין.**

3. מלגות קיום

מלגות הניתנות לסטודנטים (בעיקר בתארים השני והשלישי) ולחוקרים, זאת לשם כלכלתם וקיומם בתקופת הלימודים או ביצוע המחקר, על מנת שיוכלו להתפנות ולהפנות את מלוא מרצם, זמנם ומשאביהם ללימוד או למחקר האקדמי. במקרים אלו הייתה מחלוקת האם יש מקום למסות מלגות כאמור, כשכר שכן יש לראות בביצוע המחקר כתמורה הניתנת על ידי הסטודנט/החוקר למוסד האקדמי/המחקרי עבור המחקר אותו הוא מבצע, בדומה לתשלום או תגמול אחר הניתן לחוקר המבצע מחקר במוסד שאינו מוסד אקדמי או מוסד מחקר.

בהתאם לתיקון נקבע כי: מלגה אשר ניתנה לסטודנט בתקופת לימודיו במוסד להשכלה גבוהה תהיה פטורה ממס, זאת ללא הגבלת סכום.

מלגה שניתנה לחוקר במהלך לימודיו במכון מחקר תהיה פטורה ממס עד לסך של 98,000 ש"ח לשנה (נכון לשנת 2020).

"מלגה" פטורה בהתאם לסעיף הינה אך ורק מלגה אשר משולמת לסטודנט/חוקר על ידי המוסד האקדמי או המחקרי במישרין או בעקיפין.

בתיקון עקיף לחוק מע"מ נקבע כי מלגה כאמור לא תיחשב כשכר ולפיכך לא ישולם בגינה על ידי המוסד המשלם מס שכר.

הכנסות מהימורים, הגרלות ופרסים

הכנסה מהשתתפות בהימורים, בהגרלות או בפעילות נושאת פרסים, בין מפעילות חוקית ובין מפעילות שאינה חוקית, בידי תושב ישראל שהופקה או נצמחה בישראל או בחו"ל, וכן רווח כאמור של תושב חוץ ממקור בישראל, תחויב במס בשיעור 35%, וזאת ללא זכאות לפטור, הנחה, ניכוי, זיכוי או קיזוז כלשהם, למעט הוצאות הכרוכות בהכנת הדוח השנתי. הפסד מהימורים לא יוכר כהפסד לצרכי מס. בשנת 2020 נקבע פטור ממס אם סכום הזכייה (שהתקבל מהימור אחד, הגרלה אחת או פרס אחד) אינו עולה על 30,600 ש"ח.

חישוב מס נפרד לבני זוג העובדים ביחד

סוגיית החישוב הנפרד או המאוחד של בני הזוג היוותה שנים רבות נושא למחלוקת בין נישומים לבין רשויות המס. פסקי דין רבים היוו במהלך השנים אבני דרך לטיפול בנושא. ביום 1.2.2012 נקבעה בבית המשפט העליון הלכה חדשה בעניין החישוב הנפרד/מאוחד ולמעשה סתמה את הגולל בפני חלק לא מבוטל של נישומים אשר בחרו בשנים האחרונות ביישום החישוב הנפרד. בית המשפט העליון קבע כי בני זוג העובדים יחד בעסק שבבעלותם אינם זכאים לבצע חישוב מס נפרד, וזאת בניגוד לפס"ד קלס.

לאור הוויכוח הציבורי שהיה בנושא ולאחר הד ציבורי נרחב אישרה הכנסת ביום 30.12.2013 את תיקון מספר 199 לפקודת מס הכנסה המאפשר, בתנאים מסויימים, חישוב מס נפרד לבני זוג המועסקים יחד באותו עסק (מקור הכנסה משותף) להכנסות שהופקו החל מיום 1.1.2014. על פי התיקון לפקודת מס הכנסה, נקבע בסעיף 66(ד) כי רק בהתקיים שלושה תנאים מצטברים יתאפשר חישוב מס נפרד לבני זוג שקיימת תלות במקור ההכנסה שלהם:

1. יגיעות האישיית של כל אחד מבני הזוג נדרשת לייצור ההכנסה ממקור ההכנסה המשותף.
2. כל אחד מבני הזוג מקבל הכנסה התואמת את תרומתו לייצור ההכנסה, ממקור ההכנסה המשותף, ועומדת ביחס ישיר לתרומתו לייצור ההכנסה כאמור.
3. אם ההכנסה מופקת בבית המגורים של בני הזוג - בית המגורים משמש, דרך קבע, את מקור ההכנסה המשותף ומרבית פעילות מקור ההכנסה האמור נעשית בבית המגורים.

לעניין זה, "מקור הכנסה משותף" - מקור הכנסה של בן זוג התלוי במקור ההכנסה של בן הזוג שני. בנוסף בוטל סעיף 66(ה) לפקודת מס הכנסה שאפשר בעבר חישוב מס נפרד לבני זוג במצבים בהם קיימת תלות בין מקורות ההכנסה שלהם.

הקלות במיסוי לעולים חדשים ולתושבים חוזרים

סעיף 14 לפקודת מס הכנסה קובע את ההוראות החלות על תושבים חוזרים ומבחין בין "תושב חוזר" לבין "תושב חוזר ותיק".

"תושב חוזר" - יחיד ששב והיה לתושב ישראל לאחר שהיה תושב חוץ במשך שש שנים רצופות לפחות. "תושב חוזר ותיק" - יחיד ששב והיה לתושב ישראל לאחר שהיה תושב חוץ במשך עשר שנים רצופות לפחות.

במסגרת החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 168 והוראת שעה), התשס"ח-2008 שנתקבל ביום 16.9.2008 נקבע כי גם יחיד ששב והיה לתושב ישראל בין השנים 2007-2009 ייחשב כתושב חוזר ותיק, אם הוא היה תושב חוץ במשך חמש שנים רצופות לפחות לפני חזרתו לישראל.

"תושב חוזר"

החוק מעניק פטור ממס במשך חמש שנים על הכנסות פאיסיביות בחו"ל כגון: דמי שכירות, קצבה, תמלוגים, דיבידנד וריבית.

כמו כן ניתן פטור לתקופה של עשר שנים מהמועד בו שב והיה לתושב ישראל, על רווחי הון שמקורם בנכסים מחוץ לישראל שנרכשו בעת היותו תושב חוץ.

יצוין כי לגבי מכירת נכס בחו"ל לאחר שעברו עשר שנים כאמור, יינתן פטור בחישוב ליניארי.

"תושב חוזר ותיק"

התיקון קובע באופן אחיד רחב וברור, פטור לכלל הכנסותיו של העולה, המופקות מחוץ לישראל, למשך 10 שנים מיום עלייתו לישראל, באופן שיקלול את כל הכנסותיו, בין אם מקורן במימוש נכסים והשקעות בחו"ל ובין אם מקורן בהכנסות שוטפות שהופקו מחוץ לישראל.

גם כאן, בעת מכירת נכס בחו"ל לאחר שעברו עשר שנים כאמור, יינתן פטור בחישוב ליניארי.

תיקוני חקיקה נוספים

על מנת להגביר את חזרתם של תושבים חוזרים ארצה, הושווה מעמדם של תושבים חוזרים לאלה של עולים חדשים, לעניין נקודות זיכוי בהתאם לסעיף 35 לפקודה.

בחודש ינואר 2011 פורסם חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 181), התשע"א-2011 (להלן - "התיקון") לפיו בחישוב המס של תושב חוזר, כהגדרתו להלן, יובאו בחשבון נקודות הזיכוי הבאות במשך 3.5 שנים ממועד ההגעה לישראל או מיום 1.1.2011, לפי המאוחר:

- 1/4 נקודת זיכוי במהלך 18 החודשים הראשונים.
- 1/6 נקודת זיכוי במהלך 12 החודשים הבאים.
- 1/12 נקודת זיכוי במהלך 12 החודשים הבאים.

את נקודות הזיכוי ניתן לקבל באמצעות המעסיק או באמצעות פניה לפקיד השומה והצגת טופס 1507.

תרומות למוסדות ציבוריים ולקרן לאומית

סעיף 46 לפקודת מס הכנסה קובע כי תרומות למוסד ציבורי, שאושר על ידי שר האוצר, או לקרן לאומית, בסכומים העולים על 190 ש"ח, מעניקות זיכוי ממס בשיעור של 35% מסכום התרומות עבור יחידים ובשיעור השווה לשיעור מס החברות (בשנת 2020 - 23%) עבור חברות. ההטבה ניתנת גם עבור מספר תרומות נפרדות, בתנאי שהן מסתכמות יחד לסכום של 190 ש"ח לפחות ושהן ניתנו לגופים שהוכרו כ"מוסד ציבורי". שכירים יכולים לקבל את הזיכוי במסגרת השכר החודשי השוטף במהלך שנת המס שבה ניתנה התרומה, ואינם צריכים להמתין לסיום שנת המס על מנת לבקש החזרי מס. הזיכוי לא ינתן על כל תרומה מעבר ל"תקרה" שהיא 30% מההכנסה החייבת במס לאותה שנה או 9,350,000 ש"ח, לפי הנמוך מביניהם, נכון ליום 1.1.2020. אם הסכום שנתרם עולה על התקרה (כלומר עולה על 30% מההכנסה החייבת במס לאותה שנה או 9,350,000 ש"ח), ניתן להעביר את סכום התרומה העולה על הסכומים הנ"ל, לשלוש שנות המס הבאות ולצרפו לסכום התרומות באותן שנות מס, בתנאי שסכום התרומות הכולל, שבגינן ניתן זיכוי בכל שנה, לא יעלה על ה"תקרה".

הכרה בהוצאות ריבית על משכנתא

סעיף 39 לחוק מס שבח מקרקעין קובע, כי תשלומי ריבית ריאלית יותרו בניכוי בחישוב השבח בעת מכירת המקרקעין (לרבות דירת מגורים), בהתקיים התנאים כדלהלן:

1. הוצאות הריבית הריאליות אינן מותרות בניכוי על פי פקודת מס הכנסה.
2. ההלוואה התקבלה לרכישת הזכות במקרקעין או לשם השבחתה.
3. ההלוואה התקבלה בסמוך לרכישת הזכות במקרקעין או להשבחתה.
4. ההלוואה אינה מ"קרוב".

לגבי זכות שאינה רשומה בפנקסי חשבונות המנוהלים בשיטה הכפולה - ההלוואה מובטחת במשכנתא או במשכון או שנרשמה הערת אזהרה, ובלבד שהרישום נעשה בסמוך לקבלת ההלוואה. בהתאם להוראת ביצוע מיסוי מקרקעין מס' 16/2003, המטפלת בהתרת הוצאות ריבית ריאלית בחישוב השבח במכירת זכות במקרקעין, ניתן לדרוש בתנאים מסויימים את הריבית על המשכנתא הפרטית, כהוצאה מוכרת למס הכנסה ואף ניתן לדרוש את הוצאות הריבית בעת מכר הדירה, למי אשר אינו מעוניין או אינו זכאי לפטור במכירת דירת המגורים.

סעיף 4(1)(3) להוראת הביצוע, דן במקרה של דירת מגורים המשמשת בשימוש מעורב, בחלקה למגורי בעליה ובחלקה משמשת בייצור הכנסה - במקרה זה הריבית ניתנת לניכוי על פי הפקודה באופן יחסי, לחלקי הנכס המשמש בייצור הכנסה, ולפיכך חלק מהוצאות הריבית המיוחסות לחלק שלא שימש בייצור הכנסה - יותרו בניכוי כנגד השבח בעת מכירת הדירה. יושם אל לב ויודגש, כי אין באמור לעיל התייחסות לעניין סיווג הנכס/דירה במישור הארנונה, ויש לבחון סוגיה זו והשלכותיה מול הרשות המקומית, בנפרד מהאמור לעיל.

"המסלול הירוק"

מאחר והוצאות הריבית הריאלית משולמות באופן שוטף על פני תקופה ארוכה טרם תביעתן בניכוי כנגד השבח, קיים חשש שיהיה קשה להוכיח את התנאים המקדמיים שפורטו לעיל. לפיכך, על מנת להקל בחובת ההוכחה המוטלת על המוכר בעת המכירה, הוחלט כי במידה שבעת רכישת הנכס ימציא הרוכש רשימת מסמכים נדרשת ויקבל אישור על נכונותם, יהא בכך כדי להוות חזקה לכאורה כי התנאים המקדמיים הקבועים בסעיף 39א לחוק נבדקו ואושרו. לאחר הגשת המסמכים ובדיקתם, יקבל הרוכש אישור ולפיו תותר לו בניכוי ריבית ריאלית וזאת בכפוף להוראת הביצוע.

כאן המקום לציין, כי קיימת גישה שמרנית הסוברת כי במקרה של דרישת הוצאות ריבית ריאלית כאמור, יש חשש שיוטל מס שבח על מכירת דירה שאילולא הדרישה הנ"ל הייתה פטורה ממס שבח, וזאת לפחות על חלק יחסי של הדירה ששימשה לצורך עסקי.

חלק ב - מיסוי שוק ההון ורווחי הון

שיעורי המס בשוק ההון ורווחי הון לחברות

רווח מנייר ערך בבורסה בישראל

חברה תשלם מס רווח הון בהתאם לחלק ה' לפקודה בשיעור של 23% בשנת 2020 על הכנסותיה מממוש ניירות ערך.

הכנסות פיננסיות

כל הכנסות הריבית למיניהן מתחייבות בשיעור מס החברות הרגיל, שנת 2020 - 23%.

הכנסות מדיבידנד

דיבידנד שמקורו בהכנסות שהופקו או נצמחו בישראל או שהתקבלו מחברה תושבת ישראל פטור ממס. דיבידנד שמקורו מחוץ לישראל חייב במס בשיעור מס של 25%. לחילופין, יתחייב הדיבידנד במס חברות מלא תוך מתן זיכוי עקיף בגין המס ששולם על ההכנסה ממנה חולק הדיבידנד.

רווחי הון

שיעור המס בגין רווחי הון ריאליים בעת מכירת נכסים וניירות ערך לא סחירים וכן בעת מכירת מקרקעין מחוץ לישראל הינו בשיעור מס חברות של 23% בשנת 2020.

שיעורי מיסוי שוק ההון ורווחי הון ליחידים

רווח הון מנייר ערך בבורסה בישראל

שיעור המס ליחיד על הרווח מניירות ערך סחירים הינו בשיעור של 25% וזאת במידה ואין מדובר בהכנסה פירותית (עסקית). במידה וההכנסה מניירות ערך (בין ישראלים ובין זרים) תיחשב להכנסה עסקית, קיים חשש ששלטונות המס ידרשו מיסים על פי שיעור המס השולי, דהיינו עד 47% בשנת 2020. אצל מוכר שהוא בעל מניות מהותי (בעל מניות המחזיק לפחות 10% ממניות החברה שמניותיה נמכרות), שיעור המס יעמוד על 30%.

רווח הון מניירות ערך זרים

על ניירות ערך זרים שנרכשו עד ליום 31.12.2004 יחול שיעור מס ליניארי כדלקמן: על רווח ההון הריאלי שנצמח עד ליום 31.12.2004 - 35%, יתרת הרווח תתחייב ב-25% מס.

הכנסות פיננסיות

יחיד חייב במס בגין הכנסות ריבית על פיקדונות ותוכניות חיסכון (שנפתחו החל מיום 8.5.2000), בין אם מקורם בארץ ובין בחו"ל וכן על התשואה הנצברת על הפקדות מעבר לתקרה שנקבעה על ידי שלטונות המס בעת פדיון קופות גמל וקרנות השתלמות.
שיעור המס הוא 25% למעט במכשירים שאינם צמודים שימוסו בשיעור של 15%.
כאן המקום לציין, כי קיימים מספר פטורים המתייחסים לגמלאים ולבעלי הכנסות נמוכות.

הכנסות מדיבידנד

שיעור המס החל על דיבידנד אצל יחיד או חברה משפחתית הינו בשיעור של 25%. לגבי בעל מניות מהותי (המחזיק לפחות 10% ממניות החברה משלמת הדיבידנד) שיעור המס יעמוד על 30%.

רווחי הון

שיעור המס בגין רווחי הון ריאליים (בידי יחיד ובידי חברה משפחתית) בעת מכירת נכסים וניירות ערך לא סחירים וכן בעת מכירת מקרקעין מחוץ לישראל הינו בשיעור של 25%.
לגבי בעל מניות מהותי שיעור מס רווחי הון יעמוד על 30%.
לגבי מכירת נכסים שנרכשו לפני 1.1.2003 יחול שיעור המס באופן ליניארי כדלקמן: על רווח ההון שנוצר החל ממועד הרכישה ועד ליום 31.12.2002 יחול שיעור המס השולי (עד 48% בשנת 2013), על רווח ההון מיום 1.1.2003 ועד ליום 31.12.2011 יחול שיעור מס שולי של 20% ועל רווח ההון מיום 1.1.2012 ועד ליום המכירה יחול מס בשיעור 25%.

מס יסוף

במסגרת החוק לצמצום הגרעון ולשינוי נטל המס (תיקוני חקיקה), התשע"ד-2012, מוטל מס נוסף בשיעור 3% על הכנסתו החייבת של יחיד שהכנסתו השנתית החייבת עולה על 651,600 ש"ח.

המבחנים על פיהם תחשב ההכנסה מניירות ערך להכנסה פירותית ומתי תחשב להכנסה הונית:

1. מבחן התדירות: תדירות עסקאות גבוהה מצביעה על פעילות עסקית.
2. מבחן תקופת החזקה בנכס: תקופת החזקה קצרה עשויה להצביע על פעילות עסקית. רכישת ניירות ערך ומכירתם באותו חודש יכולה עדיין להיחשב כפעולה הונית. יצוין, כי סוגו של הנכס משמעותי גם במבחן זה. פעולות בניירות ערך בפרק זמן קצר יכול שתסווגנה כפעולות הונית בעוד שלגבי פעולות בנכסים אחרים, יתכן ואותו פרק זמן היה מאפיין פעולה פירותית.
3. מבחן הבקיאיות והמומחיות: פעילות בתחום הבקיאיות והמומחיות מעידה על פעילות עסקית. חלק גדול מהפעילות בבורסה מתבצעת באמצעות בנקים, יועצי השקעות ו/או ברוקרים. השקעה באמצעותם לא הופכת את הרווחים מהשקעה הונית להכנסה עסקית בשל כך בלבד. לעומת זאת, כאשר מתבצעת פעילות בתיק האישי של מי שהתמחותו ועיסוקו הוא בתחום זה, יכול שתהא זו אינדיקציה לסיווג הרווחים כעסקיים.
4. מבחן היקף ההשקעה: היקף ההשקעה גבוה יכול להצביע על פעילות עסקית. יצוין, כי ליישום מבחן זה יש להתחשב בהיקף ההשקעה בהשוואה להיקף פעילות הנישום בתחומים אחרים ובשים לב למשאביו הכספיים. בחינת היקף ההשקעה, צריכה להיעשות בזירות תוך תשומת לב מיוחדת

- לנסיבות הספציפיות שכן דווקא אצל נישומים שמבצעים פעולות השקעה לא עסקיות בחסכונותיהם יכולים מחזורי ההשקעה לעלות על מחזורי פעילותם העסקית האחרת.
5. מבחן המימון: על פי מבחן זה מימון פעילות בהון זר (לעומת הון עצמי), בעיקר אשראי לזמן קצר, מעיד על פעילות עסקית.
 6. מבחן הארגון: קיומו של מנגנון, צוות עובדים, מקום עבודה קבוע, מערך רישומי ותיעוד מסודר יש בהם להצביע על קיומו של עסק.
 7. מבחן ההבשלה וההשבחה: על פי מבחן זה ביצוע פעולות להעלאת ערך הנכס מצביע על פעילות עסקית.
 8. מבחן טיב הנכס: טיבו של הנכס יכול גם הוא להשליך על סווג ההכנסה. אופי ספקולטיבי של ניירות ערך יכול להצביע על פעולות עסקיות.

על פי עמדת מס הכנסה, סיווג ההכנסה ייקבע על פי שקלול כל המבחנים וקיומו של מבחן אחד או מספר מבחנים, לא תגרום בהכרח לסיווג ההכנסה כהכנסה עסקית ובכל מקרה יש להתייחס לנסיבות הספציפיות.

להלן טבלה מרכזת לשיעורי המס:

שיטת החישוב	שיעור המס		
	מ-2012	עד 2011	
לניארית (2)	30%/25% (1)	25%/20% (1)	רווח הון/שבח ריאלי
(3)	30%/25% (1)	25%/20% (1)	דיבידנד
לניארית (2)	25%	20%	ריבית ודמי ניכיון - צמוד
-	ללא שינוי	15%	ריבית ודמי ניכיון - לא צמוד
(4)	25%	20%	ריבית על תכניות חיסכון ופיקדונות
(5)	30%/25% (1)	25%/20% (1)	רווח הון מני"ע סחירים

1. שיעור המס הגבוה בכל משבצת, מתייחס לבעל מניות מהותי.
2. שיטת חישוב לניארית - במכירה של נכס שנרכש לאחר 1.1.2003 ייערך חישוב לניארי יחסי לשתי תקופות: לגבי חלק תקופה שמיום הרכישה עד 31.12.2011 יחול מס בשיעור 25%/20%, לפי העניין, ועל יתרת התקופה יחול מס בשיעור של 30%/25%, לפי העניין. במכירת נכס שנרכש לפני 1.1.2003, יבוצע חישוב לניארי ל-3 תקופות כך שלגבי חלק התקופה שעד ליום 1.1.2003 יחול מס שולי (עד 48% בשנת 2013).
3. כל הדיבידנד שחולק החל מ-1.1.2012 ללא קשר למועד הפקת הרווחים.
4. התיקון חל על ריביות שנצברו החל מ-1.1.2012. לגבי ריבית בפיקדונות ותכניות חיסכון שנפתחו לפני 1.1.2012, יחול הדין החדש רק על ריבית שתצמח מהמועד הראשון שבו ניתן למשוך את הכספים ללא הרעה בתנאי החיסכון ("נקודת יציאה" ראשונה) והחישוב יהיה לניארי.
5. ניירות ערך סחירים - אין חישוב לניארי.

חובת דיווח על רווחי הון ממכירת נכס ותשלום מקדמה

חלה חובה לדווח תוך 30 יום על כל מכירה הונית, בין אם נבע מהמכירה רווח הון או שנוצר הפסד הון ולשלם מקדמה מסכום המס החל על הרווח, במידה והיה כזה.

לגבי ניירות ערך הרשומים למסחר בבורסה (בישראל או מחוץ לישראל) או לגבי מכירת קרן נאמנות נקבע שבכל מקרה בו נוכה במועד מכירתן מס במקור מרווח ההון, לא יהיה צורך בדיווח כאמור.

באם לא נוכה מס במקור מרווח ההון והמוכר חייב בהגשת דוח שנתי, נקבע כי המוכר יהיה חייב בהגשת דוח על רווח ותשלום המקדמה בגין רווח ההון, פעמיים בשנה: ביום 31 ביולי בשל מכירות שהיו במחצית הראשונה של השנה וב-31 בינואר של השנה העוקבת, בגין מכירות שהיו במחצית השנייה של השנה.

הקלות במיסוי על הכנסות מדיבידנד מחוץ לישראל (תיקון 169)

ביום 29.12.2008 פורסם תיקון מס' 169 לפקודת מס הכנסה, במסגרת תוכנית להאצה כלכלית שנועדה לסייע למשק הישראלי להתמודד עם המשבר הכלכלי העולמי. בתיקון נקבע תמריץ לחברות ישראליות למשוך רווחים מחברות זרות לישראל ולהשקיעם בכלכלה המקומית. בנוסף נקבעו תמריצים לתושבי חוץ להשקיע בשוק ההון בישראל ובחברות ישראליות, וזאת בדרך של פטור ממס בגין רווחי הון מניירות ערך של חברות ישראליות ופטור ממס על הכנסות ריבית מניירות ערך ואג"ח הנסחרים בישראל. תחולת התיקון מיום 1.1.2009.

להלן עקרי התמריצים שנקבעו בתיקון:

פטור מס על הכנסה של תושב חוץ מריבית, דמי ניכיון או הפרשי הצמדה

הכנסתו של תושב חוץ מריבית, דמי ניכיון או הפרשי הצמדה שמקורם באג"ח שהנפיקה חברה תושבת ישראל והוא נסחר בבורסה בישראל תהא פטורה ממס, זאת בנוסף לדין הקיים הקובע, שרווחי השקעה באג"ח ממשלתי פטורים ממס בידי תושבי חוץ.

הפטור לא יחול על מי שהוא בעל מניות מהותי בחברה המנפיקה ולא על צד שהוא "קרוב" לחברה. כמו כן, מי שעובד בחברה המנפיקה או נותן לה שירותים או בעל "יחסים מיוחדים עימה" אינו נהנה מהפטור אלא אם הוכח כי התמורה היא תמורה מקובלת. יובהר, כי תחולת הפטור הינה בגין ריביות ששולמו החל מיום 1.1.2009 ללא קשר למועד צבירת הריבית.

פטור ממס לתושב חוץ על רווחי הון מניירות ערך

על פי הדין הקיים ניתן פטור ממס לתושב חוץ על רווחי הון ממכירת מניות בחברה תושבת ישראל כפוף למספר התניות כגון: החברה הינה עתירת מ"פ, נייר הערך נסחר בבורסה בישראל ותושב החוץ הינו תושב מדינת אמנה. התיקון קובע הרחבת קשת הנהנים, ומקנה פטור ממס לכל תושב חוץ על רווחי הון מניירות ערך שאינם נסחרים בבורסה בישראל. רווחי הון של תושב חוץ שמקורם בניירות ערך הנסחרים בבורסה פטורים ממס כבעבר. בוטלו דרישות הדיווח בישראל, והתנאי שלפיו דווחה המכירה במדינת התושבות. פטור זה מתקיים גם אצל מי שהוא עולה חדש או "תושב חוזר ותיק". תחולת הסעיף המתוקן הינה ביחס לני"ע שנרכשו החל מ-1.1.2009 (יום תחילת התיקון).

החל מה-16.12.2011 בוטל הפטור ממס לתושב חוץ על רווח הון ממכירת מלווה מדינה קצר מועד וכן הריבית מאותם ניירות.

קיזוז הפסדי הון

1. ניתן לקזז הפסדי הון בידי יחיד/חברה כנגד רווחי הון ריאליים, גם בגין פעילות בניירות ערך **סחירים** וגם אם הרווחים/הפסדים נוצרו בישראל ו/או מחוץ לישראל (בכפוף להוראות המעבר ובכפוף להוראות פקודת מס הכנסה בנושא).
2. ניתן לקזז הפסדי הון ממכירת נייר ערך (סחיר או לא) כנגד הכנסות מריבית או דיבידנד מאותו נייר ערך או כנגד הכנסות מריבית או דיבידנד בשל ניירות ערך אחרים, ובלבד ששיעור המס החל על הריבית או הדיבידנד שקיבל אותו אדם לא יעלה על 25%.

יש לשים לב שהחל משנת 2012 לא ניתן לקזז מהפסד הון דיבידנד שקבלו בעלי שליטה מחברות שבהן נחשבו כ"בעל מניות מהותי" מאחר ושיעור המס הינו 30%, שיעור העולה על התקרה המאפשרת קיזוז כנ"ל 25%.

טבלה מרכזת לעניין קיזוז הפסדי הון:

רווח הון מנכס לא סחיר בחו"ל	רווח הון מנכס לא סחיר בישראל	ריבית מפיקדונות בבנקים או מתוכנית חסכון	דיבידנד מני"ע (*)	ריבית מני"ע (*)	רווח הון מני"ע נסחרים בחו"ל	רווח הון מני"ע נסחרים בישראל	סוג ההכנסה / סוג ההפסד
ניתן לקיזוז	ניתן לקיזוז	לא ניתן לקיזוז	ניתן לקיזוז	ניתן לקיזוז	ניתן לקיזוז	ניתן לקיזוז	הפסד מני"ע נסחרים בישראל
ניתן לקיזוז	היתרה שלא קוזזה כנגד רווח הון ממכירת נכס בחו"ל	לא ניתן לקיזוז	היתרה שלא קוזזה כנגד רווח הון ממכירת נכס בחו"ל	היתרה שלא קוזזה כנגד רווח הון ממכירת נכס בחו"ל	ניתן לקיזוז	היתרה שלא קוזזה כנגד רווח הון ממכירת נכס בחו"ל	הפסד מני"ע נסחרים בחו"ל
ניתן לקיזוז	ניתן לקיזוז	לא ניתן לקיזוז	ניתן לקיזוז	ניתן לקיזוז	ניתן לקיזוז	ניתן לקיזוז	הפסד הון מני"ע לא סחיר בארץ
ניתן לקיזוז	היתרה שלא קוזזה כנגד רווח הון ממכירת נכס בחו"ל	לא ניתן לקיזוז	היתרה שלא קוזזה כנגד רווח הון ממכירת נכס בחו"ל	היתרה שלא קוזזה כנגד רווח הון ממכירת נכס בחו"ל	ניתן לקיזוז	היתרה שלא קוזזה כנגד רווח הון ממכירת נכס בחו"ל	הפסד הון מני"ע לא סחיר בחו"ל

(*) בנסיבות בהן מדובר בקיזוז הפסדי הון כנגד הכנסות ריבית ודיבידנד שאינם נובעים מנייר הערך שמומש, הקיזוז כאמור יתאפשר כל עוד שיעור המס על הריבית או הדיבידנד אינו עולה על 25%.

חלק ג - תיקונים הנובעים מחוק ההתייעלות הכלכלית

השפעות המיסוי של חוק ההתייעלות הכלכלית התשע"ז - 2016

בחוק ההתייעלות הכלכלית התשע"ז-2016 (תיקוני חקיקה ליישום המדיניות הכלכלית לשנות התקציב 2017-2018), קיימות השלכות מיסוי על הסעיפים הבאים בפקודת מס הכנסה:

1. מיסוי חברות ארנק - סעיף 62א.
2. מיסוי משיכות בעלים - סעיף 3(ט).
3. אילוץ חלוקת עודפים - סעיף 77 (במתכונתו החדשה).
4. הוראת השעה לחלוקת דיבידנד מוטב (הסתיימה ב-30.9.2017).

מיסוי חברות ארנק

מטרת התיקון הייתה לטפל בשכירים ונושאי משרה רבים, בעיקר ברמות השכר הגבוהות אשר קבלו את שכרם באמצעות חברה שבשליטתם ובכך נמנעו מתשלום מס שולי. אולם בפועל, הוראות הסעיף רחבות וחלות על נותני שירותים שפועלים באמצעות חברה גם אם לא עשו זאת מתוך ניסיון לנצל לרעה את שיטת המיסוי הדו שלבית.

משמעות הסעיף היא שבעלי המניות שעליהם יחול סעיף 62א יחשבו למחזיקים בחברת הארנק ולכן **ההכנסה החייבת** של חברה הנובעת מפעילותו של יחיד שהוא בעל מניות מהותי תחשב כהכנסתו של בעל המניות.

"הכנסה חייבת" - הכנסה לאחר הניכויים, הקיזוזים והפטורים שהותרו ממנה לפי כל דין. "בעל מניות מהותי" - מי שמחזיק, במישרין או בעקיפין, לבדו או יחד עם אחר, ב-10% לפחות באחד או יותר מסוג כלשהו של אמצעי השליטה בחבר בני אדם.

הסעיף לא יחול על יחיד שהוא בעל מניות מהותי (במישרין או בעקיפין) בחבר בני האדם מקבל השירות. הסעיף לא יחול על חברות משלח יד זרה (כהגדרתן בסעיף 175ב). הסעיף יחול רק על חברות מעטים (כהגדרתן בסעיף 76). הסעיף חל על פעילויות של נושא משרה בחבר בני אדם אחר, וכן פעולות הנעשות בידי עובד בעבור מעסיקו (יחסי עובד-מעביד). בהתאם לעמדת רשות המיסים, גם חברה אשר לא עונה לחזקות הקובעות בסעיף 62א(א)(3) יכולה להיחשב כחברת ארנק, ככל שישנם סממנים של יחסי עובד מעביד. לכן מומלץ כי כל חברה אשר קיים חשש שהיא עונה להגדרת חברת ארנק תבחן האם היא עונה להגדרה.

מיסוי משיכות בעלים

מטרת סעיף 3(ט) היא לטפל בניצול לרעה של שיטת המיסוי הדו שלבית על ידי בעלי מניות אשר משכו כספים או קבלו לשימושם נכסים מחברה שבשליטתם. אותם בעלי מניות נמנעו מתשלום מס שולי למרות שהכספים או הנכסים לא הוחזרו לחברה במשך פרק זמן ארוך ולעיתים לא הוחזרו כלל. הסעיף מטיל מס על משיכה של כספים מחברה על ידי בעל מניות מהותי (מוגדר בסעיף 88) ועל קרובו, וכן על העמדת נכס של חברה לשימושם, במישרין או בעקיפין אלא אם חויבו במס מלא.

לגבי משיכה של כספים מחברה, יש הקלה רק אם סכום המשיכות במצטבר לא עלה ביום כלשהו בשנת המס ובשנת המס שלפניה על 100,000 ש"ח אבל רק אם וכאשר תנאי זה מתקיים בכל יום ויום לאורך כל התקופה.

חיוב המס יהיה על בסיס שוטף פלוס שנה ויעשה במסגרת הדוח השנתי על ההכנסה שמוגש בתום שנת המס שלאחר שנת המס שבה נמשכו הכספים. לדוגמא ב-31.12.20 יחויבו במס כספים שנמשכו בשנת 2019.

ניתן להחזיר את הכספים לחברה עד מועד החיוב. אולם, אם הכספים שהוחזרו נמשכו מחדש בתוך שנתיים מהמועד שבו הושבו, יראו אותם (עד גובה הסכום שנמשך מחדש) כאילו לא הושבו. חריג, אם נמשכו מחדש באופן חד-פעמי והוחזרו בתוך 60 ימים.

רק כספים שנמשכו והושבו לחברה עד למועד החיוב ללא משיכתם מחדש בתקופה של שנתיים לא יחויבו במס בהתאם לסעיף 3(ט1).

משיכות הבעלים יסווגו אצל בעלי המניות כהכנסה מדיבידנד, אם יש בחברה רווחים כהגדרתם בסעיף 302(ב) לחוק החברות וזאת בהתאם לחלקו ברווחים. אם אין בחברה רווחים כמפורט לעיל, אבל מתקיימים יחסי עובד-מעביד אזי המשיכות יסווגו כהכנסה מעבודה. אם לא ניתן לסווגם באף אחת מהחלופות הנ"ל, ידווחו כהכנסה מעסק או משלח יד.

על משיכות כספים מחברה אשר בתחולת סעיף 3(ט1) ימשיך לחול סעיף 3(ט) - ריבית רעיונית, עד למועד החיוב במס.

על משיכות כספים אשר אינן בתחולת סעיף 3(ט1) ימשיך לחול סעיף 3(ט) עד למועד ההשבה.

כספים - כולל מזומנים, ניירות ערך, פיקדונות וכל ערובה אחרת שהחברה העמידה כבטוחה כלשהי לטובת בעל המניות המהותי.
משיכה - כולל הלוואה, השאלה וכל חוב אחר.

אילוץ חלוקת עודפים

סעיף 77 לפקודת מס הכנסה מעניק למנהל את הסמכות להורות על חלוקת רווחי חברה כדיבידנד, בהתקיים נסיבות מסוימות וזאת רק לאחר התייעצות בוועדה. במסגרת ניסוחו מחדש של סעיף 77 נקבעו קריטריונים המבהירים את הנסיבות בהן תחויב החברה לחלק את רווחיה. החלוקה המאולצת מוגבלת לשיעור של 50% מהרווח לשנת מס מסוימת. החיוב מוגבל לחמשת השנים שלאחר אותה שנת מס ובתנאי שנצברו בחברה רווחים העולים על חמישה מיליון ש"ח, ויש בידה לחלק רווחיה או חלק מהם בלי להזיק לקיומם ולפיתוחם של עסקיה. קיים תנאי נוסף לפיו לאחר החלוקה יישאר לחברה לפחות שלושה מיליון ש"ח רווחים צבורים לתום אותה שנה ולתום שנת המס שקדמה להורות החלוקה.

חלק ד - מיסוי מקרקעין

מס שבח

סעיף 6 לחוק קובע כי מס שבח מקרקעין יוטל על השבח במכירת זכות במקרקעין.

מס שבח מקרקעין הינו למעשה מס רווח הון, המוטל על מוכר זכות במקרקעין/מבצע פעולה באיגוד מקרקעין בישראל, אשר אינה מהווה בידיו "מלאי עסקי".

המס מוטל במקרה בו למוכר נוצר רווח ממכירת הזכות במקרקעין. לא יוטל מס במקרה של הפסד.

לעניין שיעורי המס והזיכויים ממנו (אך לא לעניין הפטורים), יראו את השבח כחלק מההכנסה החייבת במס הכנסה בשנת המס שבה נעשתה המכירה.

החוק קובע את דרך חישוב השבח, את ההוצאות המותרות בניכוי, את ההוראות לקביעת יום המכירה ושווי המכירה ואת ההוראות לקביעת יום הרכישה ושווי הרכישה.

בנוסף, החוק קובע פטורים שונים והקלות ממס.

חישוב המס

בעת מכירת זכות במקרקעין נוצר שבח המהווה את סכום ההפרש בין שווי מכירת הזכות לשווי רכישתה בניכוי הוצאות ובתוספת פחת. השבח מגלם בתוכו שני מרכיבים: שבח ריאלי וסכום אינפלציוני.

להלן שיעורי המס החלים על השבח הריאלי בידי יחיד (בידי חברה - שיעור מס חברות בשנת המכירה 23% על כל השבח הריאלי בשנת מס 2020).

1. **שבח ריאלי עד יום התחילה** - המהווה את השבח הריאלי שנצבר מיום רכישת הזכות ועד ליום 6.11.2001 - שיעור המס החל הוא המס השולי המקסימלי של היחיד בשנת המכירה.
2. **השבח הריאלי לאחר יום התחילה ועד למועד השינוי** - המהווה את השבח הריאלי שנצבר מיום 7.11.2001 ועד ליום 31.12.2011 - שיעור המס החל - עד 20%.
3. **יתרת השבח הריאלי לאחר מועד השינוי** - המהווה את השבח הריאלי שנצבר מיום 1.1.2012 ועד ליום המכירה - שיעור המס החל - עד 25%.

הסכום האינפלציוני מורכב משתי תקופות, כמפורט להלן:

1. **סכום אינפלציוני חייב** - המהווה את חלק הסכום האינפלציוני שנצבר מיום הרכישה ועד ליום 31.12.1993 - שיעור המס החל - 10% (הן אצל יחיד והן בידי חברה).
2. **יתרת הסכום האינפלציוני** - המהווה את חלק הסכום האינפלציוני שנצבר מיום 1.1.1994 ועד ליום המכירה - פטור ממס.

מס רכישה

סעיף 9(א) לחוק קובע כי במכירת זכות במקרקעין יהא הרוכש חייב במס רכישה.

מס הרכישה הינו בשיעור משווי שוק העסקה. בנכסים שאינם מהווים דירת מגורים, שיעור המס קבוע לכל השווי (6%) ואילו בדירות שישמשו למגורים שיעור המס מדורג.

כמו כן קיימות תקנות מיסוי מקרקעין (שבח, מכירה ורכישה) (פטור ממס רכישה), התשל"ה-1974 הקובעות פטורים והקלות ממס רכישה.

הקלות ממס השבח

שיעור מס היסטורי

סעיף 48א(ד)(1) לחוק קובע כי ברכישות עד שנת 1948 לא יעלה המס על 12% וברכישות בשנות המס 1948 ועד 1960 לא יעלה המס על 12% מהשבח ועוד 1% לכל שנה משנת המס 1949 ועד לשנת הרכישה.

בסעיף 48א(ד)(2) נקבע כי במכירת זכות במקרקעין על ידי חברה שהכנסתה מעסק או על ידי יחיד שקיבל את הזכות הנמכרת אגב פירוק מחברה כאמור, יתווסף 1% על שיעורי המס לפי פסקה (1) לכל שנה החל משנת 2005 ועד לשנת המכירה.

בסעיף 48א(ד)(3) נקבע כי במכירת זכות במקרקעין או בפעולה באיגוד בידי מי שפסקה (2) לעיל אינה חלה עליו יתווספו על שיעורי המס לפי פסקה (1) שיעורים מיוחדים החל משנת 2011. עם עדכון שיעורי המס לפי החוק, נכון לשנת המס 2020 - הוגבל שיעור המס ההיסטורי לגבי יחיד לשיעור מס של 25%, לבעל מניות מהותי - 30% ולחבר בני אדם - 23%.

פריסת המס על השבח הריאלי - סעיף 48א(ה)

החוק מאפשר למוכר יחיד לבקש שהמס על השבח הריאלי יחושב כאילו נבע בחלקים שנתיים שווים (להלן - "פריסה"). את בקשת הפריסה יש להגיש על גבי טופס 7003 או באופן מקוון על ידי מייצג לפקיד השומה ככל שהדוח השנתי לשנה בה בוצעה העסקה הוגש או לרשויות מיסוי מקרקעין אם טרם הוגש הדוח השנתי.

להלן התנאים להחלת חישוב פריסה במיסוי מקרקעין:

1. המוכר הינו תושב ישראל.
2. תקופת הפריסה המרבית הינה ל-4 שנים או "תקופת בעלות בנכס", לפי הנמוך שביניהם. תקופת הפריסה תיקבע בהתאם לבקשת הנישום ויכולה להיות לתקופה הקצרה מ-4 שנים. תחילת הספירה של תקופת הבעלות בנכס הינה בשנה הראשונה שלאחר המועד שבו הגיעה הזכות לידי המוכר וסיומה בשנת המכירה.
3. המוכר הגיש דוחות לפי סעיף 131 לפקודה בעבור שנות המס שבתקופת הפריסה, למעט שנות מס שלגביהן טרם חלף המועד להגשת דוחות אלה.

אופן חישוב המס על השבח הריאלי על פי פריסה

השבח הריאלי יחולק למספר שנות המס בפריסה. בכל אחת משנות המס בתקופת הפריסה, יצורף חלק השבח הריאלי להכנסה החייבת של המוכר. חישוב המס ייעשה בהתחשב בשיעורי המס החלים על כלל הכנסתו החייבת של המוכר, לפי הוראות פקודת מס הכנסה ובהתחשב ביתרת נקודות הזיכוי שזכאי להן המוכר בכל אחת משנות המס הרלוונטיות. יש לציין כי השבח הריאלי יהיה השלב הגבוה ביותר בסולם ההכנסה החייבת.

קיזוז הפסדים

מס שבח מהווה מקדמה על חשבון מס ההכנסה. נישום אשר צבר הפסד עסקי/הון לתום שנת המס שקדמה למכירה והמציא אישור מקורי על גבי טופס 1271א מפקיד השומה על גובה וסוג ההפסד, או אישור מקוון, יוכל להפחיתו מהשבח.

אופן קיזוז ההפסדים:

הפסד עסקי יקוזז כנגד השבח הריאלי והסכום האינפלציוני החייב, כלהלן:

כל 1 ש"ח הפסד יקוזז כנגד 1 ש"ח שבח ריאלי/סכום אינפלציוני חייב (המוכר יכול לבקש כי לא יקוזז ההפסד כנגד הסכום האינפלציוני).

הפסד הון יקוזז תחילה כנגד השבח הריאלי והיתרה תקוזז כנגד הסכום האינפלציוני החייב, כלהלן:
כל 1 ש"ח הפסד יקוזז כנגד 1 ש"ח שבח ריאלי וכל 1 ש"ח הפסד יקוזז כנגד 3.5 ש"ח מהסכום האינפלציוני החייב.

חישוב ליניארי חדש במכירת דירת מגורים מזכה שנרכשה לפני 1.1.2014

1. סעיף 48א(ב2) קובע כי במכירת דירת מגורים מזכה שיום רכישתה היה לפני יום המעבר [1.1.2014], יהיה השבח הריאלי עד יום המעבר פטור ממס ועל יתרת השבח הריאלי לאחר יום המעבר יחול מס בשיעור הקבוע בסעיף קטן 48א(ב)(1).
2. סעיף 48א(ב3) מחיל את הוראות סעיף 48א(ב2) רק על מרכיב דירת מגורים בתוספת הפטור הנוסף לפי סעיף 49ז - ולא על זכויות הבניה.

יודגש כי השבח האינפלציוני במכירת דירת מגורים מזכה - פטור כולו ממס.

חובת דיווח על הקצאת מניות באיגוד מקרקעין

על פי סעיף 75 לחוק מיסוי מקרקעין, חלה חובה לדווח תוך 30 יום על הקצאת מניות באיגוד מקרקעין. יודגש, כי החל מתיקון 76 לחוק (1.8.2013) כל הקצאת מניות כאמור חייבת במס רכישה.

פטורים ממס שבה

בחוק מיסוי מקרקעין נקבעו מספר פטורים ממס שבה כשהשכיח שבהם הוא הפטור במכירת דירת מגורים מזכה (פרק חמישי 1 לחוק).
במסגרת תיקון 76 לחוק שונה מהותית פרק חמישי 1 לחוק החל מתאריך 1.1.2014.

פטור לדירת מגורים מזכה

להלן התנאים המצטברים לזכאות לפטור ממס שבה:

המוכר הינו תושב ישראל, או תושב חוץ שאין לו דירת מגורים במדינה שבה הוא תושב (נדרש אישור משלטונות המס באותה מדינה כי אין לו דירה כאמור).

הדירה עונה להגדרת דירת מגורים:

1. בניית הדירה נסתיימה - יודגש כי דירה שבנייתה טרם נסתיימה, גם אם הקבלן התחייב לסיים בנייתה, לא תיחשב כדירת מגורים לצורך קבלת הפטור.
2. הדירה בבעלות או בחכירת יחיד ולא חברה.
3. הדירה אינה מהווה מלאי עסקי אצל המוכר.
4. הדירה משמשת בפועל למגורים, או לחילופין מיועדת לשמש למגורים קרי עליה לכלול את כל המתקנים הנדרשים למגורים (כמו מטבח, אמבטיה, שירותים וכו').

דירת המגורים הנה דירת מגורים מזכה:

הדירה "שימשה בעיקרה למגורים" באחת משתי החלופות הבאות:

1. 80% ממועד הרכישה (לא לפני 1.1.98) ועד למועד המכירה.
2. ארבע שנים שקדמו למכירה.

הפטור יינתן עד לשווי מכירה של 4,522,000 ש"ח, ההפרש בין שווי המכירה לסכום זה, ייחשב כדמי מכר של זכות אחרת בדירת מגורים מזכה, שהמס בגינה יחושב באופן יחסי ובהתאם להוראות סעיף 48א(ב).

תנאים מוקדמים נוספים:

1. על המוכר לבקש את הפטור במפורש.
2. המבקש ליהנות מן הפטור חייב למכור את כל זכויותיו בדירת המגורים.
אם המוכר מכר חלק מזכויותיו בדירה ולא את כולה, או שהמוכר הותיר בידי זכויות, כגון זכות הבעלות עם החכרת הדירה, המוכר לא יהיה זכאי לפטור ממס שבה בעת מכירתה.
האמור לעיל לא יחול במכירת חלק מדירת מגורים מזכה במסגרת עסקת קומבינציה, שאז יינתן פטור יחסי בהתאם לחלק הנמכר.

המסלולים לפטור ממס שבח

1. הפטור אחת ל-4 שנים בוטל בתיקון 76 לחוק.
2. פטור לדירה שהתקבלה בירושה - הזכאות לפטור על פי סעיף זה תחול על מי שעומד בתנאים המצטברים הבאים:
 - 2.1 בעת פטירתו היה המוריש בעלים של דירה אחת בלבד.
 - 2.2 אילו המוריש היה מוכר את הדירה הוא היה זכאי לפטור.
 - 2.3 הירש הינו צאצאו של המוריש או בן-זוגו של המוריש או בן-זוגו של הצאצא.שימוש בפטור לפי סעיף זה אינו חוסם את מקבלו מלהשתמש בפטור נוסף לפי עילת הפטור לדירה יחידה.
3. פטור לדירה יחידה - מוכר דירת מגורים מזכה שהיא דירתו היחידה והמוכר הוא בעל הזכות בה במשך 18 חודשים לפחות מיום שהייתה לדירת מגורים, זכאי לפטור ממס שבח במכירתה. אם נתקבל פטור על פי סעיף זה, יש להמתין 18 חודשים לקבלת פטור נוסף על פי הסעיף. בתיקון, בוטל התנאי הדורש שבמשך 4 השנים אחרונות לא הייתה למוכר יותר מדירה אחת בעת ובעונה אחת. מוכר יחשב כבעל דירת מגורים אחת גם אם ברשותו בנוסף:
 - 3.1 דירה שנרכשה במהלך 18 החודשים שקדמו למכירת הדירה הנדונה כתחליף לה.
 - 3.2 דירה שחלקו של המוכר בבעלותה אינו עולה על 1/3.
 - 3.3 דירה שהושכרה למגורים בשכירות מוגנת לפני 1.1.1997.
- 3.4 חלק מדירת ירושה בשיעור של עד 50% - ללא קשר לזהות המוריש (החל מ-6.4.2016).
- 3.5 דירה שנתקבלה בירושה והתקיימו בה תנאי סעיף 49(5)(א) ו-(ב).
4. פטור חד-פעמי למכירת שתי דירות - מוכר זכאי לפטור במכירת שתי דירות מגורים יחדיו לשם רכישת דירה אחת אחרת במקומן, בהתקיים התנאים המצטברים הבאים:
 - 4.1 התא המשפחתי לא ניצל בעבר פטור ממס לפי סעיף 49(הפטור הוא חד-פעמי).
 - 4.2 הדירה הנמכרת ("הדירה הראשונה") היא "דירת מגורים מזכה".
 - 4.3 במועד המכירה של הדירה הראשונה יש בבעלותו דירת מגורים נוספת אחת בלבד.
 - 4.4 המוכר מכר את הדירה הנוספת ("הדירה השנייה") בפטור ממס לפי פרק חמישי 1 לחוק בתוך 12 חודשים מיום מכירת הדירה הראשונה.
 - 4.5 המוכר רכש בשנה שלפני מכירת הדירה השנייה או ירכוש בשנה שלאחר מכירת הדירה השנייה דירת מגורים שלישית (להלן - "הדירה החלופית"). לעניין זה יודגש כי אין מניעה שהדירה החלופית תירכש לפני שתי הדירות שנמכרו, וזאת בתנאי שלא תחלוף יותר משנה מאז רכישת הדירה החלופית ועד למכירת הדירה השנייה.
 - 4.6 שוויה של הדירה החלופית שווה לפחות לשלושה רבעים משווי שתי הדירות הנמכרות.
 - 4.7 שווי שתי הדירות הנמכרות אינו עולה על מדרגת "שווי מרבי של הדירות" שנקבע בסעיף.
 - 4.8 אם שווי שתי הדירות הנמכרות אינו עולה על מדרגת "שווי שתי הדירות הנמכרות יחד" כפי שנקבע בסעיף, ייתן פטור מלא במכירת הדירה הראשונה.

4.9 אם שווי שתי הדירות הנמכרות הוא בין שתי מדרגות השווי, יינתן פטור במכירת הדירה הראשונה על ההפרש שבין שווי הדירה השנייה לבין מדרגת "שווי שתי הדירות הנמכרות יחד".
יתרת שווי הדירה הראשונה תחשב כדמי מכר של זכות אחרת במקרקעין (לא דירת מגורים מזכה) ועל היתרה ישולם מס בשיעורים הרגילים (להלן - "הסכום העודף"). במקרה כזה, יחושבו שווי הרכישה והניכויים המותרים, כיחס שבין הסכום העודף לבין השווי המלא שנתקבל במכירת הדירה הראשונה.

מתנות לקרובים

1. תוקן סעיף 62(א) - מכירת זכות במקרקעין והקניית זכות באיגוד ללא תמורה מיחיד לקרובו יהיו פטורים ממס. לעניין זה "קרוב" - קרוב כאמור בפסקאות (1) ו-(2) להגדרה "קרוב" שבסעיף 1 וכן אח או אחות, לגבי זכות שקיבלו מהורה או מהורי הורה בלא תמורה, או בירושה.
2. משמעות התיקון היא שאח ואחות אינם קרובים יותר אלא רק לעניין זכות שקיבלו מההורים בירושה או במתנה.

תקופת צינון

סעיף 149 קובע תקופת צינון במכירת דירת מגורים מזכה בפטור ממס שהתקבלה במתנה נקבעה ל- 3 או 4 שנים, כתלות במגורים בדירה בדרך קבע על ידי המוכר בלבד ולא בזהות נותן המתנה או במצבו המשפחתי של המוכר.

חלק ה - מס ערך מוסף

חובת דיווח מקוון

לשם הגברת האכיפה ומניעת הונאות בתחום המע"מ נקבעה חובת דיווח מקוון לצורכי מע"מ כשתכלית השינוי הינה להגברת האכיפה ומניעת הונאות בתחום המע"מ (בעיקר בתחום החשבונות הפיקטיביות).

במסגרת תיקון מספר 37 לחוק מס ערך מוסף אשר פורסם ביום 23.7.2009, שונה חוק מס ערך מוסף בנוגע לתוכן הדיווח התקופתי, אופן הגשתו ועוד.

בעקבות התיקון נדרש חלק מציבור העוסקים להגיש דיווח מפורט על עסקאותיהם ותשומותיהם. דיווח המפורט מוגש בתדירות חודשית באופן מקוון והוא כולל מידע מפורט על העסקאות והתשומות בתקופת הדיווח.

חובת הדיווח המפורט חלה על אוכלוסיות שונות של החייבים במס כהגדרתם בחוק על פי היקף וסוג פעילותם, כמפורט:

1. כל העוסקים (חברות) שמחזור עסקאותיהם השנתי גבוה מ-1.5 מיליון ש"ח.
2. לגבי יחידים חובת הדיווח חלה רק על מי שמחזורם 2.5 מיליון ש"ח ומעלה.
3. מלכ"רים אשר מחזורם השנתי גבוה מ-20 מיליון ש"ח.
4. מוסדות כספיים אשר מחזורם השנתי גבוה מ-4 מיליון ש"ח.

עוסק פטור

"עוסק פטור" פטור מתשלום מס עסקאות ומנגד אינו רשאי לנכות מס תשומות (פרט לסוגי עסקאות מסוימות). הוא פטור מהגשת דוחות תקופתיים. עם זאת, עליו להצהיר עד ליום 31 בינואר בכל שנה על מחזור עסקאותיו בשנה שחלפה. בשנת 2020 נחשב כעוסק פטור, מי שמחזור עסקאותיו אינו עולה על 100,491 ש"ח לשנה.

החובה לדרוש חשבונות מס ואי תשלום במזומן

חוק מס ערך מוסף קובע כי ברכישה לצורכי העסק, של נכסים או שירותים בסכום שמעל 303 ש"ח, על הרוכש לדרוש ממוכר, שהוא עוסק מורשה חשבונות מס או לשלם בהעברה בנקאית, בכרטיס אשראי או בשיק שהוא חתום עליו כמושך ונאמר בו כי התשלום הוא למוכר בלבד.

ברכישה כאמור בסכום של 24,375 ש"ח או יותר, חייב הרוכש לדרוש ממוכר שהוא עוסק מורשה חשבונית מס ובנוסף, יש איסור לשלם עליו בשטרי כסף, ואם שילם בשיק מוסב עליו להוסיף על גב השיק את שמו, חתימתו ומספר הרישום במשרד מס ערך מוסף.

חוק המזומן

החוק לצמצום השימוש במזומן, התשע"ח - 2018 נחקק במרץ 2018 ונכנס לתוקף ב-1.1.2019, במטרה לצמצם את ההון השחור ולסייע במאבק בפעילות פלילית, העלמות מס, הלבנת הון ומימון טרור.

הוראות החוק לגבי עוסק הינם כדלקמן:

1. בעסקה עם עוסק ("במסגרת עסקו"), בין אם העסקה הינה עם אדם פרטי ובין אם העסקה היא עם עוסק אחר, ניתן יהיה לשלם במזומן רק במידה ומחיר העסקה הינו עד 11,000 ש"ח. בעסקה בין אנשים פרטיים, ניתן יהיה לשלם במזומן רק במידה ומחיר העסקה הינו עד 50,000 ש"ח.
2. בעסקה בין עוסק ובין מי שמוגדר כתייר, ניתן יהיה לשלם במזומן עד 55,000 ש"ח. במקרה זה, חלה על המקבל החובה להוכיח כי העסקה נעשתה עם תייר (כגון באמצעות צירוף מסמך שמקבל תייר במעבר הגבול).
3. במידה ומחיר העסקה הינו מעל התקרה שנקבעה (11,000 ש"ח לעוסק ו- 50,000 ש"ח לפרטי), ניתן יהיה לשלם רק 10% ממחיר העסקה במזומן ועד רף עליון של גובה התקרה שנקבעה (11,000 ש"ח לעוסק, 50,000 ש"ח לפרטי, 55,000 ש"ח לתייר).
4. "מחיר העסקה":
 - 4.1 "מחיר העסקה" מוגדר בחוק כתמורה שהצדדים לעסקה הסכימו עליה בעבור הנכס או השירות, לרבות מס ערך מוסף, מס קנייה ובלו, וכן הוצאות הנלוות לעסקה שסוכמו עםמוכר הנכס או עם נותן השירות.
 - 4.2 במכירת מספר נכסים, לא יראו את המחיר המצטבר של כל הנכסים כמחיר של עסקה אחת, אלא אם כן הוסכם בין הצדדים על מכירתם בעת ובעונה אחת. פיצול מלאכותי של עסקה למספר עסקאות - אסור.
 - 4.3 בעסקה מתמשכת לקבלת שירות - יראו כל תשלום שיש לשלם באופן תקופתי מעת לעת, כמחיר העסקה. כדוגמה - בהסכם עם עו"ד למתן שירות גלובלי על בסיס תשלום חודשי, ("ריטיינר") יחשב כל תשלום חודשי כעסקה נפרדת. לעומת זאת, בהסכם עם עו"ד למתן שירות לעניין ספציפי/חד פעמי, מחיר העסקה יהיה הסך הכולל עבור אותו השירות, גם אם התמורה שולמה בתשלומים.
 - 4.4 במכר של זכות שכירות שהתמורה משולמת מעת לעת, לא לשיעורין, יראו כל תשלום שיש לשלם כמחיר העסקה.
 - 4.5 פעולות בנקאיות כגון הפקדה, משיכה, העברה או המרה של מזומן (כולל מטבע חוץ) אינן מצויות תחת מגבלות החוק, ואינן מוגדרות כעסקת מזומנים.

4.6 שכר עבודה - לעמדת רשות המיסים מדובר בשכר עבודה ברוטו (לפי הגדרת "מחיר העסקה") וכי מעבר לסך של 11,000 ש"ח ברוטו, לא ניתן יהיה לשלם אפילו 10% במזומן.

ההגבלה תחול כש"מחיר העסקה" גבוה מ-	סוג הפעולה עליה חלה ההגבלה במזומן	"התשלום במזומן" בוצע עבור
11,000 ש"ח	לתת ולקבל	עסקה במסגרת העסק
55,000 ש"ח	לקבל	עסקה עם תייר במסגרת העסק
11,000 ש"ח	לתת ולקבל	שכ"ע, תרומה, הלוואה חריג: ההגבלה לא תחול על הלוואה שנותן גוף פיננסי מפקח מתנה
50,000 ש"ח	לתת ולקבל	

דיווח על בסיס מזומן לנותני שירותים ויצרנים קטנים

בשנים האחרונות עברו מספר תיקונים לחוק מע"מ אשר הרחיבו משמעותית את אוכלוסיית המדווחים על בסיס מזומן. כאשר עוסק נדרש לשלם את המע"מ על בסיס מצטבר, הוא מחויב לשלם את המע"מ גם בטרם קיבל את מלוא התמורה בגין העסקה (מכר או מתן שירות). תיקון מספר 41 שינה את המצב וקבע כי החיוב במע"מ בגין מתן שירותים יהא ככלל, על בסיס מזומן. דהיינו שהחיוב במע"מ יחול עם קבלת התמורה ועל הסכום שהתקבל. תיקון מספר 41 הרחיב מיום 1.1.2011 את הזכאות לדיווח למע"מ על בסיס מזומן לגבי עסקאות של מתן שירות על בסיס מזומן.

הדין לגבי עסקאות של מתן שירותים

1. הדין טרם התיקון לגבי עסקאות של מתן שירותים

טרם התיקון, עסקאות של מתן שירותים היו חייבות במע"מ (להלן - "מס"), ככלל, על בסיס מצטבר, למעט אם נקבע במפורש אחרת. חריג משמעותי לעיקרון זה נקבע בתקנה 7 לתקנות מע"מ, התשל"ו-1976, המפרטת סוגי שירותים החייבים במס על בסיס מזומן (לרבות, בעלי מקצועות חופשיים, דמי שכירות, עסקאות אשראי, רופאים ועוד).

2. הדין לאחר התיקון לגבי עסקאות של מתן שירותים

בהתאם לתיקון, עסקאות של מתן שירותים (לרבות, השכרה ואשראי) חייבות במס על בסיס מזומן (סעיף 24 לחוק מע"מ). דהיינו, עם קבלת התמורה ועל הסכום שהתקבל. חריג לעיקרון נקבע בסעיף 29(א1) לחוק מע"מ, לפיו נותני שירותים שבתחולת תוספת י"א להוראות ניהול ספרים ואשר מחזור עסקאותיהם עולה על 15,000,000 ש"ח לשנה, יהיו חייבים במס עם נתינת השירות (על בסיס מצטבר). בשירות כאמור שניתן בחלקים יחול החיוב במס על כל חלק שניתן, ובשירות שנתינתו מתמשכת ושלא ניתן להפריד בין חלקיו, מועד החיוב במע"מ יהא בגמר מתן השירות או בעת קבלת התקבולים, כמוקדם (בסיס מעורב).

נותני השירותים שבתחולת תוספת י"א להוראות ניהול ספרים הינם נותני שירותים אשר לא נכללו בתוספת אחרת להוראות ניהול פנקסים, כגון: בעלי אולמות שמחות, מסעדות, בתי מלון, פנסיון, נותני שירותי שיפוצים ותיקונים במבנים, בתי קולנוע, חברות הובלה, שמירה וניקיון.

3. החיוב במע"מ לעניין עסקאות מתן שירותים

ביום 4.12.2014 פורסם תיקון 48 לחוק מס ערך מוסף, לפיו בעסקה של מכר טובין על ידי עוסק שמחזור עסקאותיו אינו עולה על 2,000,000 ש"ח יחול החיוב במס עם קבלת התמורה ("בסיס מזומן"). התיקון קובע עוד, כי יחול דיווח על בסיס מזומן על עסקאותיהם של עסקים יצרניים אשר מחזור עסקאותיהם אינו עולה על 3,450,000 ש"ח. תחולת התיקון מיום 1.1.2015.

חובת הנפקת חשבונית מס

נקבע כלל גורף ולפיו חובה להנפיק חשבונית תוך 14 יום ממועד החיוב במס, בין אם מועד החיוב הינו על בסיס מצטבר ובין אם הוא על בסיס מזומן.

קבלן מבצע - מועד הוצאת חשבונית מס לפי חוק מע"מ

מועד הוצאת חשבוניות מס לפי חוק מע"מ החל על חברות שהינן קבלן מבצע הינו כדלקמן:
לגבי חשבונות חלקיים - כל עוד מדובר בהוצאת חשבונות ביצוע חלקיים, טרם השלמת העבודה ו/או העמדת המקרקעין לרשות מזמין העבודה, מועד הוצאת החשבונית הינו בעת תשלום סכום כל שהוא על חשבונות הביצוע החלקיים, דהיינו, עם קבלת התמורה.
לגבי החשבון הסופי - עם סיום העבודה ו/או העמדת המקרקעין לרשות מזמין העבודה, חלה על החברה החובה להוציא חשבונית מס, דהיינו, בגמר ביצוע העבודה יש להוציא חשבונית מס סופית, ללא קשר למועד התשלום.

להלן סעיפי החוק:

סעיף 28(ב) לחוק קובע כי "בעבודות בניה חל החיוב במס עם השלמת העבודה או העמדת המקרקעין שבהם נעשתה העבודה לרשות הקונה או לשימוש, לפי המוקדם. הועמד חלק מהמקרקעין לרשות הקונה, חל החיוב לגבי אותו חלק מאותה שעה".
בסעיף זה "עבודות בניה" - "לרבות עבודות חפירה, הריסה, ביוב וניקוז, הנחת צינורות, סלילת כבישים ודרכים, הכשרת קרקע וכיוצא באלה".
סעיף 29(1) לחוק קובע כי "בעסקה שסעיף 28 חל עליה ובסוג עסקאות אחרות שקבע שר האוצר - אם שילמו סכומים כל שהם על חשבון התמורה לפני מועד החיוב על פי פרק זה, יחול החיוב לגבי כל סכום ששולם כאמור, בעת תשלומו".
שילוב הוראות סעיפים 28 ו-29 לחוק מס ערך מוסף התשל"ו-1975 (להלן - "החוק") קובע לפיכך כי מועד הוצאת החשבונית החל הינו כאמור לעיל.

האיסור לדרוש חשבונית מהספק בטרם שולמה התמורה

בתיקון לחוק נקבע כי במקרה בו המועד לחיוב עפ"י החוק הינו על בסיס מזומן, חל איסור על הקונה לדרוש חשבונית מס טרם תשלום התמורה או חלקה.
מדובר בין השאר על בעלי מקצועות חופשיים, נותני שירותים ויצרנים שמחזור עסקאותיהם הינו עד 2,000,000 ש"ח ויצרנים שמחזור עסקאותיהם עד 3,450,000 ש"ח.
הוראה זו באה למנוע את המצב לפיו לקוחות דרשו חשבונית מס כתנאי לביצועה של העסקה.

טבלת שיעורי מס ערך מוסף מיום פרסומו של החוק ועד היום

מועד קביעת השיעור	שיעור המע"מ
1.7.1976	8.0%
1.11.1977	12.0%
1.8.1982	15.0%
1.6.1985	17.0%
1.10.1985	15.0%
1.3.1990	16.0%
1.1.1991	18.0%
1.1.1993	17.0%
15.6.2002	18.0%
1.3.2004	17.0%
1.9.2005	16.5%
1.7.2006	15.5%
1.7.2009	16.5%
1.1.2010	16.0%
1.9.2012	17.0%
1.6.2013	18.0%
1.10.2015	17.0%

הוראות מס ערך מוסף בנוגע לכלי רכב

על פי תקנות מס ערך מוסף אין אפשרות לנכות את מס התשומות בעת רכישת ו/או השכרת רכב פרטי (לרבות רכב מסחרי עד 3,500 ק"ג). לפיכך, יש לרשום את מלוא עלות הרכב בסכום הכולל מע"מ. במקביל יגדל סך הפחת השנתי המוכר בגין הרכב.

תקנה 14(ב) קובעת רשימה סגורה של עוסקים הרשאים לנכות את מס התשומות בגין הרכישה:

1. רכישת רכב בידי עוסק שעסקו מכירת רכבים.
2. לימודי נהיגה בבית ספר לנהיגה.
3. השכרת רכב בידי מי שעסקו השכרת רכב.
4. הסעות נוסעים במהלך העסק, בידי מי שעסקו הסעת נוסעים.
5. סיורים וטיולי שטח בידי מי שעסקו ארגון סיורים כאמור.
6. ג'יפ המועסק דרך קבע בתנאי שדה או בחצר העסק או המפעל.

קטנועים ואופנועים - היבטי מע"מ

הגדרות:

"רכב" - "כל רכב המוגדר ברישיון מסוג M1 ו-N1.

להלן הנוסח המתוקן של הגדרת רכב פרטי בתקנה 1, שתחולתה מיום 5.7.2010:

תקנות מס ערך מוסף, התשל"ו - 1976

1(ב) " לעניין תקנה זו ותקנות 2 ו-14 - "רכב פרטי" - רכב נוסעים פרטי, רכב פרטי דו-שימושי, רכב מסחרי אחד ורכב מסחרי בלתי אחד כמשמעותם בתקנות התעבורה, התשכ"א-1961, ובלבד שמשקלו הכולל המותר של רכב מסחרי כאמור אינו עולה על 3,500 ק"ג וכן רכב המפורט בתוספת הרביעית, דומה לו במהותו או זהה לו, אך למעט ג'יפ המועסק דרך קבע בתנאי שדה או בחצרי העסק או המפעל."

"מכר" בחוק מע"מ - "לעניין נכס - לרבות השכרתו..."

תקנה 14(א) לחוק מס ערך מוסף קובעת כי "המס שהוטל על מכירת רכב פרטי לעוסק או על ייבוא רכב כאמור בידי עוסק, לא יהיה ניתן לניכוי" (בתקנה 14(ב) יש רשימת חריגים).

פועל יוצא של שילוב ההגדרות הנ"ל וחוק מע"מ

קטנועים ואופנועים אינם מוגדרים כ"רכב פרטי" כמשמעותו בתקנה 1 ולפיכך מס התשומות בגינם יהיה ניתן לניכוי.

ניתן לניכוי מס התשומות בגין הרכישה (לרבות השכרה).

בהתחשב באופי השימוש המעורב באופנועים וקטנועים יש להחיל בגין רכישתם (לרבות יבואם או השכרתם) את ההוראות להלן:

מס התשומות ניתן לניכוי על פי סעיף 38(א) לחוק מע"מ ביחד עם הכללים שנקבעו בתקנה 18 לתקנות, בדבר ניכוי מס תשומות כאשר מדובר בתשומה מעורבת, דהיינו: התשומה היא גם לשימוש בעסק וגם לשימוש שלא לצרכי העסק.

להלן הכללים:

1. השימוש ברכב הוא במלואו רק לצרכי העסק, ניתן לנכות את מלוא מס התשומות.
2. אם השימוש הוא מעורב, ניתן לנכות את מס התשומות לפי יחס השימוש לצרכי העסק.

באם לא ניתן לקבוע את יחס השימוש, מס התשומות ינוכה:

1. אם עיקר השימוש בו הוא לצרכי העסק - ינוכה 2/3 מגובה מס התשומות.
2. אם עיקר השימוש בו הוא שלא לצרכי העסק - ינוכה 1/4 מגובה מס התשומות.

חלק ו - פעולות שיש לבצע ביום 31 בדצמבר 2020

מפקד המלאי

להלן הוראות ונהלים הנדרשים בקשר למפקד המלאי אשר יש לערוך ביום 31.12.2020.

מועד המפקד

עליכם לערוך את מפקד המלאי ליום 31.12.2020. נא להכין את רשימת המלאי ליום 31.12.2020, או מועד אחר קרוב לסוף השנה. ניתן לעשות ספירה תוך חודש ימים לפני יום המאזן או אחריו ולערוך לאחר מכן את התיאום הדרוש לקביעת ערך המלאי ליום המאזן ובלבד שאם הפרש הזמן בין יום הספירה ובין יום המאזן עולה על 10 ימים, חובה להודיע על כך מראש לפקיד השומה. נציג משרדנו יבקר בשעת הספירה. נא להודיענו מראש על מועד הספירה לצורך תאום הביקור.

עריכת המפקד

רשימות המלאי צריכות לכלול את כל הטובין שבבעלותכם או ברשותכם. טובין השייכים לאחרים ונמצאים ברשותכם ירשמו בנפרד. כמו-כן, עליכם לערוך רשימת טובין שבבעלותכם והנמצאים, בתאריך המפקד, אצל אחרים (כגון: סחורה שנשלחה לעיבוד, טובין במחסני ערובה וכד'). יש לקבל אישור מאת מחזיקי המלאי על המלאי שלכם הנמצא ברשותם. ראה דוגמת גיליון ספירת מלאי בנספח 1. גיליונות הספירה צריכים להיות ממוספרים מראש במספר עוקב. בראש כל גיליון יצוין תאריך הספירה ומקום אחסון הטובין.

יש להכין את רשימות מפקד המלאי ב-3 עותקים. העתק אחד (כמותי בלבד) נבקשכם להעביר למשרדנו מיד לאחר סיום הספירה כשהוא חתום על ידי הסופרים ועל ידי הממונה על הספירה (יש לציין ליד החתימה את שם החותם).

הרשימות יעשו בדיו (ולא בעפרון) ויכללו לפחות פרטים אלה:

1. תיאורם של הטובין באופן המאפשר זיהוי סוגם.
2. מצבם, אם אינו תקין (מיושנים, מקולקלים, במחזור איטי, פסולת וכד').
3. היחידה לפיה נמדדת הכמות (ק"ג, מטרים, תריסרים, ליטרים וכד').
4. הכמות (מספר היחידות כאמור לעיל).
5. לגבי מקלטי טלוויזיה, מכשירי סטריאו, מכשירי רדיו ושעונים, יש לציין גם את שם היצרן ומספר סידורי של המוצר המוטבע על ידי היצרן.
6. רצוי להשאיר מקום ל-2 טורים נוספים שימולאו במועד מאוחר יותר והם: מחיר היחידה ושווי כולל (מספר היחידות מוכפל במחיר).

תוצרת בעיבוד

תוצרת בעיבוד תירשם תוך ציון הכמות ביחידות פיזיות ושלב העיבוד (רמת הגמר) במועד הספירה.

חישוב שווי המלאי

את חישוב השווי ניתן לעשות במועד מאוחר יותר. בחישוב השווי אין לכלול טובין שאינם שייכים לכם (כגון שנמכרו לפני תאריך המאזן) אך יש לכלול את אלה הנמצאים ברשותם של אחרים והשייכים לכם. השווי של חומרי גלם, אריזה וטובין המשמשים למכירה יחושב בדרך כלל לפי העלות (לא כולל מע"מ). במקרה של טובין שאינם תקינים או שמחיר מכירתם המשוער נמוך מהעלות, יחושב השווי לפי ערך המימוש הנקי והדבר יודגש ברשימה תוך ציון בסיס החישוב וסיבתו. העלות תחושב לפי שיטת "פיפו" ("נכנס ראשון - יוצא ראשון") או לפי הזיהוי הספציפי של מחיר קניית הסחורה. אם החישוב בעצמו נעשה שלא על גבי גיליונות הספירה המקוריים, יש לדאוג לסימול שיאפשר מעקב הדדי בין רשימות הספירה לבין רשימות השווי הסופיות.

תוצרת בעיבוד ותוצרת גמורה

יערכו בשיטה הנהוגה בחברתכם/עסקכם (עלויות בפועל, מחיר מכירה בניכוי אחוז רווח גולמי וכד'). בכל מקרה של ספק, או בעיות כלשהן בחישוב השווי, נבקשכם להודיענו על כך. רשימות המלאי יסומכו בנפרד לפי הקבוצות כגון: חומרי גלם, חומרי אריזה, חומרי עזר, תוצרת בעיבוד, מוצרים מוגמרים וכד'.

הוראות מס הכנסה לספירת המלאי

ממצאי הספירה ירשמו בדיו על דפים ממוספרים בציון כמויות, סוגים, סימני זיהוי (מספר קטלוגי וכו') ומקום אחסנה. מוצרים במשגור ירשמו בנפרד. תוצרת בעיבוד תרשם תוך ציון שלב העיבוד במועד הספירה. בגמר הספירה יחוברו הדפים המקוריים ובדף האחרון יצוין מספר הדפים, תאריך הספירה וחתומת המשתתפים בה (לפחות שני אנשים). במקרה וחלק מהמלאי שלכם נמצא בתאריך הספירה ברשותו של אחר - יש לרשמו בנפרד בציון מקום הימצאו וסיבת החזקתו מחוץ למפעל (כמו: "נשלח לעיבוד", "סחורה בדרך" וכד'). מלאי שבהחזקתכם והשייך לאחרים, ירשם אף הוא בנפרד.

שמירת הרשימות

רשימות הספירה המקוריות מהוות חלק בלתי נפרד ממערכת החשבונות ויש לשמרן במשך שבע שנים מתום שנת המס או שש שנים מתום שנת המס בה הוגש הדוח על ההכנסה, הכל לפי המאוחר יותר. פקידי השומה נוהגים לדרוש לפעמים את רשימות ספירת המלאי זמן קצר לאחר תאריך המאזן, במקרים כאלה עליכם להמציא לפקיד השומה, מיד עם קבלת הדרישה, העתק אחד מרשימות המלאי המקוריות בלי להמתין לחישוב השווי.

עם גמר הספירה וחישוב המחירים והערך, יש להעביר למשרדנו עותק נוסף ומלא של רשימות הספירה, כשהוא חתום על ידי מנהל הספירה.

פרויקטים או עבודות בביצוע

יש לערוך רשימה ולהעריך את אחוז הביצוע בהתאם לעלות ההשקעה או לשלב הגמר. רצוי לתמוך הערכה זו בחוות דעת של מהנדס או מנהל העבודה בחברה.

פנקסים חדשים

ניתן להתחיל את השנה בספרי חשבונות חדשים (חשבוניות, קבלות, ספרי קופה וכד'). מי שמנהל את ספריו באמצעות תוכנת מחשב, יכול להתחיל את השנה בספרור חדש.

ספירת קופה

1. יש לספור את המזומנים בקופה ולהכין רשימה של המחאות, שוברי כרטיסי אשראי והשטרות שנמצאים בקופה ליום 31.12.2020 אשר תכלול את הפרטים הבאים: מספר ההמחאה או השטר, שם החותם, שם המסב האחרון, הבנק, מועד הפירעון והסכום בקופה.
2. בכדי להקל על הספירה יש להפקיד בבנק בתום יום העסקים האחרון בחודש דצמבר 2020 (יום חמישי ה-31.12.2020) או מיד בבוקר ביום העסקים הראשון בחודש ינואר 2021 את כל הכספים הנמצאים בקופה (היות וה-1.1.2021 הוא יום שישי יש לוודא שסניף הבנק פתוח).
3. הרשימות שיכללו את סכום המזומנים בקופה ורשימת המחאות והשטרות כאמור בסעיף 1 לעיל יערכו בשלושה עותקים ויחתמו בידי עורך הספירה. ראה דוגמת גיליון ספירת הקופה בנספח 2.

עם גמר הספירה יש להעביר למשרדנו עותק מלא של רשימות הספירה.

חלק ז - תשלומים שניתן לבצע לאחר סיום שנת המס 2020

תשלומים לבעלי שליטה

ניתן להשלים תשלומים מסויימים לבעלי שליטה גם לאחר סיום שנת המס ולרשם כהוצאה בשנת 2020 בחברה המשלמת. המדובר במשכורות, מענקים, דמי ניהול, דמי שכירות עבור נכסים וכד'.

הסכומים יותרו כהוצאה בשנת 2020 בתנאי שישולמו עד 31.3.2021 או יזקפו לזכותם של בעלי השליטה והמס מהם ינוכה במקור וישולם לפקיד השומה תוך שבוע מיום הניכוי בתוספת ריבית והצמדה לתקופה מיום 1.1.2021 ועד לתשלומם בפועל. לעניין זה, דין זיכוי בעל השליטה (מקבל ההכנסה) בספרים כדין תשלום, כלומר, הזיכוי לסוף שנת המס מתחייב בריבית והצמדה מיום 1.1.2021 ועד לתשלום המס לפקיד השומה. תנאי נוסף הוא שבעל השליטה יצהיר על הכנסתו זו בדוח האישי שלו שיוגש לשנת המס 2020.

יצוין שהתקנות לוקחות בחשבון, בתנאים מסויימים, את היתרות לזכותם של בעלי השליטה לצורך חישוב הפרשי ההצמדה המתווספים עליהם והפטורים ממס.

יצוין, כי התשלומים לבעלי השליטה שיבוצעו לאחר תום שנת המס וכן תשלומים חריגים ששולמו להם במהלך השנה מתווספים לסכום ההכנסה החייבת של החברה המשלמת לצורך קביעת בסיס למקדמות לשנים הבאות. רשויות המס עוקבות אחרי תשלומים כאלה והם עלולים, להגדיל דרישתם למקדמות שוטפות לשנת 2021.

תשלומים לתושבי חוץ

תשלומים ששולמו לתושבי חוץ המתחייבים בניכוי מס במקור כגון עמלה, ריבית וכד' (לא כולל תשלום עבור יבוא טובין) יותרו כהוצאה אצל המשלם בשנת 2020 בתנאי שהמס ינוכה במקור וישולם לפקיד השומה עד ליום 31.3.2021 וזאת בתוספת הפרשי הצמדה למדד וריבית בשיעור הקבוע על ידי מס הכנסה לתקופה מיום 1.1.2021 ועד לתשלום הניכויים לפקיד השומה.

חלק ח - חיסכון פנסיוני מאת אמיר לוי *

חובת הפקדה ותקרות מוכרות לצורכי מס - עצמאים

החל מינואר 2017, עצמאים מחויבים להפקיד מידי שנה לחיסכון פנסיוני, סכום מינימלי שמחושב בהתאם לגובה ההכנסה השנתית. מעבר לרובד החיסכון המינימלי המחויב על פי חוק. באפשרותכם להגדיל את ההפקדה, המזכה בהטבות מס, עד לתקרות המותרות בחוק.

מי חייב להפקיד?

כל עצמאי בעל הכנסה מעסק, עם חצי שנה ותק לפחות, מגיל 21 ועד גיל 60 (למעט אם גילו היה 55 ומעלה כאשר החוק נכנס לתוקף ב-1 לינואר 2017), מחויב להפקיד לחיסכון פנסיוני.

מהו סכום ההפקדה המינימלי הדרוש על פי חוק?

חישוב הסכום המינימלי להפקדה נעשה לפי שתי מדרגות הנגזרות מהשכר הממוצע במשק (סך של 10,551 ש"ח לחודש או 126,612 ש"ח במונחים שנתיים - נכון לשנת 2020): מדרגה ראשונה - עד מחצית השכר הממוצע במשק, יש להפקיד שיעור של 4.45%. מדרגה שנייה - מעל מחצית ועד מלוא השכר הממוצע, יש להפקיד שיעור של 12.55%. עבור הכנסה העולה על השכר הממוצע במשק, אין חובת הפקדה.

מהן הסנקציות לאלו שאינם מפקידים?

המרכז לגביית קנסות יטפל בהטלת וגביית הקנסות של אלו שלא יבצעו את מלוא ההפקדה השנתית המחויבת. עם תחילת הטלת הקנסות הוגדר קנס בסך 500 ש"ח אך הוא צפוי להתעדכן בהמשך.

מהו סכום ההפקדה המירבי המוכר לצורכי מס?

הסכום המירבי המוכר לצורכי מס הינו בשיעור של 16% מההכנסה בפועל, מוגבל בתקרה שנתית של פעמיים תקרת הכנסה מזכה (תקרת הכנסה מזכה חודשית הינה 8,800 ש"ח - נכון לשנת 2020). שיעור ההפקדה של 16% יקנה את ההטבות בהתאם לחלוקה הבאה: 11% יוכרו לניכוי המהווה "הוצאה מוכרת" ויקטין את ההכנסה החייבת במס, כך שיקנה למעשה הטבה במס הכנסה, ביטוח לאומי ומס בריאות. 5% יוכרו לניכוי אשר יקנה הטבת מס בשיעור של 35% מסכום ההפקדה ברובד זה.

עצמאי זכאי גם לניכוי בגין תשלום לביטוח אובדן כושר עבודה בשיעור 3.5% מהכנסתו, מוגבל בפעמיים וחצי השכר הממוצע במשק. אם הוא לא מנצל הטבה זו, יהיה זכאי במקומה לתוספת זיכוי של 0.5% נוסף על ה-5% המותרים (מהשכר בפועל או מפעמיים תקרת הכנסה מזכה, לפי הנמוך מביניהם).

* אמיר לוי, מנכ"ל חברת פרישה פרימיום - פתרונות פרישה בע"מ המתמחה בתכנון וליוי פרישה לגמלאות.

חובת הפקדה ותקרות מוכרות לצורכי מס - שכירים

החל מחודש ינואר 2017, נכנסה לתוקפה הפעימה האחרונה לפי צו הרחבה לפנסיית חובה ותיקון 16 המעדכנים את שיעורי ההפקדה המינימליים לשכירים.

מי זכאי?

כל עובד מגיל 21 וכל עובדת מגיל 20.
זאת פרט לעובדים אשר פרשו מעבודתם הקודמת לאחר גיל פרישה חובה (67) ואשר מקבלים תשלומי קצבה או פנסיה שאינם כוללים קצבת ביטוח לאומי.

מהו סכום ההפקדה המינימלי הדרוש על פי חוק?

שיעור ההפקדות המינימלי המחויב הינו 18.5% לפי הפירוט הבא:
לפיצויים - 6%, לתגמולי מעסיק - 6.5%, לתגמולי עובד - 6%.
החובה חלה עד לגובה השכר הממוצע במשק (למעט במקרים בהם קיימת חובה הנובעת מהסכם קיבוצי או הסכם אישי המורים אחרת).

מהן הפעולות כנגד מעסיקים אשר אינם מפקידים?

ניתן להגיש כיום תלונה ליחידה לאכיפת חוקי העבודה של משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים כנגד מעסיקים אשר מפרים את חובתם בעניין תשלומי ביטוח פנסיוני לעובדיהם.

מהו סכום ההפקדה המירבי המוכר לצורכי מס?

עובד שכיר נהנה מזיכוי מס של 35% בגין חלק התשלום המנוכה משכרו (תגמולי עובד), עד לסכום הפקדה השווה ל-7% משכרו, מוגבל בתקרת הכנסה מזכה (כאמור 8,800 ש"ח לשנת 2020). בנוסף, נהנה העובד מהפקדת המעסיק לתוכניתו הפנסיונית (במרכיב התגמולים ואובדן כושר עבודה) ללא זקיפת מס עד לתקרת הפקדה של 7.5% משכרו, מוגבל בפעמיים וחצי השכר הממוצע במשק. וכן הפקדה לפיצויים עד לתקרה של 8.33% משכרו, מוגבל בתקרת שכר להפקדת פיצויים (34,900 ש"ח - נכון לשנת 2020). הפקדות המעסיק שמעל התקרות המותרות, יזקפו כהכנסה לעובד ויידרש בגינם תשלום מס.

מה לגבי רכיבי שכר ללא תנאים פנסיוניים - דוגמת בונוסים או הכנסות כעצמאי?

בגין רכיבי שכר אשר לא הופרש בגינם זכויות פנסיוניות, ניתן להפקיד עצמאית לפי הפירוט הבא:
עבור זיכוי - יוכרו הפקדות בשיעור 5% מהשכר שאינו מבוטח, מוגבל בתקרת הכנסה מזכה.
עבור ניכוי - ינתן שיעור של 11% מיתרת ההפקדה הנותרת לניכוי, שיחושב לפי הגבוה מביין:
1. השכר הכולל מוגבל בפעמיים תקרת הכנסה מזכה, בקיזוז השכר המבוטח כשכיר.
2. פעמיים וחצי השכר הממוצע במשק בקיזוז השכר המבוטח כשכיר, מוגבל בתקרת הכנסה מזכה.

מה לגבי שכירים בעלי שליטה?

שכירים בעלי שליטה ייהנו מאותן הטבות מהם נהנים השכירים הרגילים (שאינם בעלי שליטה), למעט ההפקדה לפיצויים. בנוסף למגבלה של 8.33% מהשכר יש להם מגבלה נוספת בגובה של **תקרת הפטור לפיצויים (12,420 ש"ח - נכון לשנת 2020)**.

קרנות השתלמות

קרן השתלמות הינה תכנית חיסכון, המקנה פטור ממס על רווחי הון וניתנת למשיכה לאחר שש שנים לכל מטרה. ניתן למשוך את הקרן כבר לאחר שלוש שנים בלבד בגיל הפרישה או במקרה בו נדרש שימוש בחסכון למטרת השתלמות (כפוף להוראות הדין).

תקרות מוכרות לעצמאים - עצמאי בעל הכנסה מעסק או ממשלח יד רשאי להפקיד בקרן השתלמות 7% מהכנסתו ועד תקרה של 265,000 ש"ח בשנה. סכום הפקדה מרבי בגינו יקבל עמית עצמאי ניכוי בגין הפקדה לקרן השתלמות הוא 4.5% מתקרת הכנסה קובעת, כלומר 11,925 ש"ח. תקרת הפקדה שהרווחים הריאליים בגינה פטורים ממס על רווח הון הינה 18,600 ש"ח.

תקרה מוכרת לשכירים - מעביד רשאי לתת הטבה לעובד ולהפריש עד 7.5% משכר העובד, מוגבל בתקרת שכר של 15,712 ש"ח. ההוצאה מוכרת בניכוי ובתנאי שהעובד מפריש לפחות שליש מסכום ההפקדה של המעסיק.

תקרה מוכרת לשכירים בעלי שליטה - בעל שליטה יכול להנות מהטבת חסכון זו המקנה פטור ממס על רווחים בדומה לשכיר רגיל, פרט לכך ששיעור ההפקדה המוכר לחברה מוגבל ל-4.5% בלבד. מומלץ גם לשכירים בעלי שליטה לנצל הטבה זו בדומה לשכיר שאינו בעל שליטה.

עזיבת עבודה והתחשבות פיצויים

במעמד עזיבת העבודה כספי הפיצויים שבתוכניות העובד, לרבות מענקים והשלמות, מועברים לחזקתו של העובד ובתוך כך נדרש האחרון לבצע התחשבות מס בהתאם לחלופות הבאות:

1. פטור לפיצויים - העובד זכאי לפיצויים בגובה של משכורת אחת, כשהיא מוגבלת בתקרת הפטור לפיצויים, עבור כל שנת עבודה אצל המעסיק. ואם שכרו של העובד נמוך מתקרת הפטור לפיצויים הוא רשאי לפנות לפקיד השומה להגדלת הפטור ב-50% אך לא מעבר לתקרת הפטור לפיצויים. יש להביא בחשבון כי משיכת הפיצויים, גם אם בפטור ממס, צפויה להקטין את הצבירות הפנסיוניות של העובד לגיל הפרישה וגם לפגוע בשיעור הפטור לקצבה לו הוא יהיה זכאי.

2. תשלום מס ופריסת הכנסה - אם העובד זכאי לתשלומי פיצויים העולים על תקרת הפטור או במקרה שבחר שלא לנצל את הפטור לפיצויים לטובת שמירת הפטור לקצבה הוא רשאי למשוך את הפיצויים בניכוי מס שולי. על מרכיב זה לא יחולו תשלומי מס בריאות וביטוח לאומי.
- בנוסף, יוכל העובד לבצע פריסת הכנסה של הפיצויים החייבים במס על פני מספר שנות מס, עד לשש שנים, לפי מפתח של שנת פריסה לכל ארבע שנות עבודה אצל המעסיק. את הפריסה ניתן לבצע לשנים הקודמות או לשנים הבאות, במקרה כזה יידרש העובד להגיש דוחות אישיים למס בשנות הפריסה המבוקשות.
3. רצף קצבה - העובד רשאי לייעד את כספי הפיצויים שנצברו בתוכניות הפנסיוניות שבמעמד קצבתי מימוש קצבה בגיל הפרישה. במקרה כזה, הפיצויים לא ימוסו בעת עזיבת העבודה ויחסמו למשיכה.
4. רצף זכויות פיצויים/רצף מעסיקים - חלופה זו מהווה למעשה דחיית מס של התחשבות הפיצויים שהתקבלו מהמעסיק עד לתום תקופת העבודה אצל המעסיק הבא והתחשבות משותפת בתום תקופת העבודה המשותפת. ניתן להחיל רצף זכויות פיצויים על פני מספר מעסיקים ולבצע התחשבות מס רק בתום תקופת העבודה המצטברת.
- תנאי הרצף מחייבים מציאת מעסיק חדש תוך שנה ממועד סיום העבודה אצל המעסיק הקודם.
 - בבחירת חלופה זו לא ניתן לשלב במהלך הרצף מימוש של פיצויים פטורים או פריסת הכנסה שיתקבלו רק בתום תקופת הרצף בהתאם לוותק המצטבר, אך ניתן לשלב רצף קצבה.
 - אם זכויות הפיצויים מהמעסיק כוללות מענקים שמעבר לחבות המעסיק לפיצויים (שכר כפול ותק), ניתן להפקידם לקופת גמל כפוף לתקרה של ארבע פעמים השכר הממוצע במשק עבור כל שנת עבודה.

תיקון 190 ומיסוי קצבאות בגיל הפרישה

בשנת 2012 הועבר בחוק תיקון 190 לפקודת מס הכנסה אשר הסדיר מגוון נושאים שעיקרם: הגדלת הפטורים לקצבאות, עידוד השארת פיצויים לטובת הגדלת הפנסיה בגיל פרישה, הסדרת ענייני כפל מס על קצבאות ("קצבה מזכה" ו"קצבה מוכרת"), עידוד תשלומים לפנסיה אף מעבר לתקרות המוכרות לצורכי מס, העברת כספי נפטרים ליורשים/מוטבים, השוואת פטור לקצבה מזכה לשארים, תשלומי קצבה לבעלי שליטה ועוד.

קצבה מוכרת - חלק הקצבה המשולם מתוכנית פנסיונית שאינה קרן ותיקה הנובע מתשלומים פטורים דוגמת הפקדות המעביד לתגמולים ולפיצויים העולים על תקרת ההפקדה המותרת, הפקדות העובד ששולמו לתוכנית פנסיונית בסכום העולה על תקרת ההפקדה המזכה בהטבות מס, כספי פיצויים לאחר התחשבות מס או כספי עמית שנפטר והועברו לידי המוטב במעמד "חשבון חדש". הזכאות לפטור לקצבה מוכרת הינה בפרישה מוקדמת עקב נכות או החל מגיל 60.

קצבה מזכה - כוללת את סך כל הקצבאות המשולמות ממעביד או מתוכנית פנסיונית לרבות כסוי לאובדן כושר עבודה, למעט קצבת שארים (לפי סעיף 9(6)ו) וקצבה מוכרת. תקרת הקצבה המזכה הינה בסך 8,510 ש"ח (נכון לשנת 2020).

שיעור הפטור הכולל לשנה זו הינו 52% ומחולק לפטור בסיסי בשיעור של 35% (המתקזז כנגד מימוש פיצויים פטורים ממס לפי "נוסחת הקיזוז") ופטור נוסף אשר אינו מותנה בשיעור של 17%.

החל משנת 2025, יגדל הפטור שאינו מותנה ב- 15% נוספים ויאפשר להגיע לכדי 67% במצטבר.

נוסחת הקיזוז - נוסחה המחשבת את אופן הקטנת הפטור לקצבה בשל משיכת הפיצויים הפטורים לאורך שנות העבודה. על פי הנוסחה יש לשערך את סך יתרות הפיצויים שנפדו ב-32 השנים אחרונות ועד למועד קבלת הקצבה בפועל או גיל פרישה המאוחר מביניהם (צמוד למדד). את הסכום שמתקבל מכפילים במקדם של 1.35 (מקדם קיזוז המגדיל את השפעת הפיצויים הפטורים שנפדו לאורך השנים, ביחס לפטור החופף בקצבה) את סכום הצבירה שמתקבל ממירים לשווי קצבה חודשי באמצעות חלוקה ל- 180 (מקדם ההיוון).

היוון - מאפשר משיכה הונית של מרכיבי צבירה קצבתיים במהותם. את חלק החסכון אשר נצבר בקצבה מוכרת ניתן להוון החל מגיל 60 בניכוי מס רווחי הון של 15% (נומינלי) בלבד. את הפטור לקצבה מזכה ניתן להוון בפטור מלא ממס, לרבות פטור ממס רווחי הון, באמצעות מקדם היוון של 180, כלומר ההיוון הפטור יינתן על חשבון הפטור אשר צבר הפורש לקצבה. השימוש בהיוון לקצבה מזכה ומוכרת ניתן רק עבור מקבלי קצבה מינימלית בסך של 4,512 ש"ח (נכון לשנת 2020).

היוון קצבה מזערית - פורש בגיל פרישה חובה (גיל 67) אשר אין לו הכנסות מקצבה וצבר חסכון פנסיוני בסכום של עד 93,748 ש"ח (נכון לשנת 2020) זכאי לקבל פטור עבור היוון קצבה מזערית.

תיקון 190 כמכשיר השקעה

בשנת 2008 עם כניסת תיקון 3 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), הוגדרו קופות הגמל כתוכניות פנסיוניות למטרת קצבה. ההיוון לקצבה מוכרת שהוגדר במסגרת תיקון 190 פתח בפני בעלי חסכונות פרטיים את האפשרות לנהל שוב חסכון הוני באפיק חסכון זה. נדגיש שההיוון כפוף לכך שמשיכת הכספים תיעשה לאחר גיל 60, ולכך שהחוסך מקבל קצבה מינימלית כאמור לעיל. יש להביא בחשבון שקצבה מינימלית לעניין זה, נבדקת במועד משיכת הכספים ולא במועד ההפקדה.

יתרונות ההשקעה

- פיזור נכסים מקיף של גופים מוסדיים המאפשר השקעה מגוונת במניות, אג"ח, נדל"ן, תשתיות וכד'.
- דמי ניהול נמוכים מאוד יחסית לאלטרנטיבות - בטווח של 0.5% - 0.8% תלוי בסכומי ההשקעה ובגופים המנהלים.
- דחיית מס למועד משיכת הכספים בפועל - יתרון זה מקנה שיפור שהולך וגדל ככל שטווח ההשקעה מתארך. כמו כן, זהו יתרון מס משמעותי למשלמי מס ייסף, במיוחד אם ניתן לתזמן את משיכת הכספים למועד בו הכנסתם תפחת.
- תשלום מס רווחי הון בשיעור 15% (נומינלי) - במקום 25% (ריאלי) במרבית החלופות.
- בפטירה עד גיל 75 ניתן פטור מלא ממס רווחי הון.
- ניתן להמיר לקצבה פטורה ממס (לרבות פטור ממס רווחי הון), החל מגיל 60.
- ניתן לנהל גם בקופת גמל בניהול עצמאי/אישי (IRA).

חסרונות ההשקעה

- הפקדה ראשונית אשר מוכרת לצורכי מס (לפי תקרות לעצמאי) אינה מאפשרת היוון כקצבה מוכרת, לכן החלופה לרוב תתאים להפקדות בסכומים משמעותיים.
- הכסף לא מנוהל בבנק - זהו בעיקר מחסום פסיכולוגי עבור חלק מהחוסכים.

עדכוני חקיקה

מסלול מקוצר לקבלת פטור לקצבה מזכה

מס הכנסה הסדיר בחוזר כי החל מינואר 2020 ניתן לממש את הפטור לקצבה מזכה במסלול מקוצר. התהליך יתבצע באמצעות שני טפסים חדשים:

טופס 161 י' - המיועד למקבלי קצבה שהגיעו לגיל הזכאות (*) לפני חודש ינואר 2012.

טופס 161 ח' - המיועד למקבלי קצבה שהגיעו לגיל הזכאות (*) החל מינואר 2012.

חשוב לציין שהמסלול המקוצר מאפשר מימוש חלקי בלבד של הפטור לקצבה מזכה - בשיעור 17% לכל היותר, ללא אפשרות לפטור המירבי אשר מאפשר להגיע לכדי 52%.

לכן מומלץ, לצורך מיצוי הזכויות באופן מיטבי, לבצע את הליך קיבוע הזכויות רק לאחר בדיקה מקיפה של מכלול המשאבים הפנסיוניים הקיימים והעתידיים של פרשן, בתהליך המלא והמקיף, באמצעות טופס 161 ד' אשר מאפשר במרבית המקרים להגדיל את הפטור באופן לא מבוטל, לבצע היוונים מצברות פנסיוניות בפטור ממס ואף לדרוש החזרי מס בגין תשלומי מס עודפים בתקופות קודמות.

(*) גיל הזכאות - גיל תחילת קבלת הקצבה או גיל הפרישה, לפי המאוחר מביניהם.

פטור ממש על קצבאות לגמלאי זה"ל

בחודש ספטמבר 2020 הוציאה רשות המיסים חוזר לגבי אופן חישוב הזכאות להיוון עבור גמלאי זה"ל אשר פרשו פרישה מוקדמת. כרקע נציין כי תקנות ההיוון הותקנו בשנת 1970 מכוח "חוק הגמלאות". בשנת 1992 התווספה לחוק תקנה 6א(א) אשר הסדירה את הפסקת הקיזוז מהקצבה בגין ההיוון החל מגיל 70 בתנאי שבמשך 10 שנים לפחות קוזז סכום השווה בערכו לסכום ההיוון לפחות (מהוון בריבית של 5% בתוספת מדד לשנה) או אם עברו 20 שנים לפחות ממועד ההיוון.

בשנת 2012 שופרו התקנות פעם נוספת וקבעו שמקבלי קצבאות לתקופה של 15 שנים לפחות, יהיו זכאים להפחתת 80% מקיזוז ההיוון כבר מגיל 65 במידה וסכומי הקיזוז המצטברים עולים על סכום ההיוון שקיבלו בפרישתם (שערוך לפי 5% ריבית שנתית בתוספת מדד).

החוזר מגדיר את אופן חישוב הפטור באמצעות קיזוז הפיצויים הפטורים שמימש הגמלאי בעת פרישתו לפי נוסחת הקיזוז (כמפורט במיטוי קצבאות לעיל), בשילוב הפחתת אחוז ההיוון שביצע (לפי היחס שבין סכום ההפחתה המקורי שנכח במועד ההיוון לבין סכום הקצבה המזכה באותו מועד), ועד 35% לכל היותר.

יחד עם זאת, ניתנו בחוזר דגשים לארבעה סוגי גמלאים שונים, לפי החלוקה הבאה:

1. גמלאי שהיוון את קצבתו בפטור טרם 1992 והגיע לגיל הזכאות לפני שנת 2012 - חישוב הפטור יתקבע כמפורט לכל חיי הגמלאי.
 2. גמלאי שהיוון את קצבתו בפטור טרם 1992 והגיע לגיל הזכאות החל משנת 2012 - חישוב הפטור יתקבע כמפורט לכל חיי הגמלאי אך נדרש להגיש בקשה באמצעות טופס לקיבוע זכויות (161ד) בהגיעו לגיל הזכאות ולציין כי ביצע היוון לתוחלת חיים.
 3. גמלאי שהיוון את קצבתו בפטור החל משנת 1992 והגיע לגיל הזכאות לפני שנת 2012 - ככל שמבוצע קיזוז בגין ההיוון בתלוש הקצבה ועד גיל 70 לכל המאוחר יבוצע החישוב כמפורט, אך לאחר שמופסק הקיזוז בגין ההיוון יעודכן פטור בקיזוז פיצויים פטורים בלבד ללא מרכיב ההיוון.
 4. גמלאי שהיוון את קצבתו בפטור החל משנת 1992 והגיע לגיל הזכאות החל משנת 2012 - מאחר שתקופת ההיוון חופפת לתקופת הפטור שלאחר גיל הזכאות, יש לחשב את יתרת ההון הפטורה בקיזוז החלק היחסי של הסכום שהוון, כשהוא צמוד למדד ממועד היוון ועד לתחילת השנה שבה הגיע לגיל הזכאות. גם במקרה זה יש לבצע את הפניה לפקיד שומה באמצעות טופס לקיבוע זכויות (161ד) בהגיע הגמלאי לגיל הזכאות ולציין כי ביצע היוון לתקופה קצובה.
- יודגש כי טרם פניה לטיפול בנושא מול מס הכנסה רצוי לאתר את נתוני ההיוון המקוריים (במועד הפרישה מצה"ל) ולא לבצע הערכות על בסיס תלושי הקצבה האחרונים של הגמלאי שעשויים להביא לפערים משמעותיים בשיעורי הפטור שניתן.

משיכת כספים מקרן השתלמות (הוראת שעה קורונה)

כחלק מדרכי התמודדות של הממשלה עם המשבר הכלכלי שנגרם מנגיף הקורונה פורסמה בחודש יולי 2020 הוראת שעה המאפשרת לעובדים שנפגעו מהמשבר למשוך כספים מקרן השתלמות לא נזילה בפטור ממס.

ההנחיות הזמניות מאפשרות משיכת סכום פטור ממס בסך 7,500 ש"ח לחודש החל מיום 10.8.2020 ועד ליום 9.2.2021 מקופות שאינן נזילות, כפוף לקיום אחד מהתנאים הבאים:

- העמית או בן/בת זוגו פוטרו או יצאו לחל"ת החל מיום 1.3.2020 ועד ליום הגשת בקשת המשיכה.
- ההכנסה החודשית הממוצעת של העמית ובן/בת זוגו החל מיום 1.3.2020 ועד לתום החודש שקדם ליום הגשת הבקשה פחתה ביחס להכנסתם החודשית הממוצעת בשנת 2019.

תקרת הפקדות לתוכניות פנסיוניות וקרן השתלמות לשנת 2020

הערות	תקרת הפקדה לעובד		תקרת הפקדה למוסיק		תקרת שכר להפקדה	תקופה	מרכיב הפקדה	
	סכום	אחוז	סכום	אחוז				
עבור מי שאינם מוצג ניכר לאובדן נוסף עבורה - ניתן להגדיל את הישגים ל-16.5% מהשידול את ההפקדה השנתית: ל-34,848 ₪.	2,816 ₪	16%	-	-	17,600 ₪	חודש	תמלום	עממאי
	33,792 ₪	16%	-	-	211,200 ₪	שנה		
מכר לאורז מס רכי של 4.5% בלבד מתוך ה-7% (11,925 ₪ לשינה). תקרה מותרת לפטור ממס חוץ הן הינה 18,600 ₪.	923 ₪	3.5%	-	-	26,377.5 ₪	חודש	א.כ.ע	קרן השלמות
	11,079 ₪	3.5%	-	-	316,530 ₪	שנה		
	1,546 ₪	7%	-	-	22,083.0 ₪	חודש		פיצויים
	18,550 ₪	7%	-	-	265,000 ₪	שנה		
	-	-	2,907.17 ₪	8.33%	34,900 ₪	חודש		פיצויים
	-	-	34,886.04 ₪	8.33%	418,800 ₪	שנה		
	1,846.43 ₪	7.0%	1,978.31 ₪	7.5%	26,377.5 ₪	חודש	תמלום + אובדן נוסף עבורה	שכר
	22,157.10 ₪	7.0%	23,739.75 ₪	7.5%	316,530 ₪	שנה		
	392.80 ₪	2.5%	1,178.40 ₪	7.5%	15,712 ₪	חודש		קרן השלמות
	4,713.60 ₪	2.5%	14,140.80 ₪	7.5%	188,544 ₪	שנה		
	-	-	1,034.59 ₪	8.33%	12,420 ₪	חודש		פיצויים
	-	-	12,415.03 ₪	8.33%	149,040 ₪	שנה		
	1,846.43 ₪	7.0%	1,978.31 ₪	7.5%	26,377.5 ₪	חודש	תמלום + אובדן נוסף עבורה	בעל שליטה
	22,157.10 ₪	7.0%	23,739.75 ₪	7.5%	316,530 ₪	שנה		
ניתן להפקיד בדומה לשיכר "ראלי" לאורך השנה פטור ממס חוץ הן ההיצ'ית במשך חסכון זה.	235.68 ₪	1.5%	707.04 ₪	4.5%	15,712 ₪	חודש		קרן השלמות
	2,828.16 ₪	1.5%	8,484.48 ₪	4.5%	188,544 ₪	שנה		

* אמיר לוי, מנכ"ל חברת פרישה פרימיים - פתרונות פרישה בע"מ המתמחה בתכנון וליווי פרישה לגמלאות.

חלק ט - הוצאות

תשלום הוצאות שכר והוצאות סוציאליות על בסיס מזומן

בהתאם לסעיף 18(א) לפקודת מס הכנסה הוצאות בגין מענק פרישה, דמי חופשה, דמי הבראה, דמי חגים, דמי מחלה, וכד' יותרו בניכוי למעסיק רק בשנה שבה הם שולמו בפועל, למי שזכאי להם (לעובד ו/או לחברת הביטוח).

יש לשלמן עד תום שנת המס על מנת שיתרו בניכוי בשנת המס הנוכחית.

תשלומי משכורות

בדיקת כדאיות תשלומי משכורות, מענקים וכד', בהתחשב במקדמות המס השוטפות ובהוצאות העסקיות השוטפות לשנה. עוסקים המדווחים לרשות המיסים על בסיס מזומן יכולים לשלם גם את ניכויי המס לפני סוף השנה כך שיוכרו כהוצאה שוטפת.

תשלום פיצויים ומענקי פרישה

הקדמת תשלומי פיצויי פיטורין

תשלומי פיצויי פיטורין למפוטרים בעסק מעבר לסכומים השוטפים ששולמו - יותרו בניכוי לצרכי מס רק בשנת המס שבה שולמו לזכאי להם.

הקדמת תשלומים אחרים

הקדמת תשלומים בהתאם להסכמי העבודה, כגון: פדיון חופשה, דמי הבראה, חגים.

הקדמת תשלומים לתושבי חוץ ולבעלי שליטה

הקדמת תשלומים לתושבי חוץ ולבעלי שליטה שיש לנכות מהם מס במקור, או לחילופין תשלום של סכום הניכוי במקור, על מנת שההוצאה תוכר בשנת המס הנוכחית. יש לזכור כי ניתן לשלם את סכום הניכוי במקור תוך תקופה של עד 3 חודשים מתום שנת המס בתוספת הפרשי הצמדה וריבית (ראה גם חלק ז).

תשלום הוצאות עד סוף השנה למדווחים על בסיס מזומן

המדווחים על בסיס מזומן צריכים לשלם את מלוא ההוצאות העסקיות המותרות לניכוי לפני תום השנה, לרבות תשלום למוסד לביטוח לאומי, למס הכנסה ניכויים, תשלומים לקופות גמל ולביטוח חיים ותשלומי שכר נטו לעובדים.

חובות אבודים

רצוי להקדים ולהשלים את הטיפול בחובות בעייתיים, כלומר לקבוע את סכום ההפחתה המוסכם עם החייב ולזקוף אותו בחשבונות או להביא לסיום הליכי גבייה או פשרה. דבר זה יקל על תביעת הוצאה לצרכי מס הכנסה.

חובות אבודים מוכרים כהוצאה רק אם מוכח לפקיד השומה, כי נעשו כל המאמצים לגבותם (ולכן רצוי להיערך לביצוע פעולות לגביית החובות כגון פנייה חוזרת לחייבים, פניה לעורכי דין להגשת תביעות משפטיות וכדומה) או כשהוצאה לטיפול בגבייתם עשויה לעלות על סכום החוב שניתן לגבותו.

יש לדאוג לקבל מעורך דין אישור על השקים שחזרו ואשר נמצאים בטיפולו, הליכי הגבייה שנעשו והערכה לגבי סיכויי גבייתם.

לגבי ההכרה בחובות אבודים לעניין מע"מ, להלן הוראות הפרשנות של המחלקה המקצועית של רשויות מס ערך מוסף בשילוב מבחני בית המשפט העליון והוראות תקנה 23 לתקנות מע"מ.

"חוב" לעניין מע"מ פירושו תשלום עבור עסקה שלא נגבה (ואם נגבה חלק מהסכום - החלק שלא נגבה) ושולם עבורו מס העסקאות.

מבחן שנקבע בפס"ד של בית המשפט העליון	הבהרות מע"מ
בוצעה עסקה	"עסקה" כהגדרתה בסעיף 1 לחוק מע"מ.
הוצאה חשבונית	העוסק הוציא חשבונית מס התואמת את דרישות החוק בסעיפים 54 ו-74 לחוק מע"מ וסעיף 9א להוראות מס הכנסה (ניהול פנקסי חשבונות).
מס העסקאות בגין החשבוניות שולם	על העוסק להוכיח כי החשבונית נכללה בדוח התקופתי המתייחס וכי המס המתחייב ממנה שולם.
המוכר או נותן השרות לא קיבל את התמורה	תמורה - יכול שתהא בכסף או בשווה כסף. החוב האבוד מתייחס לחלק שלגביו לא נתקבלה תמורה כלשהי.
החוב הפך ל"חוב אבוד"	<p>חוב שהוכח להנחת דעת המנהל שלא ניתן לגבותו ובלבד שהוא עומד באחד מהתנאים האמורים -</p> <ul style="list-style-type: none"> • חוב לעוסק של חייב שננקטו כנגדו הליכי פירוק או פשיטת רגל - החוב יוכר כאבוד במועד אישור המפרק או הנאמן לחלוקת דיבידנד סופי. • חוב לעוסק שננקטו לגביו הליכי הוצאה לפועל. אם לא ננקטו הליכי הוצאה לפועל, יוכר החוב כאבוד רק אם החייב נפטר ואין בעיזבונו נכסים למימוש, או החייב עזב את הארץ ואין לו נכסים למימוש. • כאשר החוב האבוד אינו בסכומים גבוהים רשאי הממונה על מע"מ להכיר בו כחוב אבוד, אם יוכח שננקטו הליכי גבייה ואלה לא הניבו תוצאות. • חוב שנמחק במסגרת הסדר נושים ואושר בפס"ד סופי של בית המשפט.
ניתנה הודעה למנהל מע"מ	מתן הודעה למנהל מע"מ - חשבונית זיכוי בצירוף מסמכים התומכים בעובדות המפורטות בהודעה. ההודעה תצא לפחות שישה חודשים ולא יותר משלוש שנים מהמועד שבו הוצאה חשבונית המס בשלה נוצר החוב.

מכירת מלאי מת או שתנועתו איטית

מומלץ לבצע מכירות של פריטי מלאי שערכם ירד מהותית על מנת לשכנע את פקיד השומה שאכן ערך השוק של פריטים אלו נמוך מעלותם. לחילופין, יש לשקול לפרסם מודעות "חיסול מלאי" בעיתונות או לערוך מכרז במגמה לממש את ההפסד או לפחות, לקבל הצעות מחיר שיאפשרו הוכחה להערכת שווי השוק (הנמוך) של אותו מלאי. מאחר ולפעולות אלה יש השפעה על שיעור הרווח הגולמי, מומלץ ליידע את רואה החשבון לצורך ניתוח הדוח המוגש לרשות המיסים.

מכירות בין-חברתיות

יש להקטין את מכירות המלאי הבין חברתיות למינימום הנדרש על מנת למנוע חבות מס בחברה המוכרת ואי ביטוי של ההוצאה בחברה הרוכשת שטרם מימשה את המלאי.

מוניטין

שיעור הפחת על מוניטין ששולם בעדו יעמוד על 10%. הפחת לא יתאפשר במידה והמוניטין נרכש מקרוב או מתושב חוץ, אלא אם הוכח, כי הרכישה הייתה חיונית לצורך ייצור ההכנסה ונעשתה בתום לב ומטעמים עסקיים בלבד. במכירת מוניטין שלא שולם בעדו, שיעור המס המקסימלי לחברה הינו כשיעור מס החברות, אצל היחיד שיעור המס הוא 25%.

חובת ניכוי מס הכנסה במקור מתשלומים בעד שירותים או נכסים

צו מס הכנסה (קביעת תשלומים בעד שירותים או נכסים כהכנסה) קובע את החובה לנכות מס במקור מתשלומים בעד שירותים או נכסים.

החובה לנכות מס במקור משירותים או נכסים חלה על כל מי שמחזור עסקיו בשנת 2018 עלה על סך של 5.3 מיליון ש"ח (כולל מע"מ) ו/או על כל מי שחייב בניהול חשבונות בשיטה הכפולה בשנת 2020, בין שהוא יחיד או חברה.

חברה שחלה עליה חובת ניכוי מס במקור לפני שנת המס 2020, ומחזוריה בשנת המס 2018 ירד מתחת לסך 5.3 מיליון ש"ח, תמשיך לחול עליה חובת ניכוי מס במקור גם בשנת המס 2020.

החובה בניהול חשבונות בשיטה הכפולה נקבעת בהתאם לתוספות לפי הפרוט הבא:

תנאים לחיוב במערכת חשבונות כפולה המחייבים בניכוי במקור עפ"י הצו (התנאים אינם במצטבר)	סוגי הנישומים	התוספת להוראות שחלה על הנישום
המחזור השנתי עולה על 3.8 מיליון ש"ח או 18 מועסקים ומעלה.	יצרנים	א
המחזור השנתי עולה על 3.8 מיליון ש"ח או 4 מועסקים ומעלה.	סיטונאים	ב
המחזור השנתי עולה על 3.8 מיליון ש"ח או 7 מועסקים ומעלה.	קמעונאים	ג
עלות הבניה או מחזור עסקים עולה על 3.8 מיליון ש"ח.	קבלנים	ד
הכנסה מהפעלת 5 כלי רכב לפחות ללימוד נהיגה.	בעלי בתי ספר לנהיגה	ז
מספר התלמידים הממוצע עולה על 150.	בעלי בתי ספר	ח
מחזור עסקים בתוספת עלות המלאי עלה על 11.4 מיליון ש"ח.	סוחרי מקרקעין	ט
העמלה השנתית עולה על 620 אלף ש"ח.	מתוכי מקרקעין	ט
מחזור עסקים עולה על 11.4 מיליון ש"ח.	סוחרי רכב	י
העמלה השנתית עולה על 460 אלף ש"ח.	מתוכי רכב	י
המחזור השנתי עולה על 2.15 מיליון ש"ח.	נותני שירותים ואחרים (למעט מקצועות חופשיים)	יא
המחזור השנתי עולה על 2.95 מיליון ש"ח.	מוסכים	יא
המחזור בחקלאות עולה על 5.1 מיליון ש"ח. שטח כולל של נטיעות העולה על 375 דונם.	חקלאים	יב
בעל תחנת דלק העוסק במכירת דלק בלבד, או בנוסף עוסק במתן שרותי סניכה או רחיצה.	בעלי תחנות דלק	יד
סוכן של חברת ביטוח המורשה להדפיס פוליסות.	סוכנויות ביטוח	טו
למעט יהלומן שעיקר עיסוקו עיבוד יהלומים מחומר גלם של אחרים או מתווך.	יהלומנים	טז
מוסד ציבורי לפי סעיף 29(2), ארגון מקצועי לפי סעיף 9(א2) ומלכ"ר (כולל קופות גמל) שמחזורו (** עולה על חצי מיליון ש"ח או המעסיק מעל ל-10 עובדים.	מוסד ציבורי/ ארגון מקצועי/ מלכ"ר	
(**) במוסד ציבורי המונח מחזור כולל גם תרומות ומענקים.		

"מחזור" - סכום המכירות וסכום התמורה בעד שירותים - לרבות מיסים עקיפים, בשנת המס הקודמת או בשנת המס האחרונה שלגביה נערכת שומה סופית (להלן - "השנה הקובעת"), והכל לפי הסכום הגבוה כשהוא מוכפל ב-12 ומחולק למספר חודשי פעילות העסק בשנת המס הקודמת או בשנה הקובעת, לפי העניין.

"מועסק" - לרבות הבעלים ובני משפחותיהם העובדים בעסק וכן שותפים העובדים בעסק.

לעניין זה - חניך או מי שעבד לא יותר מארבע שעות ביום ייחשב לחצי מועסק.
מי שעבד בעסק חלק משנת המס ייחשב לחלק ממועסק כיחס תקופת עבודתו לשנה שלמה.

מודגש ומובהר - אין חובת ניהול כפולה לתוספת ה' (בעלי מקצועות חופשיים) או תוספת ו' (רופאים)
בלא קשר לרמת המחזור ו/או מספר המועסקים בהם.

נסיעה עסקית לחו"ל

הוצאה בגין נסיעה לחו"ל תותר בניכוי במידה שהייתה הכרחית לייצור ההכנסה.
הפירוט הנדרש לגבי כל נסיעה הינו:
שם הנוסע, מטרת הנסיעה, יעד הנסיעה, תקופת השהיה בחו"ל, הוצאות במט"ח והוצאות בארץ
(לרכישת כרטיסים), הוצאות לינה וכיו"ב. ראה דוגמת דו"ח נסיעה לחו"ל בנספח 4.
בשנת המס 2020 תקרת ההוצאות המותרות בניכוי הינה כדלקמן:

כרטיסי טיסה

מותרת מלוא ההוצאה עד לגובה מחירו של כרטיס טיסה במחלקת עסקים.

הוצאות לינה

כנגד קבלות

1. בעבור 7 לילות ראשונים - מלוא ההוצאות עד לתקרה של \$289 ללילה.
2. מעבר ל-7 לילות ראשונים - מלוא ההוצאות עד וכולל \$127 ללינה.

במידה והוצאות הלינה מעל \$127 - תותרנה הוצאות בשיעור של 75% מן הסכום ששולם אך לא פחות
מ-\$127 ועד לתקרה של \$217 ללילה.

בנוסף - תותרנה הוצאות אש"ל ללא קבלות בסך \$81 ליום.

ללא קבלות

אם לא נדרשו הוצאות לינה תותרנה הוצאות אש"ל בסך \$136 לכל יום שהיה.

שכירת רכב

הוצאות השכירות בפועל אך לא יותר מ-\$64 ליום (לרבות דלק, שירותים וכל הוצאה אחרת).

הוצאות אחרות בחו"ל

אין כל הגבלה לגבי הוצאות עסקיות אחרות הנעשות בחו"ל כגון: טלפונים ופקס, אירוח ספקים או לקוחות וכיו"ב (כנגד קבלות).

נציב מס הכנסה השתמש בסמכותו והרחיב את רשימת המדינות לגביהן ניתן להגדיל את הוצאות הלינה והשהייה המותרות בניכוי ב-25%. להלן רשימת המדינות: אוסטרליה, אוסטריה, איטליה, איסלנד, אירלנד, אנגולה, בלגיה, בריטניה, גרמניה, דובאי, דנמרק, הולנד, הונג-קונג, טייוואן, יוון, יפן, לוקסמבורג, נורבגיה, ספרד, עומאן, פינלנד, צרפת, קטאר, קוריאה, קמרון, קנדה, שבדיה ושווייץ.

ניכוי בשל דמי ביטוח לאומי לעצמאים

יותר ניכוי מההכנסה 52% מהסכום ששולם בשנת 2020 לביטוח לאומי (למעט סכומים ששולמו עבור מס בריאות וסכומים ששולמו כקנס פיגורים).

למרות שמועד הפירעון האחרון של דמי הביטוח הלאומי לעצמאים לחודש דצמבר 2020 הינו עד ליום 15.1.2021, הרי שמומלץ להקדים ולשלם את דמי הביטוח עד ליום 31.12.2020. זאת על מנת לקבל את הניכוי מההכנסה גם בגין חודש 12/2020.

בנוסף, מומלץ למי שיש חובות לביטוח הלאומי להקדים ולשלם יתרת החוב (אפילו בפרסת תשלומים באמצעות כרטיס אשראי) עד ליום חמישי ה- 24.12.2020. זאת על מנת לקבל הניכוי עוד השנה.

מתנות ושי לחג

מתנות לתושבי ישראל - מותרות בסכום של עד 220 ש"ח לשנה למקבל בשנת 2020.

מתנות לתושבי חוץ - מותרות בסכום של עד \$15 של ארה"ב לאדם לשנה.

התנאי להתרת ההוצאה הינו קיומו של קשר עסקי בין מקבל המתנה לבין העסק (ספקים, לקוחות וכן עמיתים לעיסוק או למקצוע).

מתנות לשכירי העסק לרגל אירוע אישי - מתנה שניתנה לעובד לרגל אירוע אישי (חתונה, בר מצווה, לידה וכו') תותר בניכוי עד לסך של 220 ש"ח לשנה ואילו היתרה העולה על 220 ש"ח תוגדר כהוצאה עודפת.

שי לחג לשכירי העסק - שי לחג הניתן לעובד נחשב כתוספת לשכרו ומתחייב במס הכנסה ובביטוח לאומי.

בסוף השנה יש להכין רשימה מפורטת של מקבלי המתנות.

אירוח

הוצאות אירוח וכיבוד שלא במקום העסק אינן מותרות בניכוי, פרט להוצאות אירוח אורחים מחו"ל. הוצאה לאירוח אורחים מחו"ל תותר בניכוי ללא תקרה, בתנאי שתהיה סבירה. על מנת שהוצאה זו תותר בניכוי יש לדאוג לרישום פרטים כגון שם האורח, ארץ מוצאו והקשר העסקי עם אותו אורח. לפיכך, יש להפריד ברישומי הנהלת החשבונות הוצאות לאירוח אורחים מחו"ל.

הוצאות כיבוד

יתרו בניכוי 80% מההוצאות שהוצאו לכיבוד קל ב"מקום העיסוק" של הנישום. כ"כיבוד קל" ייחשבו שתייה קרה וחמה, עוגיות, פירות וירקות העונה וכד', הניתנים לאורח המבקר במקום העסק. על יתרת ה-20% מההוצאות אשר לא יותרו בניכוי יחולו ההוראות בדבר תשלום מקדמות בשל הוצאות עודפות. ארוחות הניתנות לאורח (למעט ניכוי הוצאה סבירה לאירוח אדם מחו"ל) לא יותרו כלל בניכוי.

הוצאות לינה בארץ (כולל ארוחת בוקר)

לא יותרו הוצאות לינה בתפקיד, במרחק של פחות מ-100 ק"מ ממקום העיסוק הקבוע או ממקום המגורים - אלא אם כן פקיד השומה אישר כי ההוצאה הכרחית לייצור ההכנסה. על הוצאות לינה בתפקיד שנעשתה במרחק של 100 ק"מ ויותר, ממקום העיסוק הקבוע או ממקום המגורים, או לינה שפקיד השומה אישר כאמור, תחול תקרת הסכומים הקבועה בתקנות לגבי הוצאות לינה בחו"ל החל מהלינה השמינית ואילך, כשהיא מתורגמת לשקלים לפי השער היציג הידוע במועד הלינה. נכון לשנת 2020, סכומי התקרה עבור הלינה הינם כלהלן:

1. לינה שעלותה נמוכה מ-\$127 - כל ההוצאה.
 2. לינה שעלותה גבוהה מ-\$127 - 75% מההוצאה אך לא פחות מ-\$127 ולא יותר מ-\$217.
- כ"הוצאות לינה" עליהן חל המוסבר לעיל, ייחשבו גם הוצאות ארוחת בוקר שנכללו במחיר הלינה. כל האמור לעיל לא יחול על לינה הנדרשת לצורך השתתפות בכנס בתחום העיסוק.

היבטי מיסוי בגין ימי גיבוש לעובדים

סעיף 2(2) לפקודת מס ההכנסה מהווה מקור נפרד ועצמאי לתקבולים הנובעים מהכנסת עבודה ובין היתר כולל בהגדרת "הכנסת עבודה" כל טובות הנאה הניתנות לעובד ממעסיקו, בכסף או בשווה כסף ובין שניתנו במישרין או בעקיפין. בגין הכנסה כאמור יש לזקוף לעובד שווי בגין "טובת הנאה" ולנכות בגינה מס הכנסה וביטוח לאומי וזאת בהתאם לשיעורי המס השולי של העובד מקבל טובת ההנאה.

בפסק דין שניתן בעניין ניכוי דמי ביטוח לאומי בגין אירועי גיבוש שערכה חברת "טרפיק" לעובדיה נקבעו מבחנים מסייעים להבחנה האם השתתפות העובד באירוע של המעסיק מהווה "טובת הנאה" בידי העובד או שמא מדובר באירוע המשרת את "נוחות המעביד" אשר אינו מחייב זקיפת הכנסה לעובד.

כבוד השופט טננבוים הסביר בפסק הדין כי הקושי בהפעלת מבחן זה - "נוחות המעביד או הנאת העובד" - מתעורר במצבים מעורבים בהם ההוצאה משרתת את נוחות המעביד ובד בבד גורמת הנאה לעובד. כמו כן, הסביר בית הדין כי הן נוחות המעביד והן הנאת העובד אינם נבחנים ב"משקפי המעביד" כי אם ב"משקפיים אובייקטיביים", תוך התייחסות לעובד ולתפקיד שהוא ממלא. כחלק מיישום מבחן נוחות המעביד או הנאת העובד בעניין טרפיק, בית הדין נתן משקל, בין היתר, למבחנים הבאים:

- החברה ערכה את אירועי הגיבוש רק בישראל.
- אירועי הגיבוש נערכים אך ורק במהלך שבוע העבודה, על חשבון ימי העבודה.
- העובדים מקבלים שכר בעבור השתתפותם בימי הגיבוש.
- לעובדים אין אפשרות לצרף בני משפחה.
- עובד שנעדר נדרש לספק למעסיק הסבר מתקבל על הדעת.
- החברה קובעת את סדרי הישיבה באוטובוסים ואת אופן חלוקת העובדים בפעילויות חברתיות בהתאם לצורכי הגיבוש של החברה.
- שלושה עובדים לנים בכל חדר ואין לעובדים זמן חופשי לעצמם.

מכאן הגיע בית הדין למסקנה כי העובדים אינם מפקים "טובת הנאה ניכרת" מאותם אירועי גיבוש. זאת ועוד, נקבע כי אירועי הגיבוש נועדו לאפשר היכרות ושיתוף בין העובדים ובין המחלקות השונות ובכך לסייע ביצירת תרבות ארגונית אחידה אשר תומכת בהשגת המטרות העסקיות של החברה. נוכח חשיבות הגיבוש לתפקודה של החברה קבע בית הדין כי, החברה היא הנהנית העיקרית מהאירועים שהפיקה. לפיכך, קיבל בית הדין את תביעתה של החברה וקבע כי לא היה מקום לחייב את החברה בניכוי דמי ביטוח לאומי משכרם של העובדים בגין אירועי הגיבוש.

לדעתנו, דומה כי אין חולק על כך שפעילויות חברתיות עשויות לשפר את הגיבוש בין העובדים ואת הזדהותם עם מקום העבודה, ובכך הן תורמות לתפוקה והפריון של העובדים. הפרשנות שניתנה על ידי בית הדין בעניין "טרפיק" לקחה בחשבון את האינטרס המובהק של המעסיק בקיומן של פעילויות חברתיות בקרב עובדיו תוך הפנמה שאף שהעובדים נהנים לא אחת מהפעילות, מטרתן העיקרית אינה להיטיב עמם אלא לקדם אינטרסים של המעסיק.

בחודש נובמבר 2017 יצאה מטעם רשות המיסים הבהרה שנועדה לאפיין את המקרים בהם ניתן לראות בפעילות גיבוש לעובדים, פעילות שבה טובת המעסיק גוברת על טובת העובד (ואז תוכר ההוצאה בידי המעסיק).

ההנחיה קובעת כי במקרים בהם מתקיימים כל התנאים שלהלן, ניתן לראות באירוע ככזה שבו טובת המעסיק גוברת על טובת העובד, ולכן אין צורך לזקוף שווי לעובדים:

1. צרכי העבודה מצדיקים עריכת אירוע גיבוש לעובדים, כגון: מקום עבודה בעל מספר רב של עובדים, נדרשת עבודת צוות וכיו"ב.
2. ההחלטה על קיום האירוע היא של המעסיק והעובדים הרלוונטיים מוזמנים לאירוע.
3. ימי הגיבוש נחשבים ימי עבודה ומשולם שכר מלא בגינם.
4. העובדים לא זכאים לצרף בת/בן זוג לאירוע הגיבוש או לחלק ממנו (לרבות כל קרוב, כהגדרתו בסעיף 76(ד) לפקודת מס הכנסה).
5. פעילות הגיבוש נערכת רק במהלך שבוע העבודה. במידה וחלק מהפעילות נערכת בסוף שבוע ו/או במהלך חופשות, יש לזקוף שווי מלא על כל הפעילות.
6. לוח הזמנים של הפעילות נקבע או מאושר על ידי המעסיק.
7. הפעילות נערכת בישראל.
8. מטרת הפעילות הינה לצורך שיפור העבודה והמשקים בין העובדים. כמו כן, הפעילות חייבת לכלול הרצאה מקצועית או פעילות העשרה.

בנוסף, קובעת ההנחיה כי:

1. על המעסיק לשמור מסמכים מאמתים לקיום הכללים לעיל.
2. העלויות הינן סבירות ביחס לפעילות ומטרתה. לעניין זה עלויות סבירות הינן כ-400 ש"ח לפעילות של יום שלם ללא לינה או 700 ש"ח ליום פעילות הכוללת לינה.
3. בכל מקרה שאינו עומד בכללים אלו, יש לזקוף להכנסתו של העובד את שווי הטבה.

הוצאות ביגוד

הוצאות ביגוד יוכרו בתנאים הבאים:

1. אם לא ניתן להשתמש בביגוד שלא לצרכי העבודה, כגון סרבלי טייסים, חלוק אחיות, גלימה שחורה של עורכי דין, קסדה וכיו"ב - ההוצאה תוכר במלואה.
2. אם מדובר בביגוד שניתן להשתמש בו גם שלא לצרכי העבודה, כגון חליפת מדים ייצוגית להופעת עורכי דין, חליפת מדים ייצוגית (גם אם סמל העסק מוטבע בה) - יותרו לניכוי 80% מההוצאה.
3. נקבע כי "בגדים המשמשים לצרכי העבודה" הינם אלה שניתן לראות בהם באופן בולט את ההשתייכות לעסק או שעל פי דין קיימת חובה ללבוש אותם. אם לא מתקיימים תנאים אלה אזי אין מדובר ב"ביגוד לצרכי העסק". בניסיונות אלה, אם ביגוד ממומן על ידי המעסיק עבור עובדיו, הוא יחשב כטובת הנאה ששוויה יזקף להכנסת העובד ויחולו כל הכללים החלים על משכורת.

הוצאות אחזקת טלפון שאינו נייד

על מנת שיתרו הוצאות בשל אחזקת טלפון במקום המגורים, יש להוכיח כי בית המגורים משמש את עיקר עיסוקו או משלח ידו של הנישום. המדובר במקום המגורים של הנישום שהוא בעל העסק עצמו, או של בעל שליטה בחבר בני אדם שבבעלותו העסק.

הוצאות שיתרו בשל שיחות טלפון עסקיות במקום המגורים

שיחות טלפון בארץ

1. אם ההוצאה לא עלתה על 24,000 ש"ח בשנה - 80% מההוצאות או חלק מההוצאות העולה על 2,400 ש"ח, לפי הנמוך.
2. אם ההוצאה עלתה על 24,000 ש"ח לשנה - חלק מההוצאות העולה על 4,800 ש"ח.
3. אם מקום המגורים שימש את עיקר העיסוק בחלק מהשנה, יותר חלק מההוצאות הנ"ל באופן יחסי לתקופת השימוש.

שיחות טלפון לחו"ל

שיחות טלפון לחו"ל יותרו אם נוהל רישום כנדרש. להבדיל מהוצאות טלפון בארץ, אין חובה שמקום המגורים ישמש את עיקר עסקו של הנישום.

הוצאות אחזקת טלפון נייד (סלולרי)

מותר לעסק או למשלח יד לנכות את כל הוצאותיו בשל טלפון נייד אשר הועמד לרשות עובדיו. אם העובד משלם למעסיק עבור חלק מהשימוש אזי יופחת סכום זה מההוצאה המותרת. כאשר הטלפון הנייד **לא הועמד לרשות העובד** - לא יותרו בניכוי הוצאות בסכום של 1,260 ש"ח לשנה או מחצית מההוצאות, הנמוך שבהם. סכום ההוצאה שאינו מותר בניכוי מוגדר כ"**הוצאה עודפת**", והחייבים בתשלום מקדמות בגין הוצאות עודפות צריכים לשלם בגינה מקדמה.

חיוב במס של שכיר שמעסיקו העמיד לרשותו טלפון נייד

אם מעסיק מעמיד לרשות עובדו טלפון נייד כאמור או משתתף בהוצאותיו לטלפון כאמור, יחויב העובד במס על 50% מסכום ההוצאה החודשית, או על 105 ש"ח לחודש, לפי הנמוך מביניהם. מסכום השווי, הנחשב כהטבה חייבת במס של העובד, יש להפחית את הסכום ששילם העובד בשל טלפון נייד זה.

תקנות אלה אינן חלות על טלפון נייד המותקן במרכזיית העסק.

הוצאות אחזקת רכב

"רכב" - כל רכב המוגדר ברישיון מסוג M1 ו-N1 ואופנוע שסיווגו L3 (אופנוע שנפח המנוע שלו עולה על 33 כ"ס).
הוצאות לאחזקת רכב תוכרנה במגבלות המפורטות להלן:

רכב תפעולי

"רכב תפעולי" הוא רכב שהוכח להנחת דעתו של פקיד השומה, כי נתקיימו בו אחד מאלה:

1. רכב ביטחון - כהגדרתו בתקנות התעבורה. הכוונה לאמבולנסים, רכבי משטרה וכיבוי אש.
2. רכב שלא הועמד על ידי המעסיק לרשות עובד והרכב משמש אך ורק לצורך העסק ואינו יוצא ממקום העסק בתום שעות העבודה. במקום העבודה הכוונה למקום העסק שאינו בבית המגורים.
לגבי רכב תפעולי נקבע כי לא נדרשת בגינו זקיפת שווי וכי כל ההוצאות בגינו יותרו בניכוי.

רכב הצמוד לעובד

הוצאות בגין רכב צמוד לעובד (שבגינו חייבים לזקוף שווי רכב), יותרו בניכוי במלואן.

יש לשים לב, שבעיקרון אצל חברה לא אמור להיות רכב שהוא אינו תפעולי וגם אינו צמוד. במידה וקיים רכב שאינו צמוד לעובד אחד, כלומר מספר עובדים "נהנים" ממנו ולא ניתן לייחס את ההטבה בין העובדים, הרי שבמקרה כזה שבו לא נזקף שווי שימוש בגין אותו רכב, **כל ההוצאה לא תותר לחברה בניכוי**.

הוצאות רכב אצל עצמאים

הוצאות רכב של עצמאי (ברכב שאינו צמוד לעובד שלו), יותרו בניכוי על פי הגבוה מבין השניים:

1. 45% מתוך הוצאות אחזקת הרכב (ובאופנוע - 25%).
2. סך הוצאות אחזקת הרכב בניכוי שווי רכב מסוג זה אילו היה מוצמד לעובד.

רכב מסוג M1 שסיווג המשנה שלו אוטובוס ציבורי או מונית - יותרו בניכוי סך הוצאות אחזקת רכב בניכוי שווי השימוש ברכב או סכום בגובה 90% מהוצאת אחזקת הרכב לפי הגבוה.

רכב מסוג M1 שסיווג המשנה שלו רכב סויר או מדברי - יותרו בניכוי סך הוצאות אחזקת הרכב בניכוי שווי השימוש ברכב או סכום בגובה 80% מהוצאת אחזקת הרכב לפי הגבוה.

קיימת החובה לדווח לפקיד השומה את מונה הקילומטראז' של הרכב, בתחילת השנה ובסופה, ראה סופס לדוגמא בנספח 3.

שווי רכב - רכב שנרכש עד 31.12.2009
 בשנת 2020 יעמוד סכום שווי הרכב החודשי כדלקמן:

שווי רכב	קבוצת מחיר
2,750	1
2,980	2
3,830	3
4,590	4
6,360	5
8,240	6
10,600	7
910	L3

בשנת המס 2020, שווי השימוש ברכב היברידי יופחת בסכום קבוע של 500 ש"ח לחודש, הן לרכב חדש שנרשם מ-1.1.2010, והן לרכב שנרשם לראשונה לפני המועד האמור.

שווי שימוש ליניארי - רכב שנרשם לאחר 1.1.2010

בחודש ינואר 2010 נכנס לתוקף תיקון לתקנות מס הכנסה (שווי השימוש ברכב). על-פי התיקון, יחושב שווי השימוש של כלי רכב חדשים (שנרשמו לראשונה מ-1.1.2010) לפי השיטה הליניארית, לפיה סכום שווי השימוש יהא התוצאה המתקבלת מהכפלת מחיר הרכב לצרכן בשיעור שווי השימוש.

משנת 2011 ואילך שיעור שווי השימוש הוא 2.48% מהמחיר לצרכן של כלי הרכב. תקרת המחיר לצרכן לצורך חישוב שווי השימוש בשנת 2020 נקבעה לסכום של 509,070 ש"ח. לגבי כלי רכב שנרשמו לראשונה לפני 1.1.2010, תמשיך לחול שיטת קבוצות המחיר.

רשות המיסים מפרסמת את המחיר לצרכן ואת סכומי שווי השימוש לדגם, באתר רשות המיסים באינטרנט, בכתובת הבאה: www.shaam.gov.il/mmm-usecar. המידע באתר מובא במתכונת של שאילתא לחיפוש לפי קוד תוצר וקוד דגם (בהתאם לשיטת הקודים של משרד הרישוי, כפי שאלה מוטבעים על גבי רישיון הרכב) וכן במתכונת של קבצי Excel להורדה.

החלטת מיסוי בעניין שווי שימוש ברכב

ביום 30.7.2012 פורסמה החלטת מיסוי 4586/12 הדנה בעניין שווי שימוש ברכב לטכנאי שירות. המדובר בחברה העוסקת במתן שירות בכל רחבי הארץ המעסיקה טכנאי שירות המטפלים באלפי לקוחות. השירות ניתן במהלך 24 שעות ביממה שבעה ימים בשבוע. בכל יום כ-10% מהטכנאים הינם כוונים בשעות שמעבר לשעות העבודה. לטענת הטכנאים למעלה מ-75% מהשימוש ברכב (על-פי קילומטרים) הינו שימוש לצרכי מתן השירות, ולפיכך ביקשו הטכנאים לקבוע את שווי השימוש הפרטי על פי חישוב פרטני לכל עובד.

לפי החישוב המוצע על ידי המבקשים, שווי השימוש ברכב לעובד יהיה בהתאם לחלק היחסי מסך העלות הכוללת של השימוש ברכב, לפי יחס הנסיעות הפרטיות בפועל של אותו עובד מסך הנסיעות ברכב.

הבקשה נדחתה והובהר כי, יש לחייב את הטכנאים בשווי שימוש ברכב כאמור בתקנות מס הכנסה (שווי השימוש ברכב), התשמ"ז-1987.

עוד הובהר כי, שווי השימוש ברכב נקבע בתקנות מכוח סמכותו של שר האוצר לפי סעיף 2(2) לפקודת מס הכנסה ובהתאם לרכב שהוצמד לעובד.

פס"ד בעניין חכם את אור זך עורכי דין ואור חי הנדסה בע"מ

בחודש מאי 2019 ניתן פסק דין של בית המשפט העליון בעניינם של חכם את אור - זך עורכי דין ואור חי הנדסה בע"מ ובו נקבע כי חישוב ההטבה הגלומה בהעמדת רכב לרשות עובד, הקבוע בתקנה 2(א) לתקנות מס הכנסה (שווי השימוש ברכב) התשמ"ז-1987 מהווה כלל מחייב אשר לא ניתן לסטות ממנו. הסדרת אופן החישוב בדרך של נוסחה אחידה וברורה מקדמת את היעילות והפשטות בגביית המס. לפיכך, אין לקבל את הנתונים הנצברים באמצעות תוכנת Save Tax ודומיה והם אינם יכולים לשמש בסיס לקביעת שווי השימוש ברכב.

מיסוי שווי שימוש ברכבי מאגר

ביום 21.10.2014, פרסמה רשות המיסים חוזר מקצועי בנוגע להקלות בזקיפת שווי רכב בכל הנוגע ל"רכב מאגר".

ההנחיה מתייחסת לרכב מאגר שהשימוש בו הוא לפעילויות שוטפות של המעסיק ואינו מוקצה לעובד כלשהו ובלבד שלא הוצמד רכב אחר כלשהו לאותו עובד והכל בניסיונות מיוחדות של העמדת הרכב, הן באשר לחריגה משעות העבודה הרגילות והן באשר לפעילות מחוץ למקום העבודה הקבוע וכן בכפוף לאישורים של הדרג הבכיר אצל המעסיק ולניהול רישומים מפורטים לצרכי ביקורת המס.

החוזר אינו משליך על ההוראות באשר לקביעת שווי שימוש לעובד בשל רכב צמוד. כאשר מדובר ברכב צמוד יש לקבוע את השווי בהתאם לתקנות מס הכנסה (שווי השימוש ברכב), התשמ"ז-1987.

יובהר כי באופן עקרוני, באותם מקרים בהם יש שימוש פרטי ברכב או פוטנציאל שימוש כאמור, יש לזקוף שווי לעובדים, גם אם לא מדובר ברכב צמוד במשמעות הרגילה של המושג (למשל - רכב הנותר בחניית עובד).

יחד עם זאת, רשות המיסים אישרה הקלה, לפיה אם הרכב נותר בידי העובד ללילה לצורך חניה בביתו באופן **חד פעמי** בחודש, ביום שבו עבד העובד עד לשעות הלילה, **לא בסופי שבוע** (החל מיום ה' בערב), באופן אקראי ולא שיטתי - אין צורך לזקוף שווי לעובד.

הקלה נוספת שאושרה על ידי רשות המיסים הינה במקרים של שימוש ברכב מאגר יותר מפעם אחת בחודש. נקבע כי אם לא מדובר ברכב הנוטר בידי העובד לסוף שבוע יש לזקוף שווי יחסי על פי היחס שבין מספר הימים שהרכב נותר ברשות העובד ללילה לבין מספר הימים בחודש (30 יום) ובלבד והתקיימו כל התנאים הבאים:

1. הועמד/ו לרשות העובד רכב/י מאגר (לרבות חניית לילה בחניית העובד) במהלך חודש קלנדרי מספר ימים מוגבל שאינו עולה על עשרה ימים וכן במספר ימים מוגבל במהלך שנה קלנדרי ש שאינו עולה על מאה ימים.
2. לא הועמד לרשותו של העובד רכב אחר באותו חודש (אין לו רכב צמוד).
3. לא מדובר ברכב המוצמד לעובד אלא רכב מאגר המיועד לפעילויות שוטפות.
4. הרכב נותר בידי העובד למשך הלילה בלבד (החל מתום יום העבודה המלא של העובד בתום פעילות מחוץ למקום העבודה הקבוע והסתיים לאחר שעות העבודה הרגילות או לקראת פעילות מחוץ למקום העבודה הקבוע ביום המחרת הדורשת יציאה לעבודה לפני שעות העבודה הרגילות). הרכב יוחזר למחרת בבוקר למקום העבודה הקבוע למעט אם נדרש לפעילות כאמור לעיל ביום המחרת.
5. הרכב מועמד לשימוש העובד באופן אקראי ולא שיטתי בשל צרכי העבודה ועל פי אישור של הגורם המוסמך במקום העבודה.
6. הרכב לא נמצא בידי העובד החל מסוף יום ה' ועד יום א', בחגים, בשבתות, ימי חופשה, ימי מחלה או בכל יום היעדרות אחר מהעבודה.

יודגש כי:

1. בכל מקרה שאינו עומד בכללים אלו, יש לזקוף שווי שימוש חודשי מלא.
2. יובהר כי בגין רכב מאגר אחד לא ייזקף יותר משווי שימוש חודשי מלא אחד.

ניכוי הוצאות רכב שרכש תאגיד ונרשם ע"ש אחר במשרד הרישוי

על פי הנחיה מיום 13.6.2007 שהוציא היועץ המשפטי לרשות המיסים, החל מיום 1.9.2007, לא תינתן עוד לחברות האפשרות לטעון, כי כלי הרכב הנרכש הינו בבעלות החברה, אם במרשמי משרד הרישוי כלי הרכב אינו רשום על שם החברה, אלא על שם בעל המניות.

מאוחר יותר, אף הובהר כי מי שיפעל בניגוד להוראה יראו אותו כמי שמשך כספים מהחברה ולפיכך יש לחייבו במס בהתאם.

הננו לציין, כי קיימות חוות דעת משפטיות הטוענות, כי הנחיה זו מנוגדת לדיני הקניין ולעקרונות ההכרה בהוצאה לצרכי מס.

אנו ממליצים ללקוחות אשר בוחרים לפעול בשונה מהנחיית היועץ המשפטי של רשות המיסים, לפנות לשם קבלת ייעוץ.

חלק י - דיווחים והודעות לרשויות המס

חובת דיווח על רווחי הון ממכירת נכס ותשלום מקדמה

חלה חובה לדווח תוך 30 יום על כל מכירה הונית, בין אם נבע מהמכירה רווח הון או שנוצר הפסד הון ושלם מקדמה מסכום המס החל על הרווח, במידה והיה כזה.

לגבי ניירות ערך הרשומים למסחר בבורסה (בישראל או מחוץ לישראל) או לגבי מכירת קרן נאמנות נקבע שבכל מקרה בו נוכה במועד מכירתן מס במקור מרווח ההון, לא יהיה צורך בדיווח כאמור.

באם לא נוכה מס במקור מרווח ההון והמוכר חייב בהגשת דוח שנתי, נקבע כי המוכר יהיה חייב בהגשת דוח על רווח ההון ותשלום המקדמה בגין רווח ההון, פעמיים בשנה: ביום 31 ביולי בשל מכירות שהיו במחצית הראשונה של השנה וב-31 בינואר של השנה העוקבת, בגין מכירות שהיו במחצית השנייה של השנה.

חובת דיווח על הקצאת מניות באיגוד מקרקעין

על פי סעיף 75 לחוק מיסוי מקרקעין, חלה חובה לדווח תוך 30 יום על הקצאת מניות באיגוד מקרקעין, יודגש, כי החל מתיקון 76 לחוק (1.8.2013) כל הקצאת מניות כאמור חייבת במס רכישה.

חובת דיווח על תכנוני מס, חוות דעת ועמדות מס

מכח סעיפים 31ד, 31ה וסעיף 131(ז) לפקודת מס הכנסה (שמכוחו הותקנו תקנות "תכנון מס החייב בדיווח") על כל נישום לבדוק באם עליו לתת גלוי בקשר עם:

1. ביצוע פעולה המהווה תכנון מס (בחלק מתכנוני המס רק בהתקיים רף כספי מסויים).
2. נקיטת עמדה פרשנית מסויימת (רק אם התקיים רף כספי מסויים).
3. קבלת חוות דעת.

במסגרת תיקון 147 לפקודת מס הכנסה החל מיום 1.1.2006 נקבעה חובת דיווח על תכנוני מס מסויימים.

אי דיווח על תכנון המס החייב בדיווח הינו עבירה פלילית על פי סעיף 216 לפקודה. כמו כן, באם פקיד השומה לא יקבל את תכנון המס הנ"ל יהא הנישום חייב בקנס בשיעור של 30% מסכום הגרעון שנוצר בשל תכנון המס.

להלן הרשימה של תכנוני המס החייבים בדיווח:

מס הכנסה

1. העברת תשלומים בסך 2 מיליון ש"ח לשנה לפחות, בשל דמי ניהול/ייעוץ בין צדדים קשורים, כשבעקבות העברתם פחת סכום המס שהיה צריך להשתלם אילולא הועברו וזאת לאור העובדה ששיעורי המס החלים על מקבל ההכנסה נמוכים/פטורים.
2. מכירת נכס לצד קשור, שיצרה הפסד בר קיזוז למוכר בסכום של 2 מיליון ש"ח לפחות.
3. מכירת נכס לאחר, אם הנכס הגיע לידי המוכר במכירה פטורה ממס מקרוב והמוכר מכר את הנכס תוך 3 שנים מיום שהגיע לידי ונוצר לו בעקבות המכירה הפסד בסכום של 2 מיליון ש"ח לפחות, הניתן לקיזוז.
4. מכירת נכס לאחר, אם הנכס הגיע לידי המוכר במכירה פטורה ממס מקרוב והמוכר מכר את הנכס תוך 3 שנים מיום שהגיע לידי וכנגד הרווח שנוצר לו בעקבות המכירה קוזז הפסד קודם שהיה לו, בסכום של 2 מיליון ש"ח לפחות.
5. מחילת חוב בין צדדים קשורים, כשנוצר הפסד או רווח בסכום של מיליון ש"ח לפחות, אשר קוזז מהכנסות המוחל/נמחל ובעקבות המחילה פחת סכום המס שהיה צריך להשתלם אילולא מחילת החוב.
6. פירעון יתרת חובה בסכום של מיליון ש"ח לפחות, של יחיד בעל מניות בחברה ברבעון האחרון של שנת המס, כאשר ברבעון העוקב גדלה יתרת החובה שלו ב-25% לפחות מהסכום שנפרע.
7. רכישת אמצעי שליטה בחבר בני-אדם כשלרוכש הומחתה זכותו של אחר כלפי חבר בני-אדם והרוכש הגיע במקביל להסדר לתשלום מקצת החוב לצד ג' ונוצרה לרוכש יתרת זכות.
8. רכישת 50% מאמצעי השליטה של חברה בתקופה של 24 חודשים, כשלחברה הפסד בר קיזוז בסכום של 3 מיליון ש"ח לפחות.
9. רכישה או החזקה של תושב ישראל ב-25% או יותר מאמצעי השליטה בחבר בני-אדם תושב מדינה שאינה מדינת אמנה וקבלת תקבולים מאותו חבר בני-אדם בשווי כולל של מיליון ש"ח לפחות, בשנת המס.
10. רכישה או החזקה של תושב ישראל ב-25% או יותר מאמצעי השליטה בחבר בני-אדם תושב מדינת אמנה, שמעל 50% משווי נכסיה או השימוש בהם נעשה בישראל, במישרין או בעקיפין וקבלת תקבולים מאותו חבר בני-אדם בשווי כולל של מיליון ש"ח לפחות, בשנת המס.
11. העברת הפסדים בסכום של חצי מיליון ש"ח לפחות, מחברה משפחתית לנישום המייצג שמקורם בתשלומים ששולמו לו, ונדרשו על ידה כהוצאה.

הדיווח יעשה באמצעות טופס 1213.

מיסוי מקרקעין

12. כל התקשרות עם בעלים של מקרקעין בעסקת מתן שירותי בניה או למתן שירותי מימון לבניה, כשהתמורה מחושבת לפי התמורה ממכירת המקרקעין וכן התקשרות עם בעלים של מקרקעין למכירת זכות במקרקעין לקבוצת רוכשים המתארגנת כקבוצה לבניה על המקרקעין באמצעות גורם מארגן.

מס ערך מוסף

13. כל התקשרות עם בעלים של מקרקעין למכירת זכות במקרקעין לקבוצת רוכשים המתארגנת לקבוצה לרכישת הזכות ולבניה על המקרקעין באמצעות גורם מארגן.
14. כל החזקה במישרין ובעקיפין, של מלכ"ר או מוסד כספי ב "עוסק" בשיעור של 75% לפחות. הדיווח יעשה באמצעות טופס 872.

חובת הדיווח בקבלת חוות דעת ובנקיטת עמדה חייבת בדיווח

סעיפים 131ד ו-131ה לפקודת מס הכנסה קובעים הנחיות דיווח מסוימות לגבי שימוש בחוות דעת שניתנה מיום 1.1.2016 ואילך, וכן לגבי מה שהם הגדירו כעמדה החייבת בדיווח משנת 2016 ואילך.

חוות דעת תהיה חייבת בדיווח אם שכר הטרחה בגינה כולל מענק הצלחה וגבוה מ-100,000 ש"ח או שהמדובר בחוות דעת שמי שכתב אותה עשה זאת מעל שלוש פעמים (נותן חוות הדעת צריך לציין שהיא חוות דעת מדף). ההנחיות חלות על יחיד או חבר בני אדם, בתנאי שהכנסתם בשנת המס, למעט רווח הון, עולה על שלושה מיליון ש"ח וההכנסה הקשורה לחוות הדעת עולה על מיליון וחצי שקלים חדשים. חוות דעת שדווחה ככזו לא חייבת להימסר לרשות המיסים. הדיווח יעשה באמצעות טופס 1345.

עמדה חייבת בדיווח היא עמדה בנושא שדומה לעמדות שרשות המיסים מפרסמת באינטרנט מעת לעת. עמדות הרשות משקפות את עמדתה ביחס לסוגיות מיסוי שונות. במידה ובדוח יושמה גישה הנוגדת את עמדת הרשות כאשר יתרון המס (בין אם זה הנחה, הקלה, דחייה של תשלום מס או הימנעות מניכוי מס ועוד) הנובע מכך עולה על חמישה מיליון ש"ח באותה שנת מס או על עשרה מיליון ש"ח במהלך ארבע שנות מס לכל היותר. הדיווח יעשה באמצעות טופס 1346.

אי דיווח כאמור הן על "חוות דעת" והן על "עמדה חייבת בדיווח" מהווה עברה פלילית.

חלק יא - ביטוח לאומי חידושים והדגשות ר"ח אורנה צח-גלרט *

נתונים לדיווח ולתשלום דמי ביטוח לאומי

שיעורי דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות בשנים 2013 עד 2020
 שיעורי דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות (להלן: "דמי ביטוח"), למבוטחים בגיל 18 עד גיל פרישה,
 שאינם בעלי שליטה, בשיעורים הרגילים (טור 1 בטופס 102) :

שיעור מלא (%)	שיעור מופחת (%)	תקופה	
12.00	9.61		הכנסות שאינן מעבודה
16.23	9.82	עד 12/2016	עובד עצמאי
17.83	5.97	החל מ-1/2017	
12.00	3.50		שכיר (חלק העובד)
6.50	3.45	2013	חלק המעסיק
6.75	3.45	2014	
7.25	3.45	2015	
7.50	3.45	2016-2018	
7.60	3.55	2019-2020	
11.79	3.49		פנסיה מוקדמת

שיעור מופחת - עד הכנסה בשיעור 60% משכר ממוצע במשק.
 שיעור מלא - עד הכנסה מרבית.

תקרות דמי ביטוח לאומי:

השכר הממוצע במשק, לעניין תשלום דמי ביטוח	הכנסה מרבית לעניין שיעור מופחת	ההכנסה המרבית לתשלום דמי ביטוח	
ש"ח לחודש	ש"ח לחודש	ש"ח לחודש	
8,828	5,297	42,435	2013
9,089	5,453	43,240	2014
9,260	5,556	43,240	2015
9,464	5,678	43,240	2016
9,673	5,804	43,240	2017
9,906	5,944	43,370	2018
10,273	6,164	43,890	2019
10,551	6,331	44,020	2020

* אורנה צח-גלרט - רואת חשבון, בעלים ומנכ"לית משרד ר"ח אורנה צח לייעוץ, לייצוג ולהכשרה לפי חוק הביטוח הלאומי, למעסיקים,
 לעצמאים וליחידים. מרצה על חוק הביטוח הלאומי באקדמיה ובמסגרות מקצועיות. בעלת ותק בתחום של יותר מ-25 שנים. בין תפקידיה
 הציבוריים: יו"ר ועדת הקשר של לשכת רואי חשבון עם המוסד לביטוח לאומי ונציגת הלשכה בכנסת בנושא זה.

שיעורי דמי ביטוח באחוזים לבעלי שליטה (טור 2 בטופס 102)

להלן פירוט שיעורי דמי הביטוח בעבור בעלי שליטה בחברת מעטים, המדווחים כשכירים בחברה שבבעלותם (מבוטחים בגיל 18 עד גיל פרישה בשיעורים הרגילים):

שיעור מלא (%)	שיעור מופחת (%)		שכיר (חלק העובד)
11.79	3.49		חלק המעסיק
6.36	3.41	2013	
6.59	3.41	2014	
7.05	3.41	2015	
7.28	3.41	2016-2018	
7.38	3.51	2019-2020	

בעלי שליטה בחברת מעטים אינם מבוטחים לענף אבטלה ולענף זכויות עובדים בפשיטת רגל ובפירוק מעסיק.

מקדמות דמי ביטוח בסכום מינימום למי שאין הכנסות חייבות בדמי ביטוח

מבוטחים במעמד של "לא עובד ולא עובד עצמאי" (ללא הכנסות חייבות בדמי ביטוח), תלמיד, תלמיד ישיבה, עובד בחל"ת, מי שמצוי בהכשרה מקצועית ומי שמשלם דמי ביטוח בריאות בלבד, משלמים מקדמות דמי ביטוח בסכום מינימום, בהתאם לסיווגם הביטוחי.

המקדמות הרבעוניות נגזרות מן השכר הממוצע במשך שהוא 10,551 ש"ח בשנת 2020. בסיס המינימום שלפיו מחושבים דמי ביטוח לאומי למבוטח שאינו עובד ואינו עובד עצמאי שאין לו הכנסות הוא 4,750 ש"ח לרבעון (15% כפול שכר ממוצע במשך לכל חודש), ולתלמיד (לרבות תלמיד ישיבה) ולמי שמצוי בהכשרה מקצועית - 1,583 ש"ח לרבעון (5% כפול שכר ממוצע במשך בכל חודש). דמי ביטוח בריאות מחושבים בסכום קבוע של 104 ש"ח בחודש בשנים 2019-2020.

התשלום מחושב כדלקמן:

$$\text{לרבעון } 531 = 4,750 \times (9.61\% - 5\%) + 312 \text{ (שהם } 177 \text{ ש"ח לחודש).}$$

$$\text{לרבעון } 385 = 1,583 \times (9.61\% - 5\%) + 312 \text{ (שהם } 128 \text{ ש"ח לחודש).}$$

שינויים בשכר הממוצע במשך החל בחודש ינואר 2006 וקביעת "הסכום הבסיסי"

הסכום הבסיסי לגמלאות, כגון: נכות כללית, דמי פגיעה, מענק לידה ודמי לידה, דמי תאונה וגמלאות נידודת, הוא 8,915 ש"ח לחודש (הכנסה מרבית - 44,575 ש"ח לחודש) בשנת 2020. הסכום הבסיסי לגמלאות, כגון גמלאות אזרח ותיק (זקנה) ושאיירים וכן חישוב ההכנסה המרבית לעניין תגמולי מילואים ולעניין דמי ביטוח, הוא 8,804 ש"ח לחודש (הכנסה מרבית - 44,020 ש"ח לחודש) לשנת 2020.

דמי אבטלה מרביים מבוססים על השכר הממוצע במשך (10,551 ש"ח לחודש בשנת 2020).

התיישנות חובות דמי ביטוח במוסד לביטוח לאומי

ביום 1.1.2015 נכנס לתוקף תיקון 159 לחוק הביטוח הלאומי, לפיו דרישות לתשלום חוב דמי ביטוח לאומי יתבצעו בתוך שבע שנים לכל היותר ממועד קיומו של החוב, בהתניות והוראות מעבר המפורטות בתיקון לחוק.

התיקון לחוק חל גם על דמי ביטוח בריאות בהתאם לסעיף 15 בחוק ביטוח בריאות ממלכתי, שקובע שלעניין גביית דמי ביטוח בריאות ותשלום דמי ביטוח בריאות חלות הוראות חוק הביטוח הלאומי כאילו היו דמי ביטוח לאומי.

עוד קובע תיקון 159 כי לאחר שעברה תקופת ההתיישנות והביטוח הלאומי אינו רשאי לגבות חוב בדמי ביטוח (וכל חוב הנצמח מהם) - אי תשלום החוב לא יפגע בזכויות לגמלאות, על אף הוראות כל דין אחר.

סוגיות הקשורות לעצמאים ולבעלי הכנסות שאינן מעבודה

"עובד עצמאי" על פי סעיף 1 לחוק הביטוח הלאומי הוא מי שעוסק בשנת מס פלונית (או חלק ממנה) במשלח ידו שלא כעובד שכיר (בקשר לאותו משלח היד), ומתקיים בו אחד מאלה:

1. הוא עוסק במשלח ידו לפחות שנים עשרה שעות בשבוע במוצע, והכנסתו החודשית הממוצעת ממשלח ידו היא לפחות 15% מהשכר הממוצע במשק.
2. הוא עוסק במשלח ידו לפחות 20 שעות בשבוע במוצע.
3. הכנסתו ממשלח ידו היא לפחות 50% מן השכר הממוצע במשק.

מי שמתקיימת בו אחת החלופות לעיל נחשב "עובד עצמאי" במוסד לביטוח לאומי. מבוטח מוגדר גם כעובד עצמאי על פי התוספת השנייה לצו סיווג מבוטחים וקביעת מעבידים, לדוגמה: נהג מונית ומי שעובד רק בביתו - בתנאים שמפורטים בצו.

האחריות לדיווח ולתשלום של עצמאים במוסד לביטוח לאומי

האחריות על הדיווח למוסד לביטוח לאומי ולתשלום דמי הביטוח חלה רק על העצמאי. אי רישום כ"עובד עצמאי", או אי תשלום דמי הביטוח במועד, או דיווח על הכנסה נמוכה מדי לצורך תשלום מקדמות, יכולים בתנאים מסויימים, לשלול זכויות לגמלאות, כולן או חלקן.

מי חייב לדווח ולשלם דמי ביטוח

לפי סעיף 342(א) לחוק הביטוח הלאומי מבוטח שהוא עובד עצמאי, ומבוטח שאינו עובד ואינו עובד עצמאי, חייבים בתשלום דמי ביטוח בעד עצמם, ואולם מבוטחת לפי פרק ג' בלבד מכוח היותה אשת מבוטח אינה חייבת בתשלום דמי הביטוח.

לפי סעיף 77 לחוק הביטוח הלאומי יש לבצע רישום עובד עצמאי במוסד לביטוח לאומי מיד עם תחילת העיסוק, כדי שהמבוטח יהיה מבוטח לעניין פגיעה תוך כדי ועקב העבודה. על פי תקנות הרישום, עובד עצמאי חייב אמנם להירשם תוך 90 ימים מהיום שבו החל לעבוד כ"עובד עצמאי", אך לעניין ביטוח נפגעי עבודה עליו להירשם מיד.

החייב בדמי ביטוח של מבוטח שאינו עובד שכיר

החייב בדמי ביטוח של מבוטח שאינו עובד שכיר הוא שנתי ומבוצע בהתאם לשומת המס של המבוטח, לפי סעיף 345 לחוק הביטוח הלאומי. החבות בדמי ביטוח היא על ההכנסות בשומה של המבוטח על פי סעיפים 2(1) ו-2(8) לפקודת מס הכנסה (נוסח חדש), התשכ"א-1961 (להלן: "פקודת מס הכנסה") לפני כל פטור, ניכויים או זיכויים לפי פקודת מס הכנסה, למעט ניכויים בשל תשלומים לקופת גמל ודמי ביטוח לאומי, המותרים בניכוי לצורכי מס. מי שאין לו הכנסות משלם דמי ביטוח מינימליים. כל עוד לא נערכה שומה סופית, המבוטח משלם מקדמות על חשבון דמי הביטוח על פי הצהרה, או לפי שומה אחרונה המצויה במערכת הביטוח הלאומי.

קביעת מעמד המבוטח

מעמד מבוטח במוסד לביטוח לאומי נקבע בדרך כלל על פי הצהרת המבוטח, בהתאם לחוק ולתקנות. מומלץ לבחון את ההתאמה בין המעמד האמיתי למעמד המוצהר, כדי למנוע שלילת גמלאות בעת הצורך, או לחלופין - כדי למנוע תשלום מיותר. מבוטח שנפגע בעבודה ולא היה רשום במוסד לביטוח לאומי כ"עובד עצמאי" או כ"עובד לשעה" בעת הפגיעה, אינו מבוטח לעניין זה.

מועד שינוי הסיווג של עובד עצמאי

מי שחדל להיות עובד עצמאי והפך למבוטח שאינו עובד ואינו עובד עצמאי נחשב לעובד עצמאי עד ליום שבו הודיע למוסד לביטוח לאומי, או שהמוסד לביטוח לאומי הודיע לו, על היותו למבוטח כאמור. המוסד לביטוח לאומי רשאי, לפי שיקול דעתו ולבקשת העובד העצמאי, לראותו כעובד עצמאי או כמבוטח שאינו עובד ואינו עובד עצמאי למרות ההודעה האמורה או אף בהיעדרה. כלומר, לפקיד הביטוח הלאומי יש אפשרות להפעיל שיקול דעת בתיקון מעמד רטרואקטיבי, אך הוא אינו חייב לתקן רטרואקטיבית.

מבוטח שאינו עובד ואינו עובד עצמאי

- בקבוצה זו נכללים סוגי מבוטחים החייבים בתשלום דמי ביטוח בעד עצמם, כדלקמן:
1. מבוטח שיש לו הכנסות שאינן מעבודה או מעסק או ממשלח יד (להלן גם: "הכנסות שאינן מעבודה" או "הכנסות פסיביות").
 2. עצמאי שאינו עונה להגדרת עובד עצמאי.
 3. תלמיד במוסד להשכלה גבוהה, או בישיבה, או במכללה, שאין לו הכנסות.
 4. תושב ישראל השווה בחו"ל שהות של ארעי (שלא נשלח לעבוד בחו"ל אצל מעסיק ישראלי).
 5. ספורטאי - בתנאים שנקבעו בתוספת השלישית בצו סיווג מבוטחים וקביעת מעבידים.
 6. מבוטח שאין לו הכנסות.

עצמאי שאינו כלול בהגדרת "עובד עצמאי"

קיימים מצבים שבהם אדם נחשב עצמאי אצל רשויות המס, אך במוסד לביטוח לאומי ההכנסה מסווגת כהכנסה פסיבית. המצבים הללו מתקיימים כאשר לא מתקיימים התנאים שבהגדרת "עובד עצמאי" בסעיף 1 לחוק הביטוח הלאומי.

מי שלא מתקיימים בענייני התנאים אינו מוגדר "עובד עצמאי" והכנסותיו כעצמאי נחשבות להכנסה אחרת: הכנסה של מבוטח שאינו עובד ואינו עובד עצמאי (הכנסה פסיבית). מי שבעת רישומו כ"עובד עצמאי" בביטוח הלאומי התקיימו התנאים בעניינו, ולאחר מכן שונו התנאים, המוסד לביטוח לאומי ממשיך לראות בו עובד עצמאי וכל עוד לא שינה את סיווגו במוסד לביטוח לאומי, הוא נהנה מזכויות ביטוחיות ומשלם מקדמות דמי ביטוח כעובד עצמאי. יוזכר ויודגש כי מי שבעקבות שינוי בתנאים עומד בהגדרת "עובד עצמאי", חייב לשנות מיד את סיווג הביטוחי (בטופס 6101). האחריות לדיווח על עיסוקו ועל תשלום דמי הביטוח חלה עליו בלבד. מבוטח שלא עשה את המוטל עליו כדי להירשם כעובד עצמאי, אינו מבוטח בענף נפגעי עבודה. החל משנת 2008, ההכנסה של מבוטח שאינו עונה להגדרת "עובד עצמאי" כאמור לעיל, חייבת בדמי ביטוח בשיעורים של מי שאינו עובד ואינו עובד עצמאי, למעט הכנסה שאינה עולה על 25% מן השכר הממוצע במשק, הפטורה מתשלום. מבוטח שאינו עובד שכיר ואינו עובד עצמאי אינו מבוטח לגמלאות מחליפות שכר כמו לענף נפגעי עבודה, לדמי לידה ולגמלה לשמירת היריון ויקבל תגמולי מילואים ודמי תאונה לפי המינימום.

מבוטחות שאינן חייבות בדמי ביטוח לאומי ו/או בדמי ביטוח בריאות

עקרת בית היא אישה נשואה (לרבות ידועה בציבור ולמעט עגונה, כמפורט בחוק), שכן זוגה תושב ישראל המבוטח בביטוח הלאומי כחוק לענף אזרחים ותיקים ושאינם, והיא אינה עובדת כשכירה ואינה "עובדת עצמאית" על פי ההגדרות בחוק הביטוח הלאומי ("עקרת בית נכה" נחשבת "מבוטחת חובה" כמפורט בחוק הביטוח הלאומי). עקרת בית כאמור פטורה מתשלום דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות, אף על פי שהיא מבוטחת בביטוח בריאות ומבוטחת באופן חלקי לענפי הביטוח הלאומי. בג"ץ דחה עתירה משנת 2009 להכיר בגבר "עקר בית" לצורך פטור מתשלום דמי ביטוח.

אלמנה בת קצבה היא אלמנה, המקבלת קצבת שאירים או קצבת תלויים מן המוסד לביטוח לאומי בישראל. כאשר אלמנה בת קצבה אינה עובדת כשכירה ואינה "עובדת עצמאית" על פי ההגדרה בחוק הביטוח הלאומי, היא אינה משלמת דמי ביטוח לאומי. דמי ביטוח בריאות מנוכים מהקצבה. לאלמנה בת קצבה יש מעמד מיוחד בתקנות הביטוח הלאומי (הוראות מיוחדות בדבר תשלום דמי ביטוח).

ידועים בציבור

ידועים בציבור אמורים לעדכן את מעמדם במוסד לביטוח לאומי. המעמד של ידועים בציבור משפיע על תשלום דמי ביטוח ועל זכויות לגמלאות. המוסד לביטוח לאומי רשאי להכיר גם בבני אותו מין כידועים בציבור ולהצהיר מי תהיה בת הזוג "המבוטחת" ומי תהיה "עקרת הבית".

רישום עובד/ת עצמאי/ת לעניין זכאות לדמי לידה והורות (ליולדת - גם שמירת היריון)

יש חשיבות רבה לעדכון מעמד מבוטחת בהיריון כ"עובדת עצמאית", אם היא עונה על הגדרת "עובדת עצמאית" ואינה רשומה כנדרש. הרישום ובעיקר חובת התשלום, חייבים להתבצע לפני היום הקובע לשמירת ההיריון או הלידה.

הדבר נכון גם לכל מי שבכוונתו לתבוע דמי לידה והורות, לרבות בן הזוג שמתכוון לצאת לחופשת לידה ולתבוע דמי לידה, להורה מאמץ, להורה מיועד ולמשפחות אומנה.

גמלה חוסמת

ההכנסה החייבת בתשלום מקדמות דמי ביטוח של עובד עצמאי היא הבסיס, בדרך כלל, להכנסה שממנה מחושבת גמלה בעת פגיעה בעבודה, או פגיעה בעת התנדבות מוכרת, המזכה בדמי פגיעה לתקופה של 90 ימים לפחות, בין שהם רצופים ובין שאינם רצופים, או פגיעה המזכה בקצבת נכות מעבודה, בקצבת תלויים או במענק לנכה ולאמנה ("גמלה חוסמת"). לגבי מבוטח שנפגע בעבודה בחודשיים הראשונים של שנת מס, המוסד לביטוח לאומי נוהג להפעיל כללי "גמלה חוסמת" הן על השנה שבה אירעה הפגיעה והן על השנה שקדמה לה.

שומה מיטיבה

המוסד לביטוח לאומי מגדיל את ההכנסה בשומה שעל פיה נקבע הבסיס לדמי הפגיעה כאשר נמצא בידו (עוד מלפני הפגיעה) מידע שמטיב עם המבוטח. שומה מיטיבה זו מגדילה גם את הגמלאות.

צו סיווג מבוטחים וקביעת מעבידים שחל על עצמאים

אם למבוטח יש הכנסות כעצמאי שמהן מנוכים דמי ביטוח כעובד שכיר על פי צו הביטוח הלאומי (סיווג מבוטחים וקביעת מעבידים), התשל"ב-1972 אזי אין לכלול הכנסות אלה בחשבון בעת עריכת החישוב בדבר סך ההכנסות של המבוטח כעצמאי. זאת כיוון שהמוסד לביטוח לאומי מתייחס להכנסות אלה כעיסוק נפרד - כאילו המבוטח שכיר.

כדי להימנע ממצב של כפל דמי ביטוח על אותן הכנסות בשנים הקודמות - פעם אחת כשכיר לפי הצו, ופעם שנייה מההכנסה המדווחת ממקור עצמאי למס - יש להעביר לפקיד הגבייה בסניף הביטוח הלאומי את אישור מקבל השירות על ניכוי דמי הביטוח הלאומי ודמי ביטוח הבריאות, כדי שיפחית מהשומה את ההכנסות שמהן נוכו דמי הביטוח.

ניכוי דמי הביטוח לפי צו סיווג מבוטחים נעשה על ידי המשלם כברירת מחדל בשיעור המלא. בהתאם לצורך, ניתן לבצע תיאום דמי ביטוח על ידי המשלם או על ידי ביטוח לאומי ולקבל החזר על סכומים ששולמו ביתר.

מומלץ למקבלי דמי אבטלה בתקופת הקורונה שנכללים בצו סיווג מבוטחים להעזר בייעוץ מקצועי לפני הגשת הבקשה לתיאום דמי ביטוח.

תיקון מקדמות דמי ביטוח

אם הכנסות המבוטח בפועל שונות מההכנסה שעל פיה חושבו מקדמות דמי הביטוח, אפשר להגדיל או להקטין את המקדמות.

התנאים להוכחת הצורך בשיעור המקדמה הם: שומה לשנה הקודמת, שינוי מקדמות במס הכנסה, שינויים במחזור העסקאות שדווחו לצורכי מס במהלך שלושה חודשים רצופים בשנה השוטפת מול הדיווחים המקבילים למס הכנסה בשנה הקודמת או נימוקים משכנעים אחרים.

מבוטח שמגדיל מקדמות באופן עקבי מדי שנה ובסוף כל שנת מס מגיש שומה נמוכה באופן משמעותי מההצהרה שמסר למוסד לביטוח לאומי, מוזמן לברור במוסד לביטוח לאומי. המוסד לביטוח לאומי בודק אם הייתה הגדלת כיסוי ביטוחי שלא בהתאם לתקנות.

כאשר מבוטח משלם מראש מקדמות (בדרך כלל בחודש דצמבר), עליו לבקש מפקיד הביטוח הלאומי לעכב את החזר התשלום שבוצע ביתר, כדי שהתשלום לא יוחזר אוטומטית למבוטח. המייצג רשאי לעכב החזר במערכת ייצוג הלקוחות.

תשלום בשל הגדלת מקדמות לשנה השוטפת עד יום 31.12 בשנת המס השוטפת, ייכלל באישור השנתי לשנה השוטפת רק אם מועד החיוב העתידי שלו הוא עד יום 3 במרץ בשנת המס הבאה.

הגדלת מקדמות למי שבכוונתו לתבוע גמלה לשמירת היריון ודמי לידה והורות

נשים עצמאיות בהיריון, החייבות דמי ביטוח או המגדילות מקדמות, חייבות לשלם את הפרשי דמי הביטוח ואת המקדמות עוד לפני הלידה או לפני שמירת ההיריון והדבר נכון גם לכל מי שבכוונתו לתבוע דמי לידה (היולדת), בן הזוג שמתכוון לצאת לחופשת לידה במקום בת זוגו, הורה מאמץ, הורה מיועד ומשפחות אומנה). זאת, כדי שהגמלה לא תישלל, בחלקה או במלואה, עקב פיגור בתשלום דמי ביטוח הביטוח הלאומי.

התרת דמי הביטוח הלאומי בניכוי לצורכי מס

לצורך תשלום דמי ביטוח חייב המבוטח לקבל הודעת חיוב שאותה יש לשלם. דמי ביטוח המשולמים ללא הודעת חיוב, נחשבים לתשלום ביתר ואינם כלולים בתשלומים המותרים בניכוי לצורכי מס הכנסה. יש לשים לב שרק 52% מדמי הביטוח הלאומי ששולמו בפועל מותרים בניכוי לצורכי מס. דמי ביטוח הבריאות אינם מותרים בניכוי.

פיגור בתשלום דמי ביטוח

על פי סעיף 366 לחוק הביטוח הלאומי, אי תשלום דמי ביטוח, לרבות הפרשי דמי ביטוח, במועד הנקוב בדרישה, יוצר עומק פיגור בדמי ביטוח שעלול לשלול גמלה באופן מלא או באופן חלקי (למעט חריגים).

הכנסות מדיבידנד, ריבית ודמי ניכיון

על פי סעיף 350(א)6 לחוק הביטוח הלאומי, ההכנסות שלהלן אינן חייבות בתשלום דמי ביטוח החל משנת 2008:

1. הכנסות מדיבידנדים שחל עליהן שיעור מס מוגבל בסעיף 125ב לפקודת מס הכנסה (למעט הכנסה בחברה משפחתית, בחברת בית ובחברה שקופה). לרבות הכנסה מדיבידנד שמקבל בעל שליטה.
2. הכנסות ריבית ודמי ניכיון שחל עליהן שיעור מס מוגבל בסעיפים 125ג(ב) ו-125ג(ג) לפקודת מס הכנסה. יודגש כי ריבית המחויבת בשיעור מס שולי חייבת בדמי ביטוח.

קיזוז הפסד של עצמאי ממשכורת או מהכנסות פסיביות לעניין דמי ביטוח

ביום 3.4.2011 קבע בבית הדין האזורי לעבודה, כי לא ניתן לקבל החזר דמי ביטוח שנוכו ממשכורת, כאשר לצורך מס הכנסה נוכח מהמשכורת הפסדי המבוטחת כעצמאית (ב"ל 34797-10-10).

ביום 15.8.2016 דחה בית הדין האזורי לעבודה את תביעת מבוטח שביקש לצורך חישוב ההכנסה החייבת בדמי ביטוח לקזז מהכנסותיו שאינן מעבודה את ההפסד שנבע מעסקו (שכנראה לא קוזז בשומה). לדעת בית הדין, המחוקק יצר זיקה הדוקה בין ההוראות הנוגעות לתשלום דמי ביטוח לבין פקודת מס הכנסה והמוסד לביטוח לאומי גוזר את החבות בדמי ביטוח מהשומות של מס הכנסה (ב"ל 51979-01-16).

ביום 5.1.2020 דחה בית הדין האזורי לעבודה (ב"ל 29673-10-18) את תביעתו של עודד וינברג להפחתת תגמולי מילואים מההפסד העסקי שהיה לו באותה השנה. בית הדין קבע כי תגמולי מילואים הם הכנסה חייבת בתשלום דמי ביטוח. תגמולי המילואים אינם חלק מהכנסות העסק, אלא הכנסות פרודות.

הכנסות פטורות ממס

סעיף 350(א)(7) לחוק הביטוח הלאומי פוטר מתשלום דמי הביטוח הלאומי הכנסה שאינה הכנסה כעובד שכיר או כ"עובד עצמאי" הפטורה ממס לפי כל דין, לרבות שכר דירה פטור ממס מהשכרה למגורים, למעט הכנסה מפנסיה מוקדמת כהגדרתה בסעיף 345ב(א) לחוק הביטוח הלאומי, ולמעט הכנסות ששר האוצר יקבע בעתיד בתנאים שבסעיף.

הכנסות מדמי שכירות

על פי סעיף 350(א)(7) לחוק הביטוח הלאומי ההכנסות מדמי שכירות שמפורטות להלן חייבות במס הכנסה ואינן חייבות בתשלום דמי ביטוח:
דמי שכירות מח"ל - לפי סעיף 122א לפקודת מס הכנסה (כל שכר דירה שבמסגרת הסעיף: הכנסות בניכוי פחת וניכוי בשל פחת החייבות במס בשיעור מוגבל של 15%).
דמי שכירות למגורים בישראל - לפי סעיף 122 לפקודת מס הכנסה (הכנסות ממגורים בלבד, החייבות במס בשיעור 10%).
השכרת דירת מגורים לצורך עסק אינה פטורה מתשלום דמי ביטוח (לדוגמה, משרד או גן ילדים).
הכנסות משכר דירה למגורים שהיו פטורות מדמי ביטוח והפכו להכנסות מעסק בעקבות דיוני שומות בעקבות הלכת לשם ובירן בבית המשפט העליון. נמסר לנציגי המייצגים בישיבה במוסד לביטוח לאומי, כי פסיקת העליון קובעת גם למוסד לביטוח לאומי וככל שפקיד השומה יקבע את סיווג ההכנסות האלה מעסק, גם המוסד לביטוח לאומי יתייחס להכנסה כהכנסה מעסק, כפוף למבחני הגדרת עובד עצמאי שבסעיף 1 לחוק הביטוח הלאומי.

חלוקת הכנסות שאינן מעבודה בין בני זוג

חוזר מספר 242/2004 והבהרות נוספות של מנהל הביטוח והגבייה בביטוח הלאומי, מפרטים את דרך הטיפול בחלוקת הכנסות שאינן מעבודה המשותפות לשני בני הזוג, שמקורן מנכסים הרשומים על שם שני בני זוג, או על שם אחד מהם.
לצורך יישום האפשרות לחלוקת הנכסים בשנה השוטפת ובשנתיים שקדמו יש לפנות לייעוץ.

קביעת מעמדו של עובד עצמאי - כעובד שכיר

בית הדין האזורי הבהיר באופן חד משמעי בעניינו של יובל דרור (ב"ל 09-07-20171 מיום 1.1.2012) כי צורת תשלום התמורה כעובד עצמאי במקום משכורת, אינה קובעת את מעמד המבוטח במוסד לביטוח לאומי (במקרה זה המשמעות הייתה אישור תביעת המבוטח לדמי אבטלה). לעניין זה ראה מפורט בהמשך פסק דין דן דיאמנט 17-10-18084 בנושא קביעת יחסי עבודה.

שיעורי דמי ביטוח נמוכים לזכאים לקצבאות מהביטוח הלאומי

פטור ממס לפי סעיף 9(5) לפקודת מס הכנסה אינו מזכה באופן אוטומטי את הנכה בפטור מדמי ביטוח לאומי. פטור או הנחה מדמי ביטוח לאומי ניתנים רק למי שמקבל קצבת נכות כללית מלאה לשנה לפחות, או למי שמקבל קצבת נכות כללית מלאה לצמיתות (ועוד 36 חודשים בתנאים מסויימים לזכאים), או למי שמקבל קצבת נכות מעבודה בשיעור 100% לצמיתות, או שהוא מקבל קצבת אזרח ותיק (זקנה) בפועל, או שהוא זכאי לקבל קצבת אזרח ותיק אך בחר לקבל קצבת נכות מעבודה בגיל פרישה במקום קצבת אזרח ותיק.

עובד עצמאי שזכאי לקבל קצבת אזרח ותיק ובחר לקבל קצבת נכות מעבודה, פונה לפקיד גבייה מלא שכירים בסניף הביטוח הלאומי עם האישור ממחלקת אזרחים ותיקים כדי להקטין את שיעורי דמי הביטוח.

סעיף 320(ד) לחוק הביטוח הלאומי קובע שאם "היה אדם זכאי, לולא הוראות סעיף זה, ליותר מגמלה אחת, הברירה בידו לקבל אחת מהן". כלומר, כאשר למבוטח מגיעות שתי קצבאות: קצבת נכות מעבודה וקצבת נכות כללית - בו זמנית, הוא חייב לבחור באחת מהן, עם כל הזכויות והחובות של הגמלה שבה.

דיווח על הכנסה שמקורה מפיצוי בגין אובדן כושר עבודה הכנסה של עובד עצמאי מאובדן כושר עבודה תסווג כהכנסה ממקור 2(5) - פסיבי ולא ממקור 2(1) או 2(8) אקטיבי. החל משומות 2017 אין לצרף הכנסה מאובדן כושר עבודה להכנסות ממקור עצמאי.

סוגיות הקשורות למעסיקים לשכירים ולמיסוי רווחי חברה

חובת המעסיק לדווח ולשלם דמי ביטוח הינה מוחלטת ואינה ניתנת להתניה. אם נכרת הסכם עבודה ששולל מהעובד זכויות המוקנות לו בחוק, ההסכם בטל מעיקרו בהקשר להתניה זו.

הביטוח הלאומי מחייב בדמי ביטוח הכנסה מהמקורות המנויים בסעיף 2(2) לפקודת מס הכנסה.

344. (א) יראו כהכנסתו החודשית של עובד את הכנסתו בעד החודש שקדם ל-1 בחודש שבו חל מועד התשלום, מהמקורות המפורטים בסעיף 2(2) לפקודת מס הכנסה; ..."

הגדרת "עובד" כוללת את הסוגים העיקריים, כדלקמן:

1. עובד העובד אצל מעסיקו כשכיר ומתקיימים יחסי עבודה (לרבות בני משפחה על פי ההגדרה שבסעיף 1 בחוק, גם כשאינ מתקיימים יחסי עבודה).

2. עובד, המועסק כעצמאי אך נחשב לעובד שכיר כלפי המוסד לביטוח לאומי בלבד, בהתאם לצו הביטוח הלאומי בדבר סיווג מבוטחים וקביעת מעבידים, בהתקיים התנאים הקבועים בצו. דוגמאות: עובד ניקיון או חצרן, מורה, מרצה או מדריך, אמנים, מורי דרך, ספורטאים ועוד סוגי מבוטחים, בתנאים שנקבעו בצו האמור.
3. לעניין תשלום דמי ביטוח רואים כעובד גם את מי ששכרו נקבע בחוק, או בהחלטת הכנסת או על פיה, ואת החייב בתשלום השכר רואים כמעסיקו (סעיף 334 לחוק הביטוח הלאומי).
4. אחרים.

מהי הכנסת עבודה לפי סעיף 2(2) לפקודת מס הכנסה?

- השתכרות או רווח מעבודה.
 - שווי שימוש ברכב.
 - כל טובת הנאה או קצובה שניתנו לעובד ממעסיקו.
 - תשלומים שניתנו לעובד לכיסוי הוצאותיו... למעט תשלומים כאמור המותרים לעובד כהוצאה.
- כלומר, חוק הביטוח הלאומי ותקנותיו פוטרים מתשלום דמי ביטוח הכנסת עובד שפטורה ממס לפי סעיף 2(2) לפקודת מס הכנסה ואינם פוטרים מתשלום דמי ביטוח הכנסת עובד שפטורה ממס לפי סעיף אחר.

המבחנים "המסורתיים" לקביעת יחסי עבודה

המבחנים לקביעת יחסי העבודה התפתחו במהלך השנים. ניתן לראות כי בית הדין נוקט ב"מבחן המעורב", כלומר, בוחן את משקלם של מספר מבחנים כאשר החשוב ביותר הוא "מבחן ההשתלבות". בעבר, מי שהיו בידיו השליטה והפיקוח היה המעסיק, ויתר המבחנים היו חשובים פחות. כיום, חלה התפתחות רבה במבנה ההעסקה. עובדים רבים עובדים מהבית או דרך חברות העסקה, קשה לפקח עליהם, כלי העבודה שייכים להם, שעות העבודה אינן מוגדרות ובכל זאת הפסיקה מכירה בהם כעובדים.

העובדה שהעובד מקבל כל חודש תלוש משכורת ומדווח כשכיר, אינה, כשלעצמה, תנאי מספיק לכך שמתקיימים יחסי עבודה. כאשר מתקיימים יחסי עבודה, המעסיק חייב לפרט את רכיבי המשכורת בתלוש השכר ולדווח כחוק על העובד.

פסק דין חדש בעניין חברות "חשבונית"

ביום 21.4.2020 דחה בית הדין האזורי את תביעתו של דן דיאמנט (17-10-18084) כנגד החלטת הביטוח הלאומי לראות בו "עצמאי", למרות שלא נרשם ככזה ולמרות שתמורת עבודתו שולמה לו באמצעות תלושי שכר שהפיקה חברה בשם "החשבונית של השכיר". עולה מדברי הצדדים כי מטרת ההתקשרות בין המבוטח לחברה הייתה לצורכי רישום והתחשבות מול הרשויות, כיוון שהמבוטח העדיף להיות שכיר. אין מדובר בהתקשרות שבבסיסה עבודה עבור המעסיק, החברה (המבוטח רצה לתת שירות לחברה מסויימת ובעל החברה לא היה מוכן לעבוד איתו כשכיר ולכן פנה לחברת "החשבונית של השכיר").

בית הדין מזכיר פסיקה של בית הדין הארצי בעניין יעול שכיר בע"מ מיום 23.6.2014 (-06-13632) 13) שקבע שאין להכיר במודל תעסוקה בו הקשר היחיד שבין העובדים לבין החברות התובעות, הוא רישום גרידא במסמכי החברות התובעות והעברת הניכויים לשלטונות המס בגין אותם עובדים כמערכת יחסים של עובד-מעסיק.

הכנסות עובד שכיר הפטורות מתשלום דמי ביטוח

המוסד לביטוח לאומי פרסם חוזר מעסיקים 1479 בתחולה מיום 1.1.2019 המפרט את המצבים שבהם הכנסת עובד שכיר פטורה מתשלום דמי ביטוח.

להלן בקצרה רשימת רכיבי המשכורת הפטורים מתשלום דמי ביטוח, המפורטים בחוזר:

- תשלומים סבירים המשולמים לעובד על פי דין עקב ניתוק מוחלט של יחסי העבודה - פיצויי פיטורין, פדיון ימי מחלה, פדיון ימי חופשה, מענק שנים עודפות לעובדי השירות הציבורי ותשלומים אחרים כגון, פיצוי בגין אי תחרות ודמי הסתגלות (תשלום פיצוי בגין אי מתן הודעה מוקדמת לפי החוק חייב בתשלום דמי ביטוח ויש לייחס אותו לתקופה שבעדה שולם).
- החזרי הוצאות שהוציא העובד לצורך המעסיק - מותנה ברישום הוצאה בספרי המעסיק לפי קבלות (החזר הוצאות אחזקת רכב פרטי של העובד חייב בתשלום דמי הביטוח).
- מימון לימודים לעובד - רק כאשר הם מהווים שמירה על הרמה המקצועית הקשורה לתחום עיסוקו של העובד.
- מימון בגדי עבודה - רק אם הם משמשים רק לעבודה (כמו סרבל או מדים) או שיש עליהם לוגו של העסק.
- עלות ביגוד הנדרש לעובד על פי דין כמו גלימת עורך דין - יותרו כפטורים רק 80% מההוצאה.
- הפרשות המעסיק לקרן השתלמות, קופת גמל, פנסיה ופיצויים - פטורים רק כשהם במגבלת התקרה הקבועה בפקודת מס הכנסה. מעל התקרה יש לזקוף שווי הטבה.
- מימוש אופציות במסלול הוני בלבד ומיסוי הוני - בהקצאות משנת 2003 בלבד.
- פיצויי הלנת שכר לרבות ריבית והפרשי הצמדה על השכר המולן - כפוף לסכומים הפטורים בפקודת מס הכנסה (מעל התקרה - הסכומים חייבים כהכנסת עבודה).
- מענק פטירה ותשלומים הניתנים עבור העובד לאחר פטירתו - אם הם מיוחסים לתקופה שלאחר ניתוק יחסי העבודה.
- החזר הוצאות בפועל ומותרות בניכוי לצורכי מס למומחה חוץ, לספורטאי חוץ ולעיתונאי חוץ - כפוף לתנאים המפורטים בתקנות מס הכנסה ולפי טופס שבו העובד מצהיר שהוציא בפועל את ההוצאות.

זקיפת שווי הטבה בגין ימי גיבוש לעובדים

כלל, כאשר "טובת המעסיק" גוברת על "טובת העובד", המעסיק אינו זוקף שווי במשכורת העובד המשתתף בפעילות מטעם המעסיק, אך מבחן נוחות העובד ונוחות המעסיק נבחנים במוסד לביטוח לאומי באופן אובייקטיבי, בהתייחס לעובד ולתפקיד שהוא ממלא.
על מנת ליישם את ההנחיות מומלץ להיעזר ביעוץ מקצועי.

שווי שימוש ברכב

שווי שימוש ברכב חייב בתשלום ביטוח לאומי בהתאם לטבלאות מס הכנסה. בעקבות פסיקת בית המשפט העליון המוסד לביטוח לאומי אינו מקבל חישוב של שווי שימוש חלקי לפי יחס הנסיעות הפרטיות והעסקיות.

הוצאות עודפות שאינן ניתנות לייחוס

טובות הנאה הניתנות לייחוס, הן הטבות שכר החייבות בדמי ביטוח. הוצאות עודפות שאינן ניתנות לייחוס אינן חייבות בתשלום דמי ביטוח.

חוק שכר מינימום, התשמ"ז-1987

חוק שכר מינימום, התשמ"ז-1987 (להלן - "חוק שכר מינימום") ותקנות שכר מינימום (נוער עובד וחניכים), התשמ"ח-1987 קובעים שלכל עובד מגיע שכר שאינו נמוך משכר מינימום שנקבע בחוק. שכר המינימום לנוער נמוך מהשכר שהוצג לעיל וכך גם שכר מינימום לבעלי יכולת עבודה מופחתת (אנשים עם מוגבלויות). לעתים בהסכם קיבוצי בענף מסויים כלול שכר מינימום שהוא גבוה משכר המינימום שבחוק שכר מינימום. לדוגמה: בענף הבנייה והשיפוצים

שכר המינימום יכול להיות לשעה, ליום או לחודש, ואינו כולל שעות נוספות, תוספת וותק, החזרי הוצאות, מענקים על בסיס שנתי ועוד, אלא תשלומים קבועים בלבד, כמפורט בחוק שכר מינימום. שכר המינימום שונה מעובד לעובד, ותלוי בחלקיות המשרה וברכיבי השכר השונים.

לפי סעיף 348(ב) ולוח י"א עובד שכיר ישלם ביטוח לאומי כאילו הכנסתו היא הסכום המזערי (שכר מינימום) של החודש הראשון ברבעון. והכנסה זו תהיה גם ההכנסה המבוטחת שלו לעניין גמלאות מחליפות שכר.

תשלום דמי ביטוח בתקופת חופשה ללא תשלום (חל"ת)

חל"ת הוא הפסקה או השעיה של חוזה העבודה ללא ניתוק יחסי העבודה לתקופת החופשה. מי שנמצא בחל"ת בהסכמת המעסיק לפחות חודש קלנדרי אחד מלא (או בחל"ת ללא זכאות לדמי לידה), ובתקופה זו אינו עובד אצל מעסיק אחר ואינו עובד עצמאי, מעסיקו ינהג כאמור להלן: בכל אחד מהחודשיים הראשונים (2 חודשים) של החל"ת על המעסיק לדווח על העובד ולשלם דמי ביטוח מינימליים. המעסיק רשאי לנכות את הסכום ששילם לביטוח הלאומי מכל סכום שיגיע לעובד ממנו (כמפורט בתקנה 6(ג) להוראות המיוחדות בדבר תשלום דמי ביטוח). סכום דמי הביטוח המינימליים נגזר משכר המינימום כפול 6.57%. בתקופה הזו העובד בחל"ת מבוטח לכל ענפי הביטוח, למעט לענף פגיעה בעבודה ולענף זכויות בפירוק חברה ופשיטת רגל של מעסיק. הכוונה **לחודש מלא או לחודשיים מלאים**, שבהם העובד נמצא בחופשה ללא תשלום. כאשר העובד עובד אפילו יום עבודה אחד בחודש, ישולמו דמי ביטוח בעד יום העבודה בלבד. החל מהחודש השלישי של החל"ת על המבוטח לשלם דמי ביטוח בעצמו.

תקופת אכשרה לדמי לידה

בבחינת תקופת אכשרה לדמי לידה מובאים בחשבון החודשיים הראשונים של חל"ת, כאמור לעיל, אם הם לפני היום הקובע לזכאות לדמי הלידה.

מבוטחת בחופשת לידה

מבוטחות בחופשת לידה, שמאריכות את החופשה בלי שמגיעים להן דמי לידה לתקופת ההארכה, רואים בהן עובדות בחל"ת לעניין הביטוח הלאומי. בגין מבוטחות אלה המעסיק משלם דמי ביטוח במעמד של חופשה ללא תשלום, ולכן החל מהחודש השלישי המלא של החל"ת חובת התשלום מוטלת על המבוטחות. הביטוח הלאומי מתייחס לחופשת הלידה כאל חל"ת, אף שהמבוטחות נמצאות עדיין בחופשת לידה. כיוון שלא משלמים להן דמי לידה. התשלום של המעסיק הוא בעבור חודש מלא שלא הייתה בו העסקה, ולכן המעסיק לא ישלם את המינימום בעבור חודש שבו המבוטחת עדיין מקבלת דמי לידה, אלא מהחודש העוקב. כמו כן לא ישולם המינימום בחודש שבו חזרה העובדת לעבוד, שכן בגין חודש זה ישלם המעסיק בעבורה בגין ימי עבודתה בפועל.

צו סיווג מבוטחים וקביעת מעבידים

הצו מגדיר כעובד שכיר לעניין הביטוח הלאומי ללא צורך במבחנים נוספים. נותני שירותים שמקובל להתייחס אליהם כעצמאיים לעניין מס הכנסה כמו: מורים, מרצים, מדריכים, שומרים, שחקנים, עובדי במה (מספטמבר 2020), מורי דרך (מספטמבר 2020 גם מורי דרך עם רכבי אשכול), ספורטאים, עובדי ניקיון, חצרנים, מתקיני מכשירי גז, מחלקי גז, מתקיני תריסים, ממלאי תפקידים דתיים ועוד, והכל בתנאים הרשומים בצו.

המשלם חייב לבחון אם תנאי העבודה מחייבים אותו לנכות מנותני השירות האלה דמי ביטוח כעובדים שכירים ולדווח עליהם למוסד לביטוח לאומי, בהתאם לצו הביטוח הלאומי בדבר סיווג מבוטחים וקביעת מעבידים.

נותני השירות שכלולים בצו נחשבים עובדים שכירים במוסד לביטוח לאומי וזכאים לגמלאות בהתאם לסיווגם זה, לרבות דמי אבטלה וזכויות בשל פירוק חברה או פשיטת רגל של מעסיק.

לחלק גדול מנותני שירותים אלה נפגעה ההכנסה ממשבר הקורונה והם יכולים לתבוע דמי אבטלה, כיוון שלפי חוק הביטוח הלאומי הם נחשבים עובדים שכירים. יש לבדוק בכל מקרה את תנאי הזכאות המדויקים ולפנות לייעוץ מקצועי.

לתביעה לדמי אבטלה יש לצרף גם הצהרה חתומה על ידי המבוטח שכוללת בין היתר את תקופת העבודה ואת סיבת הפסקת העבודה. אם זו הפסקת עבודה זמנית, יש לציין את מועד החזרה המשוער לעבודה.

תגמולי מילואים - נותן שירות עצמאי שכלול בצו סיווג מבוטחים מגיש תביעה אישית לתגמולי מילואים ולא דרך "מעסיק", אף על פי שהוא נחשב לעובד שכיר בביטוח הלאומי.

אחריות המעסיק לדיווח ולתשלום דמי הביטוח

אחריות המעסיק לדיווח על סכום ההכנסה האמיתית של העובד ולתשלום דמי הביטוח, חשובה לצורך מיצוי הזכויות של העובד, וגם לאור האפשרות שיש למוסד לביטוח לאומי לתבוע מהמעסיק את דמי הביטוח שלא שולמו לרבות חלק העובד (מגולם) עם הצמדה וקנסות וכן, היה וקרה מקרה המזכה את העובד בגמלה, יכול המוסד לביטוח לאומי לדרוש ממעסיק שלא דיווח על העובד, גם את היוון הגמלאות העתידיות בכסף שהמוסד לביטוח לאומי שילם וישלם לעובד, ואת השווי הכספי של הגמלאות בעין שהזכאי קיבל בקשר לאותו המקרה. בסעיף 369 אין החרגה לגבי מעסיקי עובדי משק בית ולכן כל עוד אין הוראה אחרת, מעסיקי משק בית כלולים בהוראות האלה בדומה למעסיקים אחרים.

תשר (טיפ) למלצרים

ביום 26.3.2018 דן בית הדין הארצי בשני פסקי דין ונתן החלטה תקדימית בעניין התשר במסעדות, בבתי קפה וכד', פסק הדין משנה הלכות ידועות לפיהן היה קיים מבחן הוולונטריות ואופן הרישום בספרי העסק. בית הדין הארצי מדגיש שההלכות החדשות הן לעניין הביטוח הלאומי ומשפט העבודה, כל עוד אין חקיקה. בית הדין אינו מתערב בדיני המס והמע"מ, אך הקביעה שלו שהתשר הוא הכנסה ששייכת לבית העסק לעניין משפט העבודה ודיני הביטוח הלאומי היא בעלת משמעות עקיפה גם על חבות במס ערך מוסף, על ניכוי במקור של מס הכנסה, על ניהול ספרים וגם על חוקים נוספים (כמו הגבלת השימוש במזומן).

בית הדין הארצי קבע כי:

1. יש לראות בתשר הכנסה ששייכת לבית העסק והכנסתם של עובדי שרשרת השירות משכר עבודה אצל המעסיק, מבלי אפשרות להפריד בין השניים, הן במישור דיני הביטוח הלאומי והן במישור משפט העבודה. מכאן שפסק הדין קובע הלכות לעניין משפט העבודה והביטוח הלאומי ואינו קובע הלכות לעניין המס והמע"מ, אך מטבע הדברים, יש השפעה על כל ההתנהלות של המעסיקים במסעדות ובבתי קפה.
2. התשר ניתן כיום על ידי הלקוח לכל שרשרת השירות ולא רק למלצר ולכן בית הדין מכנה את מקבלי התשר - עובדי שרשרת השירות.
3. כל הכנסה מתשר תיחשב כשכר עבודה, בין אם התשר נרשם בספרי המסעדה או שלא.
4. לגבי הוולונטריות שבתשלום התשר קובע בית הדין כי תשלום התשר הוא נוהג מושרש היטב שעולה כדי נורמה משפטית מחייבת ולא כפעולה שמקורה ברצונו הטוב של הלקוח.
5. השירות שעובדי שרשרת השירות נותנים ללקוח הוא במסגרת עבודתם הרגילה ולכן כספי התשר הם הכנסת עבודה מהמעסיק, גם אם התשר משולם ישירות למלצר, גם אם שולם מרצון הלקוח ללא דרישה מפורשת בחשבון שהוגש ללקוח, גם אם שולם באמצעי תשלום נפרד מהחשבון ולא עבר דרך קופת המסעדה, גם אם לא הועבר פיזית מהמלצר למעסיק וגם אם לא נרשם בספרי המסעדה או ביומן השירות.
6. בהיעדר התניה מפורשת אחרת בטופס הודעה לעובד על תנאי העבודה, או בדרך אחרת כדון, ברירת המחדל היא כי מעסיק רשאי לעשות שימוש בכספי התשר לשם תשלום שכר עבודה בלבד לעובדי שרשרת השירות. כלומר, בהיעדר הסכם עבודה שקובע אחרת, המעסיק אינו רשאי להשתמש בכספי התשר לתשלומי החובה שלו, לחלקו בהפרשות לפנסיה או לזכויות סוציאליות

- שהוא חייב בהן. את אלה יש להעביר בגין מלוא השכר שכולל את כספי התשר, והכול חייב למצוא ביטוי בחובות הרישומיות שבהן חב המעסיק על פי חוק הגנת השכר.
7. המעסיק רשאי להגיע להסכמה עם עובדי שרשרת השירות בדבר התניה החורגת מברירת המחדל האמורה, אך המעסיק לא ישלם לעובד שכר בשיעור הנמוך משכר המינימום על פי חוק, או מהשכר שבהסכם העבודה, כגבוה. ההתניה החורגת כפופה לכל דין, לחוק המגן, להסכמים קיבוציים ולצווי הרחבה.
 8. מהשכר שכולל את התשר המעסיק מנכה את כל תשלומי החובה שיש לנכות משכר העובד.
 9. בקורות מקרה המזכה בגמלה, המוסד לביטוח לאומי אמור לחשב את הגמלה על יסוד הכנסת העובד שכוללת את כספי התשר, גם אם המסעדה לא דיווחה למוסד לביטוח לאומי על התשר כמשכורת ו/או לא שילמה דמי ביטוח כחוק.
 10. הגדלת המשכורת משפיעה על כל הגמלאות מחליפות השכר כמו דמי לידה, דמי פגיעה, דמי תאונה, דמי אבטלה ותגמולי מילואים. השפעה נוספת היא על גמלאות אחרות כמו קצבת נכות כללית.
 11. במקרה שבו לא שולמו דמי הביטוח על כספי התשר, קובע בית הדין כי המוסד לביטוח לאומי אמור לשקול אם הוא רשאי לחזור אל המעסיק בתביעת שיפוי.

תיאום דמי ביטוח מראש והחזר דמי ביטוח בדיעבד

- מבוטח שיש לו הכנסות משני עיסוקים או יותר (לרבות מפנסיה מוקדמת המשולמת לפני גיל פרישה), משלם דמי ביטוח על פי סדר החיוב המפורט להלן ובאופן המפורט להלן, אך לא יותר מההכנסה המרבית לתשלום דמי ביטוח וזכאי לשיעור מופחת רק פעם אחת:
1. מהכנסותיו כעובד שכיר המעסיק מנכה את דמי הביטוח.
 2. כאשר הוא נכלל בהגדרת "עובד עצמאי" בחוק הביטוח הלאומי, הוא משלם דמי ביטוח בעד עצמו.
 3. מהכנסות "פסיביות": הכנסות שאינן מעבודה כעובד שכיר או כעובד עצמאי (ואינן פטורות מדמי ביטוח על פי החוק או על פי התקנות), הוא משלם דמי ביטוח בעד עצמו.
 4. מהכנסותיו מפנסיה מוקדמת (פנסיה המשולמת לפני גיל הפרישה), משלם הפנסיה מנכה את דמי הביטוח.

האחריות לניכוי דמי ביטוח בשיעור המלא

האחריות לתשלום דמי הביטוח במלואם מוטלת על העובד השכיר שעובד אצל מעסיקים שונים לפי סעיף 342(ד) לחוק הביטוח הלאומי. תקנות התיאום נקבעו לפי הוראות סעיף 342(ה) לחוק שקבעו בין היתר את חובת המעסיק לניכוי בשיעור המלא למי שעובד אצל מעסיק נוסף. כאשר למבוטח יש בעיסוקו כעובד שכיר (לרבות לפי צו סיווג מבוטחים) כמה מקורות הכנסה (לרבות פנסיה מוקדמת) או שיש לו פנסיה מוקדמת משני מקורות או יותר, יש לקבוע מי המעסיק העיקרי ומי המעסיק המשני, ובהתאם נערך ניכוי דמי הביטוח.

המעסיק העיקרי מנכה מהעובד דמי ביטוח לאומי בשיעור מופחת עד למקסימום המדרגה הנמוכה ומעבר לכך שיעור מלא. המעסיק המשני מנכה מהעובד שיעור מלא, אלא אם נערך תיאום כפי שיוסבר בהמשך.

המעסיק העיקרי לעניין תיאום דמי ביטוח הוא המעסיק שעובדו הצהיר בטופס 101 שאצלו הוא משתכר "משכורת חודש". כלומר, אותו מעסיק מנכה מס הכנסה משכר העובד על פי לוח הניכויים של מס הכנסה.

המעסיק המשני הוא המעסיק שעובדו הצהיר בטופס 101 שאצלו הוא משתכר "משכורת נוספת" (המעסיק מנכה משכרו של העובד את שיעור המס המרבי, או שיעור מס אחר שקבע פקיד השומה). אם יש יותר משני מעסיקים, אזי העובד יבחר מי מהם הוא המעסיק העיקרי ויצהיר על כך בטופס. בטופס 620 שנמצא באתר הביטוח הלאומי מובהר כי המעסיק ינהג לפי ההצהרה בטופס 101 ואין להפנותו למוסד לביטוח לאומי לצורך קבלת אישור על ניכוי כמעסיק עיקרי. העובד חייב לעדכן את כל מעסיקיו בכל שינוי בהצהרה בטופס 101.

כאשר עובד שכיר מקבל גם פנסיה מוקדמת, **הפנסיה היא ה"מעסיק המשני"** לעניין תיאום דמי הביטוח. כלומר, כאשר לעובד יש משכורת ופנסיה מוקדמת, תיאום דמי הביטוח נערך בפנסיה אף על פי שבמס הכנסה התיאום נעשה במשכורת.

כאשר לעובד שכיר ההכנסה הנוספת היא ממשלח יד או שהיא הכנסה פסיבית, אין לערוך תיאום דמי ביטוח במשכורת כיוון שהחישוב נערך בתחום "גבייה מלא שכירים" במוסד לביטוח לאומי. אם ההכנסה מהמשכורת נמוכה מ-60% מן השכר הממוצע במשק אזי יש לשלוח את התלוש (או התלושים) למחלקת גבייה מלא שכירים בסניף המוסד לביטוח לאומי, כדי לעדכן את שיעורי דמי הביטוח המופחתים בהכנסה הנוספת.

כאשר אין צורך למלא טופס 101, כמו למשל בתשלום על פי צו הביטוח הלאומי בדבר סיווג מבוטחים וקביעת מעבידים, העובד ממלא טופס בל/103, ומצהיר אם זה מקום עבודתו היחיד כ"עובד שכיר" או שיש לנכות דמי ביטוח כמעסיק משני. ברירת המחדל של מעסיק, כאשר מבוטח הכלול בצו סיווג מבוטחים לא מילא טופס 103, היא שזה מקום עיסוקו המשני של המבוטח, ועליו לנכות מהעובד דמי ביטוח בשיעור המלא. תיאום דמי ביטוח מבוצע לעובד בלבד ובאחריותו. אין תיאום דמי ביטוח למעסיק.

דמי אבטלה

הזכאות לדמי אבטלה מושגת לאחר צבירת 12 חודשי עבודה מתוך 18 החודשים שקדמו לתקופת האבטלה, שבהם עבד העובד יום אחד או יותר מהימים בחודש. בזמן משבר הקורונה צבירת הזכאות קוצרה ל-6 חודשי עבודה.

בחישוב תקופת האכשרה ימנו את 18 החודשים בלי למנות תקופה שתחילתה ביום שבו הפסיק המבוטח את עבודתו בפעם האחרונה לפני התאריך הקובע וסיומה בתאריך הקובע, ובלבד שתקופה זו לא תעלה על 3 חודשים. המוסד לביטוח לאומי פרסם חוזר בדון. דמי האבטלה מחושבים על בסיס ממוצע השכר בששת חודשי העבודה האחרונים, כך שהשכר היומי הממוצע משקף את השכר הריאלי של העובד. נמסר מהמוסד לביטוח לאומי כי בתנאים מסויימים ובהתאם לשיקול הדעת של הפקיד,

אפשר לדלג גם על חודשים שבהם מעסיק מקטין את השכר בצורה שרירותית ללא הקטנת היקף המשרה.

המוסד לביטוח לאומי פרסם הוראות הקשורות לחישוב בסיס ממוצע השכר בששת החודשים הקלנדריים האחרונים שלפני התאריך הקובע:

1. אפשר "לדלג" על חודש שבו השכר מופחת בשל מחלה או תאונה, ואף עקב טיפול בבן משפחה שחלה, עם המצאת אישורי מחלה או תאונה.
 2. אפשר להכליל את חודש העבודה האחרון שלפני התאריך הקובע במניין ששת החודשים הקלנדריים, אף אם העובד לא עבד עד סוף החודש, ובלבד שהעובד לא התייצב בלשכת התעסוקה באותו החודש.
- החל מחודש מרץ 2020 נקבעו הנחיות לתשלום דמי אבטלה במסגרת התוכנית לסיוע כלכלי בזמן משבר הקורונה.

סיוע כלכלי בזמן משבר הקורונה

חוק התכנית לסיוע כלכלי (נגיף הקורונה החדש) (הוראת שעה), התש"פ-ף-2020 (להלן: **התכנית לסיוע כלכלי**) אושרה כחוק ביום 29.7.2020. התכנית כוללת בהקשר הביטוח הלאומי, כדלקמן:

1. הארכת הוראת השעה הכוללת בחוק הביטוח הלאומי עד יום 31.10.2021 (במקום עד יום 30.11.2020). התקופה הכוללת של החוק (עד 31.10.2021) ארוכה יותר מתקופת הזכאות לדמי האבטלה, כפי שהובהר בישיבה של וועדת הכספים בכנסת, כדי שמבוטחים יוכלו להגיש תביעות מאוחר יותר ולקבל גמלאות רטרואקטיביות בהתאם להטבות השונות שבחוק.
2. הארכת התקופה הקובעת לזכאות לדמי אבטלה ולמענק הסתגלות מיוחד עד 30.6.2021 או עד מועד מסוים לפי פרסומי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, כמקודם.
3. הקטנת סכום דמי האבטלה ומענק ההסתגלות המיוחד לשיעור של 90% מהסכום ערב ההפחתה (למעט למובטל שמקבל דמי אבטלה לפי זכאותו האישית), במועד שיפורסם.
4. הארכת התיקונים בתיקון 216 לחוק הביטוח הלאומי עד תום התקופה הקובעת:
הארכת תשלום דמי האבטלה, בתנאים מסויימים, ללא הגשת תביעה חדשה לדמי אבטלה. נמסר מהביטוח הלאומי, כי ככלל, מובטל ששנת האבטלה שלו הסתיימה במהלך "התקופה הקובעת" - שנת האבטלה תוארך עד לתום התקופה הקובעת.
 - המשך קיצור תקופת האכשרה לדמי האבטלה (6 חודשים במקום 12 חודשי אכשרה מתוך 18 חודשים).
 - המשך ביטול הורדת 5 ימים ראשונים החל מהפעם השנייה.
 - המשך הגמשת התנאים לזכאות לדמי אבטלה למובטל שלא נרשם במועד בלשכת התעסוקה (החל מחודש אוגוסט 2020 - מקסימום 7 ימי איחור).

האחריות להירשם בלשכת התעסוקה מוטלת רק על העובד. לכן, בכל התייצבות מאוחרת בלשכת התעסוקה - יש לפנות ללשכת התעסוקה עם ההסבר לאיחור. בהפסקת עבודה לראשונה, ולפנים משורת הדין, אם הביטוח הלאומי מגלה בעצמו שיש אי התאמה בין מועד תחילת האבטלה למועד הרישום בלשכת התעסוקה, הוא פונה עבור המובטל ללשכת התעסוקה כדי להקדים את תחילת האבטלה.

5. הוספת תיקונים חדשים, במטרה להגדיל עוד יותר את כמות המובטלים הזכאים לדמי אבטלה בתקופת משבר הקורונה, בתקופה מיום 1.8.2020 (דמי אבטלה בעד חודש אוגוסט 2020 שישולמו בחודש ספטמבר 2020) ועד תום התקופה הקובעת.
 - קיצור תקופת החל"ת המזכה בדמי אבטלה מ-30 ימים ל-14 ימים רצופים ללא שכר, למי שהוצא לחל"ת כפוי החל מיום 1.8.2020 ואילך.
 - הגדלת דמי האבטלה למובטל שטרם מלאו לו 28, אם יש עמו ילד (כמו למובטל בן 28).
 - סכום דמי האבטלה המירבי לא יופחת אחרי 125 ימי אבטלה.
 - לא יופחתו דמי האבטלה למובטל חוזר שטרם מלאו לו 40 שנה, במסגרת 4 שנות הזכאות.
 - מי שנמצא בהכשרה מקצועית מטעם לשכת התעסוקה - יקבל דמי אבטלה מלאים.
6. הארכה עד תום התקופה הקובעת של המועד שבו תוקנו הסעיפים: 195, 238 ו-320(ח) בחוק הביטוח הלאומי ותיקון עקיף בחוק הבטחת הכנסה, במטרה להמשיך עד תום התקופה הקובעת למנוע כפל דמי אבטלה עם הגמלאות: אזרח ותיק (זקנה) לנשים בגיל 62 עד 67, קצבת שאירים, קצבת נכות כללית (אינו שולל תוספת תלויים), דמי מזונות והבטחת הכנסה.
7. הארכת הזכאות למענק הסתגלות מיוחד למובטלים בני 67 ומעלה, שהופסקה עבודתם, עד סוף התקופה הקובעת ולפחות עד 31.12.2020. החל מחודש אוגוסט 2020 ואילך רשאי להגיש בקשה חדשה למענק הסתגלות מיוחד רק מובטל שהופסקה עבודתו עקב משבר הקורונה לתקופה רצופה של 14 ימים (במקום 30 ימים כפי שהיה עד סוף חודש יולי 2020).
8. תיקון מספר 217 לחוק הביטוח הלאומי העניק, בהוראת שעה, הקלה לנכים עובדים שמקבלים קצבת נכות כללית. החל מיום 1.8.2020 (מהקצבה בעד חודש יולי 2020) ועד יום 30.6.2021, הסכום שמותר לנכה להרוויח מעבודה בלי שתיפגע הקצבה גדל לסכום של 5,300 ש"ח לחודש (שכר המינימום לחודש = 10,551 כפול 50.23%).
9. הארכת הפטור מתשלום דמי ביטוח לעצמאי ולשכיר בעל שליטה שמקבלים מענק על בסיס סוציאלי ממס הכנסה.

הסכם בדבר מענקים למובטלים לאחר תקופת אבטלה ממושכת בשל התפרצות נגיף הקורונה

במטרה להחזיר את המובטלים לשוק העבודה, גובשו בין הממשלה למוסד לביטוח לאומי שני הסכמים למתן מענקים. ביום 16.11.2020 פורסמו התנאים כדלקמן לאחר אישור וועדת העבודה של הכנסת:

1. מתן מענק חד פעמי בסך של 2,000 ש"ח (2,500 למי שיש לו בן/ת זוג) למי שבתקופה מיום 1.3.2020 ועד 17.10.2020 שולמו לו בפועל דמי אבטלה (או דמי אבטלה ולאחר מכן מענק הסתגלות בשל גיל 67) במשך 100 ימי אבטלה (רצופים או שלא רצופים, כולל ימי אמתנה).

והבסיס לקביעת דמי האבטלה היה נמוך מהשכר הממוצע במשק (10,551 ש"ח ליום), או מענק הסתגלות מיוחד לבני 67 ומעלה בתאריכים האלה במשך 100 ימים לפחות, והכל כמפורט בהסכם. המענק ישולם בין התאריכים 19.11.2020 ועד 30.11.2020 בהדרגה ישירות לחשבון הבנק.

2. מתן מענקים חד פעמיים ולא יותר מ-4 מענקים חודשיים למובטלים המצויים בתקופת אבטלה ממושכת של 75 ימים ומעלה, וחוזרים למעגל העבודה בשכר נמוך, כמפורט בהסכם.

שיפוי מעסיקים בשל ימי בידוד

המדינה תשפה את המעסיקים בעבור חלק מעלות ימי הבידוד של העובדים. המוסד לביטוח לאומי יקבל דיווח מהמעסיקים ויטפל בתשלום. לבקשת הביטוח הלאומי בקשות המעסיקים לשיפוי יוגשו החל מחודש פברואר 2021, אך הזכאות תהיה רטרואקטיבית מיום תחולת החוק.

מובטל

לפי סעיף 163 לחוק הביטוח הלאומי רואים אדם כמובטל אם הוא רשום בלשכת שירות התעסוקה (להלן: לשכת התעסוקה) כמחוסר עבודה והוא מוכן ומסוגל לעבודה במקצועו או בכל עבודה אחרת המתאימה לו, ולשכת התעסוקה לא הציעה לו עבודה מתאימה. לעניין הזכאות של המובטל לדמי אבטלה של מובטל, נקבעו בחוק הוראות משלימות, למשל השלמת תקופת אכשרה, גיל שאינו עולה על 67 ועוד.

חל"ת ביוזמת המעסיק (חל"ת כפוי)

כאשר המעסיק מוציא את העובד לחל"ת, העובד אינו יכול לעבוד אצל המעסיק שהוציא אותו לחל"ת הכפוי והוא יכול לעבוד במקום אחר (לרבות דרך לשכת התעסוקה). המוסד לביטוח לאומי פרסם כבר בעבר הוראות לתשלום דמי אבטלה בחל"ת כפוי. עובדים שנמצאים בחופשה ללא תשלום כי הם מעדיפים להישאר בבית (למשל, כדי לטפל בילדים) במקום לעבוד לפי הוראות המעסיק, אינם זכאים לדמי אבטלה, הם לא פוטרו ולא הוצאו לחל"ת כפוי הם אינם דורשי עבודה ככל ויכולים לחזור לעבוד אצל המעסיק.

צמצום משרה

צמצום משרה אינו מהווה ניתוק יחסי עבודה או השעייה של יחסי העבודה (כמו בחל"ת) והעובד אינו דורש עבודה, ולפיכך צמצום משרה אינו מזכה בתשלום דמי אבטלה לפי חוק הביטוח הלאומי. אולם, עבודה בזמן חל"ת אצל מעסיק אחר - מאפשרת לקבל דמי אבטלה מופחתים.

התאריך הקובע לעניין דמי אבטלה

התאריך הקובע לעניין דמי אבטלה הוא ה-1 בחודש שבו התחילה תקופת האבטלה, ובלבד שחלפו 12 חודשים לפחות מה-1 בחודש שבו התחילה תקופת האבטלה הקודמת (למעט חריג, כמפורט בחוק).

תקופת אבטלה/שנת אבטלה/שנת זכאות

12 חודשים רצופים שלאחר התאריך הקובע. בימים רגילים, לא נדרשת ממובטל תקופת אכשרה נוספת במשך 12 חודשים שלאחר התאריך הקובע, שלגביו השלים את תקופת האכשרה.

מעסיקי עובדים במשק בית

על פי הוראת המוסד לביטוח לאומי יש לדווח על העסקת עובד משק בית עם הפרטים המלאים של העובד. יש לדווח גם על עובד תושב חוץ ולרשום את מספר הרכון במקום מספר תעודת זהות. יש לחשב את דמי הביטוח בשיעור המתאים בעד עובד תושב חוץ. מומלץ שלא להעסיק עובד שאינו חוקי אך מי שמעסיק עובד כאמור חייב לבטח אותו במוסד לביטוח לאומי.

יש לזכור שמעסיק שאינו משלם דמי ביטוח בעבור עובד עלול להידרש לשלם את דמי הביטוח בצירוף הצמדה וקנסות, ולעתים אף להיתבע להחזיר גמלה שהמוסד לביטוח לאומי שילם וישלם לעובד. כאשר העובד תובע גמלה, אשר ייתכן שלא היה זכאי לה בשל העובדה שהוא עובד במשק בית, עלול המעסיק להיחשב כמי שסייע לעובד לקבל גמלה שלא כדין אם לא דיווח כדין על העובד.

מעסיקי עובדים במשק בית נדרשים לדווח על העובדים פעם ברבעון כולל את פרטי העובד וכן את פירוט השכר ושעות העבודה בכל חודש. באתר הביטוח הלאומי באינטרנט אפשר לדווח מדי חודש. כאשר עובד ניקיון מועסק בבית פרטי והתגמול בעד העבודה משולם על ידי בעל הבית הפרטי ישירות לחברה ששלחה את העובד - חובת תשלום דמי הביטוח חלה על החברה/המעסיק, ולא חלה שום חובה מבחינת האדם הפרטי בהקשר לתשלום דמי הביטוח (הובהר בפגישה של נציגי הלשכות עם עו"ד דני זקן ונציגי תחום הביטוח ביום 10.2.2018).

עובד במשק בית מוגדר במוסד לביטוח לאומי כמי שמועסק בעבודות שוטפות ורגילות במסגרת ביתו הפרטי של המעסיק או בעבודות ניקיון בבניין משותף. נכללים גם מי שעוסקים בטיפול בילדים, במבוגרים, בקשישים ובסיעודיים. לא נכללים מי שעוסקים בעבודות לצורך עסקו או משלח ידו של המעסיק.

מדובר בעבודות שבטבען נחוצות לשמירה על אחזקה תקינה ועל תפקוד משק הבית הפרטי (ולא העסק) ו/או הבניין המשותף וסיוע לבעל הבית הפרטי ו/או לבני ביתו בניהול משק הבית.

בין היתר נקבעו בהוראות מי שאינם כלולים בין העבודות במשק הבית לצרכי הדיווח למוסד לביטוח לאומי: הוראה פרטית והנחיית סדנאות, גננים שיעקר עיסוקם בגנות, ניקיון ואחזקת עמותות, עבודות ניקיון ואחזקה תמורת שכר ולא בהתנדבות במוסדות דת (בתי כנסת, מסגדים וכנסיות) נכללים במסגרת עבודות במשק בית. החל מחודש נובמבר 2019.

להלן העקרונות המצטברים שעל פיהם נחשב מבוסח לעובד במשק בית, על פי המוסד לביטוח לאומי:

1. המעסיק הוא אדם פרטי (או ועד בית, או קבוצת הורים) והעבודה אינה לצורך עסקו או משלח ידו.
2. העבודה נחוצה וחיונית, ואילולא היו מעסיקים את העובד אזי היו מעסיקים עובד אחר במקומו.
3. לעובד במשק הבית משולם שכר ריאלי (ולא סמלי) והוא אינו עובד בהתנדבות או ללא שכר.
4. העובד במשק הבית אינו מבצע את העבודה במסגרת עזרה הדדית טבעית בין בני המשפחה או בין חברים.
5. העבודה שמבוצעת נמדדת בכסף ומוערכת כשכר עבודה במסגרת קשר חוזי להסדרת זכויות וחובות בין עובד למעסיקו.
6. עיקר העבודה נעשה באופן סדיר וקבוע במסגרת שעות עבודה או ימי עבודה קבועים.
7. העובד במשק הבית מחויב לבצע את העבודה באופן אישי.
8. העובד במשק הבית אינו מעסיק עובדים בביצוע העבודה.
9. היקף העבודה ריאלי וסביר ביחס לסוג העבודה.

הקבלן - כמעסיקים של עובדי קבלן המשנה (בעבודות בנייה)

קבלן המבצע עבודות בנייה באמצעות קבלן משנה, יודיע למוסד לביטוח לאומי, תוך שבוע מיום עריכת החוזה עם קבלן המשנה, או מהיום הראשון להעסקתו של קבלן המשנה, לפי המוקדם, על ההעסקה. אם לא הודיע הקבלן על העסקת קבלן המשנה, יראו אותו כאילו הוא המעסיק של עובדי קבלן המשנה. לפי פרסום של המוסד לביטוח לאומי (שמופיע על גבי טופס 648), עבודות "בנייה" לענין זה, הן כל העבודות שבמסגרת הנדסה אזרחית: בניית מבנים, עבודות חפירה, סלילה, גישור, הנחת צנרת וכדומה.

קבלן המשנה בעל תיק ניכויים פעיל, המדווח לפחות על עובד אחד, יכול לקבל אישור מהמוסד לביטוח לאומי שהוא מדווח ומשלם דמי ביטוח על פי החוק והתקנות, וימסור אותו לקבלן הבנייה. בשלב זה המוסד לביטוח לאומי לא הרחיב נוהל זה גם לקבלני משנה בענפים אחרים (כפי שמאפשר החוק), וטרם נקבעו תקנות המאפשרות את הרחבת הנוהל.

זכויות עובדים בעת פירוק חברה או פשיטת רגל של מעסיק (כולל לפי צו סיווג מבוטחים)

ביום 15.9.2019 נכנס לתוקף חוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי, התשע"ח-2018 אשר ערך שינויים בדיני חדלות פירעון. לכן, אם נגד המעסיק נפתח צו לפתיחת הליכים לאחר 15.9.2020 - העובד מגיש את התביעה ישירות לביטוח הלאומי ועותק מהתביעה עובר לכוונס הנכסים הרשמי (קודם לכן הוגשו הטפסים לבעל התפקיד שמונה בתהליך). קופת הגמל אמורה להגיש את התביעה למוסד לביטוח לאומי עבור התשלומים שהמעסיק היה חייב לקופה, ללא רכיב פיצויי הפיטורים.

המוסד לביטוח לאומי פרסם ביום 23.9.2020 פנייה לעובדים שניתן למעסיק שלהם צו פשיטת רגל/צו פירוק/צו לפתיחת הליכים, והמעסיק נותר חייב לעובד שכר עבודה או פיצויי פיטורים.

הביטוח הלאומי משלם בשנת 2020 סכומים לכיסוי שכר עבודה ופיצויי פיטורים עד סכום של 114,452 ש"ח ועוד תשלום לכיסוי חוב לקופת גמל בסך של 17,608 ש"ח.

עסקים משפחתיים ובעלי שליטה

על פי חוק הביטוח הלאומי, תקנותיו והלכות מפסקי דין, מפורטים להלן סוגי המבוטחים בעסקים משפחתיים, כדלקמן:

- העובד השכיר.
- העובד העצמאי.
- מי שאינו עובד ואינו עובד עצמאי.
- עזרה הדדית טבעית בין בני משפחה - באותם המקרים בהם בני משפחה עוסקים בעבודה אצל בן המשפחה האחר והם אינם נחשבים כעובדים, כיוון שמדובר בעזרה בין בני המשפחה.

בפס"ד פייגלשטוק נ. המוסד לביטוח לאומי, דב"ע נג' 78-0, שניתן בנובמבר 1993, נקבע: "כאשר הצדדים הם קרובי משפחה, יש מקום לבחון בקפידה את טיב היחסים שנוצרו: יחסים וולונטריים, התנדבותיים או קשר חוזי להסדרת מערכת זכויות וחובות, ויש לתת את הדעת, בין היתר, לסימני היכר כגון מסגרת שעות העבודה, שכר ריאלי או 'סמלי' וכדומה".

המבחנים לקביעת המעמד של בעל שליטה בחברה שבשליטתו נקבעו בפסק דינו של בית הדין הארצי לעבודה - עב"ל 2018/97, דב"ע נז/02-182 המוסד לביטוח לאומי נ' יוסף צבי גרוסקופף - שניתן באפריל 1999. פסק הדין מהווה בסיס להחלטות בביטוח הלאומי לעניין מעמד ולעניין סכום ההכנסה המזכה בגמלה.

בית הדין הארצי קובע בפסק דין גרוסקופף את המסקנות שלהלן:

1. הכלל הוא - שאדם המבצע עבודה בעבור חברה הוא "עובד" החברה.
2. על החריגים לכלל מוטלת חובת ההוכחה לעניין קיום יחסי עבודה, בין היתר במצבים שבהם קיימת קרבה משפחתית.

בפסק הדין גרוסקופף ערך בית הדין שלושה מבחנים, ובעזרתם קבע שהמבוטח שהוא בעל שליטה בחברה היה עובד שכיר בחברה. מבחנים אלו הפכו למבחנים מובילים בפסקי הדין בבתי הדין לעבודה, והמוסד לביטוח לאומי משתמש בהם כדי לקבוע את אופן ביטוחם של בעלי השליטה בחברות: המבחן הראשון - האם ניתן להבחין בין תפקידו ופעילותו של בעל השליטה כ"עובד" לבין פעילותו כדירקטור, בעל מניות או קרוב משפחה.

המבחן השני - האם הסדר העבודה בחברה הוא אמיתי או פיקציה. כלומר האם בעל השליטה עובד בחברה בפועל.

המבחן השלישי - האם ניתן לקבוע מה היה "שכרו" של האדם כ"עובד":

- א. האם היה לתשלומים אופי של שכר?
- ב. האם יש עירוב נכסים? כלומר, האם נשמרת הפרדה בין החברה לבין בעלי המניות בנכסים, בחובות ובהכנסות (האם יש הפרדה בפועל בהנהלת החשבונות בין חשבון משכורת לחשבון הלוואה, לחשבון משיכות וכו').

יישום הלכת גרוסקופף

מומלץ לשלם שכר וסוציאליות ולהתנהג כעובד שכיר ולא כבעלים, כדי שהביטוח הלאומי יכיר בפעילות הזו כמשכורת שמקנה גמלאות. כאשר המשכורת בסכומים שונים ואינה קבועה, בדרך כלל על פי רווחי העסק, עמדת הביטוח הלאומי שמדובר בשכר בסיס ובנוספים שיש לפרוס בהתאם לתקנות. סעיף 348 ולוח י"א לחוק הביטוח הלאומי, קובעים שדמי ביטוח בעד עובד שכיר ישולמו לפחות לפי משכורת בסכום שכר המינימום במשק לפי חוק שכר מינימום (חודשי, חלקי, יומי או שעתי). אין החרגה בסעיף האמור לבעלי שליטה או לבני משפחה.

הרמת מסך ההתאגדות בחברה

לביטוח לאומי יש אמצעים אשר מקנים לו אמצעי אכיפה אפקטיביים. בין היתר יכול המוסד לביטוח לאומי להרים את מסך ההתאגדות ולגבות חוב בדמי ביטוח במקרים שבהם חברה שהיה לה חוב בדמי ביטוח העבירה נכסים או פעילות ללא תמורה או בתמורה חלקית במטרה להתחמק מתשלום דמי הביטוח.

המועד שבו נבחן עובד שכיר לעניין זכאותו לגמלאות

להבדיל מהעובד העצמאי שמעמדו נבחן בעת פתיחת התיק במוסד לביטוח לאומי, מעמד העובד השכיר נבחן על פי רוב בעת הגשת תביעה לגמלה. כתוצאה מכך, ייתכן שמבטוח יראה עצמו במעמד של עובד במשך שנים רבות וכשיגיש תביעה לגמלה יתברר שמעמדו לא תאם לדיווח.

לדוגמה: חברה דיווחה על אישה נשואה כשכירה בחברה שהיא ובעלה הם בעלי השליטה בה. אם יתברר שלא התקיימו יחסי עבודה בין האישה לבין החברה ואין היא נכללת בהגדרת "עובד עצמאי", היא אינה מבטוחת לגמלאות מחליפות הכנסה וייתכן שהיא תקבל קצבת אזרח ותיק (זקנה) כעקרת בית ולא כמבטוחת שעבדה.

ככלל, מי שעובד בפועל זכאי לקבל דמי לידה, דמי פגיעה, תגמולי מילואים וכדומה, בין שמתקיימים יחסי עבודה ובין שהוא נכלל בהגדרת "עובד עצמאי". דמי אבטלה מקבל רק שכיר שמתקיימים לגביו יחסי עובד ומעסיק ושיאנו בעל שליטה בחברת מעטים.

זכאות בעלי שליטה לגמלאות הביטוח הלאומי

מאז התיקון בחוק שהוציא את בעלי השליטה מהביטוח בענף אבטלה ובזכויות בפירוק חברה המוסד לביטוח לאומי ובתי הדין כמעט ואינם נדרשים לקבוע את מעמדם של בעלי השליטה. כל זאת כאשר ברור מעל לכל ספק שההכנסה המהווה בסיס לגמלה מקורה בעבודה, וכאשר המשכורת שמושך בפועל בעל השליטה היא משכורת ראויה, שמקורה בעבודה האמורה ומשולמת לפי כללים ברורים, ואין שינויי שך קיצוניים סמוך לפני הגשת התביעה לגמלה.

לצורך החלטה בתביעה לגמלה של בעלי שליטה, פקיד התביעות שולח שאלון לתובע הגמלה לברור אופי העבודה על פי המבחנים בפסק דין גרוסקופף ומבקש דף בנק עם הוכחה על הפקדת משכורות אחרונות (לשאלון זה יש להתייחס כחלק מהתביעה. אי מתן מענה במועד ישלול את הזכאות, והתביעה תידחה).

המוסד לביטוח לאומי ממשיך לבדוק ולחקור כאשר קיים ספק באשר לעצם עבודתו של בעל השליטה, וכאשר המשכורת אינה סדירה או אינה משולמת בפועל לבעל השליטה.

פקיד הביטוח הלאומי בודק בין היתר את הזכאות לגמלה כאשר תקופת העבודה קצרה; במצב של עזרה משפחתית; כאשר משולמים תשלומים שאינם כנגד עבודה; כאשר העבודה אינה חיונית; או שאינה נחוצה (במקום בעל השליטה אין צורך להעסיק עובד בשכר); כאשר יש שינויים גדולים במשכורתו של בעל השליטה; כאשר בעל השליטה אינו מושך את המשכורת בפועל והוא ביתרה גדולה בחברה; וכאשר החברה חייבת דמי ביטוח למוסד לביטוח לאומי.

מעמד אשת בעל השליטה

עובד ככלל הוא מי שמתקיימים בינו לבין מעסיקו יחסי עבודה, וכך נדרש גם כאשר אישה מועסקת בחברה שבשליטת בעלה (או בעל שמועסק בחברה בבעלות אשתו).

מבחנים בהעסקת בן משפחה

כאשר הצדדים הטוענים ליחסי עבודה הם בני משפחה, בית הדין בוחן בקפידה רבה את טיב היחסים. לכן, במקרים של העסקת בני משפחה, יש לדאוג לקיומם של מספר עקרונות מצטברים שפורסמו על ידי המוסד לביטוח לאומי:

1. מתבצעת עבודה בעסק או במפעל. יש לוודא שלא מדובר ביחסים וולונטריים התנדבותיים במסגרת עזרה טבעית בין בני משפחה, אלא בקשר חוזי להסדרת מערכת זכויות וחובות בין עובד ומעסיק.
2. העבודה מתבצעת באופן סדיר (ולא מדי פעם בפעם כשיש צורך).
3. העסקת בן המשפחה מתבצעת בעבודה שאילולא עשה אותה בן המשפחה - הייתה נעשית בידי עובד אחר. כלומר, העבודה נחוצה וחיונית. יש לתת את הדעת, בין היתר, לסימני היכר כגון מסגרת שעות העבודה, שכר ריאלי ולא "סמלי" וכדומה.

הדיווח למוסד לביטוח לאומי מבוצע באופן שוטף, ולעתים אין המבוטח או מעסיקו מודעים לכך שאין התאמה בין הדיווח כפי שהם רואים אותו לבין המעמד במוסד לביטוח לאומי. בעניין זה, מעמדם ובסיס השכר הקובע של מבוטחים שכירים נבחנים רק בדיעבד, בדרך כלל בעת בקשת גמלה מן המוסד לביטוח לאומי.

קרוב משפחה שטוען שהיחסים בינו לבין קרובו חורגים מגדר עזרה משפחתית הדדית, חובת ההכחה מטולת עליו, ועליו לשכנע את המוסד לביטוח לאומי כי קיימת מערכת חוזית של חובות וזכויות המאפיינת עובד שכיר.

כאשר מוגשת תביעה לגמלה מחליפת שכר (כגון, תביעה לדמי לידה), בוחן המוסד לביטוח לאומי את המתאם בין השכר המדווח לבין הפקדת הכספים. אם טרם הפסקת העבודה הייתה העלאת שכר לעובדת, אזי יש להביא ראיות מתאימות המעידות כי העלאת השכר אמיתית, לדוגמה: כתוצאה מגידול בעבודה או גידול במכירות וכדומה.

בני זוג העובדים בעסק משותף (שאינו מאוגד כחברה)

תקנה 24 להוראות המיוחדות בדבר תשלום דמי ביטוח מחייבת יחס חלוקה בין בני זוג העובדים בעסק משותף. ההכנסה של כל בן זוג שמובאת בחשבון לעניין דמי ביטוח כפופה להכנסה המרבית לתשלום דמי ביטוח.

עמדת המוסד לביטוח לאומי היא שחלוקת הכנסה בין בני זוג על פי תקנה 24 האמורה אפשרית רק אם בת הזוג עונה לכללים של "עובדת עצמאית".

כאשר שני בני הזוג הם "עובדים עצמאיים" ללא תלות במקור הכנסתם, לכל אחד מהם אמור להיות תיק נפרד בביטוח הלאומי כעובד עצמאי. על בני זוג אלה תקנה 24 האמורה אינה חלה. לסוגיה זו השלכות משמעותיות לאור תיקון סעיף 66(ד) לפקודת מס הכנסה וביטול סעיף 66(ה) לפקודת מס הכנסה מינואר 2014 ואילך.

לעניין העסקת בן/בת הזוג כעובד/ת שכיר/ה חשוב לזכור שהמוסד לביטוח לאומי קובע מעמד מבוטחים על פי דיני עבודה, ולא על פי אופן תשלום דמי הביטוח או על פי אופן תשלום המס.

הכרה רטרואקטיבית באישה כעצמאית לפי יחס חלוקה

המוסד לביטוח לאומי פרסם ביום 30.7.2012 הוראות שלפיהן הוא אינו מאפשר הכרה רטרואקטיבית של חלוקת הכנסות מעבר לשנה השוטפת ולשנה שקדמה לה. ואולם, בעניין תביעה לקצבת אזרח ותיק של אישה שעבדה בעסק משותף עם בעלה תוכר תקופה מוקדמת יותר, כפוף להמצאת ראיות, אך רק עד כדי השלמה לתקופת האכשרה המינימלית הנדרשת לקבלת קצבת אזרח ותיק. זאת, לצורך איזון בין הזכות הביטוחית ותשלום דמי הביטוח לבין מיצוי הזכויות וצבירת תקופות ביטוח לענף אזרחים ותיקים ושירים.

מצבים שבהם בת זוג שכירה בעסק של בעלה (בעסק שאינו מאוגד כחברה)

אין מניעה חוקית כי אישה תיחשב עובדת שכירה של בעלה (בעסק פרטי). בת זוג נחשבת לשכירה בעסק של בעלה אך ורק אם מתקיימים ביניהם יחסי עבודה כהלכתם.

עם זאת, לאור מיעוט המקרים בפסיקה שבהם אישה הוכרה כשכירה של בעלה, אימץ המוסד לביטוח לאומי מספר מבחנים **מצטברים** שנקבעו בפסיקה, נוסף על המבחנים לקיום יחסי עבודה (הכללים זהים גם למקרים שבהם בן הזוג מועסק בעסק של אשתו):

1. שכר קבוע ויציב שמתקבל בפועל, **שאינו** מותנה במצב הכלכלי של העסק ושאינו מושפע ממנו. העובדת (האישה) אינה חשופה לסיכון כלכלי.
2. קיימת מסגרת קבועה של שעות עבודה.
3. בת הזוג מקבלת שכר ריאלי בתוספת התנאים הסוציאליים, כגון: חופשה, הבראה ותוספת יוקר כמו כל העובדים.
4. האישה אינה נוהגת מנהג בעלים בעסק, ובעלה הוא זה שמקבל את ההחלטות המהותיות במקום העבודה.

באותם מקרים שבהם האישה עובדת בפועל והוגשה תביעה לגמלה, ייבחנו יחסי העבודה ויתכן שהיא בגדר עובדת עצמאית, לצורך בחינת הזכאות לגמלאות והיא תהיה זכאית לגמלה בהתאם לכללים במוסד לביטוח לאומי.

דיווח טכני על האישה כשכירה כאשר היא מתנהגת כעצמאית לכל דבר אינו יכול "להכשיר" את המעמד כ"שכיר" כשלא מתקיימים יחסי עבודה בין הצדדים, שכן שינוי במעמד האישה מעובדת עצמאית (או עצמאית שאינה עונה להגדרה) לעובדת שכירה שלא על פי דיני עבודה בשל תכנוני מס, טומן בחובו הוספת זכויות ביטוחיות למי שאינו מבוטח בהן, כגון ביטוח בענף אבטלה ובענף פשיטות רגל. אשר על כן, המוסד לביטוח לאומי מקפיד על בחינת מעמדה של אישה המדווחת כשכירה של בעלה, כדי שלא תוכל ליהנות מזכויות אשר אינן מגיעות לה.

הכנסות מחברת בית, חברה משפחתית וחברה שקופה

בחברת בית, בחברה משפחתית ובחברה שקופה, לפי סעיפים 64 עד 64א לפקודת מס הכנסה, בהתאמה, רואים את הכנסתה החייבת של החברה כחייבת במס הכנסה בידי בעלי המניות (בחברה משפחתית - הנישום המייצג), ואילו רווחים שחולקו בפועל לבעלי המניות, רואים אותם כאילו לא חולקו לעניין החיוב במס, על פי פקודת מס הכנסה.

בשנת 2008 נוסף סעיף 373 לחוק הביטוח הלאומי. על פי הסעיף האמור, כאשר חברה משפחתית, חברת בית או חברה שקופה מפיקות הכנסה חייבת לפי סעיף 1 לפקודה בשנת מס פלונית, רואים את ההכנסה האמורה כאילו חולקה לבעלי המניות בסוף שנת המס בה הופקה. זאת גם אם ההכנסה טרם חולקה בפועל, והכול בהתאם לזכאותם היחסית ברווחי החברה (לרבות בחברה משפחתית).

על פי חוזר 1368 מחדש מרץ 2008, הכנסות מדיבידנדים שמקורן בחברה משפחתית או בחברת בית או בחברה שקופה, חייבות בדמי ביטוח בסוף אותה שנה שבה הופקה ההכנסה, ולא במועד חלוקת הדיבידנד בפועל כפי שהיה עד 2007. רווחי החברה המשפחתית אמורים להיות מחולקים בין בעלי המניות בחברה לפי חלקם היחסי ברווחי החברה.

כלומר, על פי החוזר, התיקון התאים את מועד החיוב בדמי הביטוח למועד החיוב במס הכנסה, וההכנסה החייבת בדמי ביטוח הושוותה להכנסה החייבת במס הכנסה, למעט הכנסה הפטורה מדמי ביטוח עד לשיעור 25% מן השכר הממוצע במשק. על פי החוזר, שיעור דמי הביטוח הוא 12%. מומלץ להעזר ביעוץ מקצועי ליישום ההוראות.

הכנסות מחברת LLC

בעקבות ישיבות שקיים המוסד לביטוח לאומי עם רשות המיסים הגיע המוסד לביטוח לאומי למסקנה כי דין הכנסות מחברת LLC כדין הכנסות שמקורן מדיבידנד של חברה רגילה (ולא של חברה משפחתית) ולפיכך, הוראות סעיף 373 לחוק הביטוח הלאומי אינן חלות על הכנסות אלה ולכן הדיבידנד האמור אינו חייב בדמי ביטוח החל משנת 2008 ואילך. לאחרונה הוחל הפטור גם על הכנסות של חברות מסוג S corporation.

חברות ארנק ומשיכות יתר של בעלי מניות

חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנות התקציב 2017 ו-2018), התשע"ז-2016 (להלן: "חוק ההסדרים" או "חוק ההסדרים לשנת 2017") הוסיף לפקודת מס הכנסה את סעיפים 3(ט) ו-62א, בתחולה מיום 1.1.2017.

כאשר נוספת בדוח האישי של מבוטח הכנסה לפי סעיפים 3(ט) או 62א לפקודת מס הכנסה, עליו לדעת שלתיקוני החקיקה האלה יש השלכות רבות בהיבט הביטוח הלאומי, כדלקמן:

1. הגדלה אפשרית בחבות בדמי ביטוח.
2. השפעה על זכאותו לגמלאות.
3. אפשרות של המוסד לביטוח לאומי לדרוש ממנו להחזיר גמלאות שקיבל בעבר.

נציגי לשכת רואי חשבון ולשכת יועצי המס נפגשו עם נציגי המוסד לביטוח לאומי מספר פעמים כדי לדון בנושא. במוסד לביטוח לאומי בוחנים את הנהלים וההנחיות בשיתוף עם הלשכה המשפטית של הביטוח הלאומי, לאור מורכבות הסוגיות, ובוחנים גם אפשרות לתקן את החוק.

בשלב זה המוסד לביטוח לאומי מקפיד את דרישות התשלום למי שמבקש וממציא את המידע הדרוש להוכחת סוג ההכנסה (הרחבה בהמשך).

השפעת הגדלת ההכנסות על הזכאות לגמלאות

הגדלת הכנסות בשומה עלולה לשלול גמלאות באופן מלא או באופן חלקי ממבוטחים. להלן כמה דוגמאות:

1. הגדלת ההכנסות שמקורן בסעיף 2 לפקודת מס הכנסה עלולה לשלול מאלמן שאין לו ילדים (כהגדרתם בחוק) את ההכרה כאלמן לענין הזכאות לגמלאות הביטוח הלאומי, או לשלול זכאות לקצבת אזרח ותיק (זקנה) בגיל פרישה שמותנה בהכנסות, או לשלול תוספת תלויים בקצבת נכות כללית, או תוספת תלויים בקצבת אזרח ותיק.
2. הוספת הכנסה מעבודה או ממשלח יד עלולה לשלול גמלאות מנכה שמקבל קצבת נכות כללית, מנכה שמקבל גמלה לשירותים מיוחדים וגם ממי שמקבל דמי אבטלה.

סעיף 327 לחוק הביטוח הלאומי מטיל סנקציות על מי שמסר למוסד לביטוח לאומי מידע מטעה או שנמנע מלמסור מידע בידועו שיש בכך כדי להשפיע על זכותו לגמלה. כיוון שמדובר בדיווח רטרואקטיבי, עלולה לעלות הטענה שהיחיד לא דיווח על הכנסתו במועד לענין גמלאות הביטוח הלאומי. הסוגיה הזאת עלתה לדיון בישיבות עם המוסד לביטוח לאומי והובטח לתת לכך פתרון במסגרת ההנחיות שיפורסמו.

הוספת דיבידנד והכנסה שאינה מעבודה בדוח האישי

1. דיבידנד שחייב במס לפי סעיף 125 ב לפקודת מס הכנסה בשיעור מס מוגבל (בין שבשיעור 30% מס ובין שבשיעור 25% מס לפי הוראת השעה), אינו חייב בתשלום דמי ביטוח לפי סעיף 350(א)(6) לחוק הביטוח הלאומי.
2. כל הכנסה בשדה 167 תעבור למוסד לביטוח לאומי כהכנסה שאינה מעבודה ותחויב בהתאם בדמי ביטוח באופן אוטומטי.

הוספת הכנסה בשומה בשדה 172/158 כמשכורת לפי סעיף 2(2) לפקודת מס הכנסה

כאשר בעל השליטה מדווח על הכנסה ממשכורת בחברה שבבעלותו (בשדה 172/158 בדוח) לפי סעיף 3(ט) או 62 לפקודת מס הכנסה, הביטוח הלאומי מקבל את השומה ממס הכנסה ואמורה לצופף אי התאמה בנתונים בין המשכורת שמדווחת בשומה ובין המשכורת שדווחה בטופס 126.

המוסד לביטוח לאומי מסר כי יוקם מנגנון מיוחד לצורך זיהוי ההפרש בין המשכורת ששולמה בפועל לבין המשכורת המדווחת לפי חוק ההסדרים.

בחינת יחסי העבודה

המוסד לביטוח לאומי אמור לבדוק קיום יחסי עובד ומעסיק בין חברת הארנק לבין בעל השליטה, בין היתר במסגרת ביקורת ניכויים, ולחייב בדמי ביטוח את המעסיק בגין משכורות והטבות שהמעסיק לא דיווח עליהן ו/או לא שילם בעדן את דמי הביטוח כחוק. לשכת רואי חשבון פנתה בעבר לביטוח הלאומי בטענה כי חיוב חברות הארנק במס החל רק בשנת 2017. הובטח ללשכה על ידי מנכ"ל הביטוח הלאומי בחודש יולי 2018, כי חברות הארנק לא יחוייבו רטרואקטיבית עד שנת 2016, כולל בביקורות ניכויים עבור השנים שעד 2016, שהחלו לאחר יולי 2018).

הוספת הכנסה בשדה 170/150 כעצמאי לפי סעיף 2(1) לפקודת מס הכנסה
כאשר מדובר בחיוב של היחיד בשדה 170/150 (משלח יד) המוסד לביטוח לאומי בוחן את ההכנסה מול המעמד הביטוחי שרשום אצלו.
לעניין סעיף 62א לפקודת מס הכנסה יש לזכור כי מדובר בהכנסה שהתקבלה בחברה וחיוב המס תיאורטי בלבד אצל היחיד בשנת המס שלגביה הוגש הדוח האישי, אף על פי שיש חבות אישית בדמי ביטוח על סכומים שנמשכו על ידי היחיד.

הנחיות ביניים של המוסד לביטוח לאומי

המוסד לביטוח לאומי טרם פרסם הוראות בשל מורכבות הסוגיות ובשל התמשכות משבר הקורונה, אך יצאו הוראות ביניים לסניפים, שמטרתן להסב את תשומת לב העובדים לתיקוני החקיקה. ככל שיצא חיוב של דמי ביטוח בעקבות יישום סעיפים 62א ו-3(ט1) לפקודת מס הכנסה - יש להקפיד את החוב עד הוצאת חוזר מנחה בנושא.

להלן ההוראות שפרסם תחום הביטוח במשרד הראשי לסניפים כלשון:

במסגרת חוק ההסדרים 2017 יזמה רשות המיסים תיקון חקיקה בנוגע למשיכת בעלים בחברות ארנק ולחלוקת דיבידנדים.
אנו ממתנים לחוות דעת הלשכה המשפטית בנוגע להשפעת תיקון זה על המעמד, על חובת תשלום דמי ביטוח והשפעתם על הגמלאות.
עד להוצאת חוזר מנחה בנושא, ככל שיתקבלו פניות יש להקפיד את החוב שמקורו בחברות ארנק ולהעביר לתחום הביטוח פנייה במערכת קשר ובירורים תחת לשונית "חברות ארנק".

המוסד לביטוח לאומי אינו מבדיל בין הכנסה רגילה בשומה לבין הכנסה שמקורה בחוק ההסדרים 2017, כיוון שטרם קיבל מרשות המיסים את המידע מהשדות האינפורמטיביים בדוחות לשנים 2017 ואילך.

יש להודיע לסניף בכתב על כל חיוב בדמי ביטוח שמקורו בסעיפים 62א או 3(ט1) לפקודת מס הכנסה כדי שהחוב יוקפא תחת הכותרת "חברות ארנק", כל עוד לא יצא פרוסום אחר בנושא.

כדי להקפיד את דרישת התשלום, רצוי לצרף למכתב את המסמכים כדלקמן:

1. דוח אישי (1301) ושומה לשנת המס הרלוונטית.
2. דוח של החברה (1214) ושומה לשנת המס הרלוונטית.
3. דוח התאמה של החברה מאושר על ידי רואה החשבון של החברה.
4. דוחות כספיים של החברה, כולל הביאורים לדוחות הכספיים.

כל עוד לא נקבעו ההוראות וכל עוד רשות המיסים אינה מעבירה למוסד לביטוח לאומי מידע על חיוב לפי חוק ההסדרים 2017, להלן הפעולות שבהן ינקוט המוסד לביטוח לאומי **באופן אוטומטי**:

1. במקרים שבהם מסווג מקור ההכנסה אצל היחיד לפי סעיף 2(2) לפקודת מס הכנסה ואין טופס 126 במקביל, המבוטח יקבל הודעה ויתבקש להצהיר על מקור ההכנסה. אם לא יצהיר על מקור ההכנסה, הוא יחויב בדמי ביטוח (בדומה להכנסות שכיר בחו"ל).

2. במקרים שבהם מסווג מקור ההכנסה אצל היחיד ממקור (1)2 לפקודת מס הכנסה ואין לו תיק עצמאי בביטוח הלאומי, הוא יקבל דרישה לתשלום דמי ביטוח (לפי ברירת מחדל של 12 שעות בממוצע בשבוע) רטרואקטיבית, כולל מקדמות לשנים הבאות.
3. עובד עצמאי שרשום במוסד לביטוח לאומי כחוק, יקבל הפרשי שומה כמקובל.
4. במקרים שבהם מסווג מקור ההכנסה בשדה 167 (הכנסות שאינן מעבודה בשיעור מס שולי), היחיד יקבל הפרשי דמי ביטוח כהכנסה שאינה מעבודה.
5. במקרים שבהם מסווג מקור ההכנסה כדיווידנד בחברה רגילה, היחיד לא יחויב בדמי ביטוח.
6. ההשלכות על הגמלאות יהיו בהתאם.

תשלום דמי ביטוח של מבוטח השוהה בחו"ל

הגדרת תושבות ושילית תושבות של מבוטח שגר בישראל ויצא לחו"ל

תושב ישראל שאינו אזרח ישראל, חייב לשהות כחוק בישראל. הוא חייב להחזיק באחת מהאשרות המקנות תושבות: רישיון לישיבת קבע או אשרה מסוג א/1, א/2, א/4, א/5 (כפוף לכללי הישיבה בישראל בסעיף 2 לחוק הביטוח הלאומי).

תושב ישראל שגר בארץ ויצא לחו"ל מבוטח בביטוח הלאומי ועל פי חוק ביטוח בריאות ממלכתי, כל עוד הוא מוכר בביטוח הלאומי כ"תושב ישראל" וכל עוד יציאתו לחו"ל היא זמנית. בדרך כלל המוסד לביטוח לאומי ממשיך להכיר באדם שגר בארץ ויצא לחו"ל כתושב ישראל בחמש השנים הראשונות שבהן הוא נמצא בחו"ל, ולאחר מכן מברר עמו היכן מרכז חייו.

ככל שנסללה התושבות מהמבוטח, הברור בעניין מרכז חייו נעשה פעם נוספת לאחר שהמבוטח חוזר לישראל.

ההחלטה בנושא תושבות (לרבות לעניין חוק ביטוח בריאות) מוטלת על פקיד הביטוח והגבייה במוסד לביטוח לאומי, על פי הלכות שנקבעו בבית הדין הארצי לעבודה. החלטה זו אינה תלויה בהחלטתם של גופים אחרים, כגון מס הכנסה ומשרד הפנים.

הצהרה על תושבות של תושב חוזר במשרד הקליטה מתקבלת לעיתים במוסד לביטוח לאומי ללא בדיקה מיידית, אך הביטוח הלאומי בוחן בציר הזמן אם המצהיר חזר לארץ למגורי קבע, ואם מתברר שמרכז החיים עדיין בחו"ל, התושבות מתבטלת רטרואקטיבית, על כל המשתמע מכך. הפסיקה קבעה שתושב ישראל הוא מי שמרכז חייו בישראל. מרכז החיים נבחן בפסיקה לפי שני מבחנים:

נסיבות עובדתיות (היבט אובייקטיבי) - זמן שהייה בישראל בתקופה הרלוונטית, קיומם של נכסים בישראל, מקום המגורים הפיזי, המקום שבו מתגוררת משפחתו של האדם ובו לומדים ילדיו, אופי המגורים, קשרים קהילתיים וחברתיים, מקום העיסוק וההשתכרות, מקום האינטרסים הכלכליים, מקום

פעילותו או חברותו של האדם בארגונים או במוסדות ומטרתו שהייה מחוץ לישראל (לימודים, טיפול רפואי או עבודה מטעם מעסיק ישראלי).

היבט סובייקטיבי - מה הייתה כוונת האדם והיכן הוא רואה את מרכז חייו. אחד הגורמים שמשפיעים על קביעת התשובות של המבוטח בעודו בחו"ל הוא תשלום דמי הביטוח בארץ. כאשר אין בעובדות המוצגות בפני הפקיד המוסמך במוסד לביטוח לאומי כדי להכריע באופן חד וברור עד לאיזה תאריך נחשב המבוטח תושב ישראל, נקבע תאריך הפסקת התשובות במועד שבו הסתיימה תקופת הביטוח שבעדה שילם המבוטח דמי ביטוח, אך בדרך כלל לא מעבר לחמש שנים בצופות.

בחירת תשובות במהלך חמש השנים הראשונות בחו"ל נעשית בדרך כלל במצבים הבאים:

1. המבוטח מבקש לדון בתשובותיו.
2. המבוטח תובע קצבה (לעניין קצבאות אזרח ותיק ושאיירים קבע המוסד לביטוח לאומי שהתשובות תיבחן בכל מקרה שבו מוגשת תביעה לקצבת אזרח ותיק או לקצבת שאירים, ועולה שהתובע קצבת אזרח ותיק שוהה בחו"ל יותר משנה ממועד זכאותו לגמלה, או המנוח שמכוחו הוגשה תביעה לשאיירים שהה בחו"ל יותר משנה).
3. הגיע למוסד לביטוח לאומי מידע שמשפיע על ההחלטה (לדוגמה - המבוטח אינו משלם דמי ביטוח).
4. תושב חוזר או עולה חדש שאינם גרים בארץ במגורי קבע (לעניין מקבלי גמלאות אזרח ותיק או גמלאות אזרח ותיק מיוחדות, פורסמו הוראות ביום 13.11.2019 בחוזר ביטוח/1471, שלפיהן כבר לאחר חצי שנה מיום ההכרה באדם כתושב חוזר או כעולה חדש, רשאי פקיד הביטוח הלאומי לבחון את התשובות של המבוטח, כפוף לבדיקה עם המבוטח, ולשלול את התשובות גם בדיעבד אם הוא שוכנע שמרכז חיי המבוטח אינו בישראל, גם אם המשמעות היא יצירת חובות בגמלה).

עקרון התא המשפחתי בקביעת תשובות בביטוח הלאומי

בני זוג וילדים עד גיל 18 השהים עם המבוטח בחו"ל, ממשיכים להיות מבוטחים על פי חוק הביטוח הלאומי ועל פי חוק ביטוח בריאות ממלכתי כל עוד הם נחשבים תושבי ישראל, מכוח המבוטח כתושב ישראל.

המוסד לביטוח לאומי נוהג לראות בתא המשפחתי כתא אחד. כמה פסקי דין קבעו בשנים האחרונות בנסיבות המיוחדות של פסקי הדין - ניתוק של התא המשפחתי. הביטוח הלאומי מסר כי כל מקרה של הפרדת תא משפחתי נבחן לגופו של עניין בנסיבות המיוחדות, ועמדתו היא שיש לראות בתא המשפחתי תא אחד.

מבחן תשובות לסטודנטים שלומדים בחו"ל

סטודנט יכול לחיות וללמוד בחו"ל יותר מחמש שנים ולהמשיך להיחשב תושב ישראל (לאחר שנבחנה תשובותו במוסד לביטוח לאומי), כל עוד שהייה שלו בחו"ל היא זמנית. אם הסטודנט מבצע פעולות המצביעות על השתקעות בארץ אחרת, סיבת שהייה הראשונית שהייתה זמנית הפכה לשולית והתשובות תישלל.

מבחן תושבות לבני הגיל השלישי

המוסד לביטוח לאומי מכיר בכך שבני הגיל השלישי נוסעים יותר לחו"ל בשל הזמן הפנוי שיש להם, ולכן בחינת התושבות מביאה בחשבון את ותק התושבות שצברו בישראל לאורך השנים, ובמוסד לביטוח לאומי מגמישים את מבחן התושבות.

על המבוטח להוכיח שיצא לחו"ל פעמים רבות כדי לבקר את ילדיו או כדי לטייל, למשל, והתושבות שלו לא תבוטל גם אם שהה בחו"ל בממוצע יותר מאשר בישראל במשך 5 שנים. המוסד לביטוח לאומי לא ישלול ממנו את התושבות כל עוד הוא אינו מעביר את מרכז חייו לחו"ל.

שלילת תושבות

פקיד המוסד לביטוח לאומי רשאי לבחון מחדש בכל עת את התושבות של המבוטח ולהחליט בדיעבד על שלילתה.

לאחר תקופה של חמש שנים שבהן לא שהה תושב ישראל בישראל רוב הזמן, המערכת אמורה לבצע בירור באופן אוטומטי, שבסופו עלול להתחיל לגביו הליך של שלילת תושבות. ניתן זמן קצוב לערעור שבו המבוטח עדיין זכאי לשירותי בריאות. יש לצרף לערעור על ביטול התושבות שאלון לקביעת תושבות ממולא וחתום בצירוף מסמכים המעידים על מרכז החיים בישראל. מי שאינו מוגדר תושב ישראל על ידי המוסד לביטוח לאומי ואינו עובד בישראל, פטור מתשלום דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות בישראל (גם על הכנסות פסיביות שהופקו או שנצמחו בישראל).

הקלות בטיפול בתושבות בימי משבר הקורונה - עד 30.6.2020

בתקופת משבר הקורונה ועד יום 30.6.2020, הביטוח הלאומי נהג בדרך מקלה בקביעת תושבותו של אדם, בשני אופנים:

1. לא נשללה התושבות מתושבי ישראל השוהים בחו"ל בכל תקופת המשבר, גם אם עברו 5 שנים מיום שיצאו מהארץ.
2. בשונה מימים רגילים, המוסד לביטוח לאומי נתן משקל רב יותר בשלב הבדיקה של התושבות להצהרה של החוזרים לארץ, מאשר להוכחות האובייקטיביות לחזרה למגורי קבע. פקיד הביטוח והגבייה היה רשאי לאשר את התושבות כשהסיבה היא משבר הקורונה. חשוב להבהיר כי מי שחזר לישראל ואושרה תושבותו על פי התנאים המקלים, המוסד לביטוח לאומי עורך בדיקות בציר הזמן שאכן נשאר לגור בישראל. ככל שיש ספקות, ייבדקו ההוכחות האובייקטיביות הדרושות, שלא נבדקו בעת אישור התושבות. ככל שיתברר שהאדם לא חזר לארץ ומרכז חייו נשאר בחו"ל, תישלל התושבות רטרואקטיבית, על כל המשתמע מכך.

רציפות הביטוח בישראל

בעקבות הרפורמה במס בשנת 2003 נקבע בסעיף 2 רישה לפקודה כי הכנסות של תושבי ישראל שהופקו או שנצמחו בישראל או מחוץ לישראל, חייבות במס.

בנושא זה חופף בסיס המס לעניין מס הכנסה לבסיס החיוב בדמי ביטוח. כלומר, כל ההכנסות מהמקורות המנויים בסעיף 2 לפקודה המופקות בחו"ל בידי תושבי ישראל, נכנסות לבסיס החיוב בדמי ביטוח. החיוב בדמי הביטוח נעשה על פי כללי החיוב בדמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות, לפי המעמד הביטוחי של המבוטח באותו המועד.

אם אין למבוטח הכנסות, הוא משלם דמי ביטוח מינימליים

עמדת המוסד לביטוח הלאומי בקשר להכנסות מחו"ל

כאשר מתקבלת הכנסה שמקורה בחו"ל יש לפעול על פי הכללים המפורטים בטבלה שפורסמה בחוזר הביטוח הלאומי 153/2004 בחודש יולי 2004, בעניין ההכנסות בחו"ל.

התייחסות להכנסה בחו"ל בעקבות הרפורמה במס (2)				מעמד המבוטח (1)		
שינוי חקיקה	הערות	גמלאות	גבייה	בארץ	בחו"ל	
אין	עפ"י סעיף 76 לחוק	רגיל רגיל רגיל	רגיל רגיל רגיל	שכיר עצמאי לעל"ע(3)	שכיר - מעסיק ישראלי	א.
אין		לעל"ע לעל"ע לעל"ע	הכנסה שלא מעבודה הכנסה שלא מעבודה הכנסה שלא מעבודה	שכיר עצמאי לעל"ע	שכיר - מעסיק זר	ב.
אין	עפ"י תקנה 2 ביטוח מפגיעה בעבודה- עובדים עצמאיים (הערה 4)	לעל"ע זכאות מוגבלת לעל"ע	הכנסה שלא מעבודה רגיל הכנסה שלא מעבודה	שכיר עצמאי לעל"ע	עצמאי	ג.
אין		לעל"ע לעל"ע לעל"ע	הכנסה שלא מעבודה הכנסה שלא מעבודה הכנסה שלא מעבודה	שכיר עצמאי לעל"ע	הכנסה שלא מעבודה	ד.

הערות לטבלה:

- לכל עיסוק בחו"ל הטבלה מפרטת שלוש אפשרויות של עיסוקים בארץ **בו זמנית**, ואת התייחסות להכנסה בחו"ל במוסד לביטוח לאומי.
הכוונה למעמד המבוטח במוסד לביטוח לאומי, בו זמנית בחו"ל ובארץ, כל עוד המבוטח הוא תושב ישראל על פי קביעת הפקיד המוסמך במוסד לביטוח לאומי (בלי להתייחס לאמנות בין לאומיות לביטחון סוציאלי).
- הטבלה מפרטת רק את התייחסות להכנסות מחו"ל, על פי מעמדו של המבוטח בחו"ל. אין התייחסות להכנסות בארץ, אם קיימות הכנסות כאלה נוסף על ההכנסות בחו"ל.
- לעל"ע פירושו לא עובד שכיר ולא עובד עצמאי הכוונה למבוטח שאינו עובד שכיר ושאינו עובד עצמאי, שאין לו הכנסות, או שיש לו הכנסות שאינן מעבודה (הל"ע).
- הכוונה לתקנות הביטוח הלאומי (ביטוח מפני פגיעה בעבודה של עובדים עצמאיים), התשי"ז-1957. תקנה 2 לתקנות אלה מפרטת את תנאי הזכאות לגמלה לעובד עצמאי, כאשר הפגיעה אירעה בחו"ל.

להלן ההוראות הקשורות לחיוב בדמי ביטוח של תושב ישראל השוהה בחו"ל, באתר האינטרנט של המוסד לביטוח לאומי ביום 15 באוקטובר 2020:

כיצד מדווחים על יציאה לחוץ לארץ?

אם השהות בחוץ לארץ היא זמנית (למשל, לצורך לימודים, טיול, עבודה זמנית, ביקור קרובים וכו') ומרכז החיים עדיין בישראל: לפני היציאה מהארץ יש למלא טופס דין וחשבון רב שנתי, ולהגישו למחלקת ביטוח וגבייה בסניף הקרוב למקום מגוריך או באמצעות האתר.

אם השהות בחוץ לארץ היא למטרת הגירה ומרכז החיים הועבר לחוץ לארץ: יש למלא שאלון לקביעת תושבות לשוהה בחו"ל, ולהגישו למחלקת ביטוח וגבייה בסניף הקרוב למקום מגוריך או באמצעות האתר.

תשלום דמי ביטוח בזמן השהות בחו"ל

תושב ישראל חייב לשלם דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות גם בתקופת שהותו בחוץ לארץ. פיגור בתשלום דמי ביטוח בריאות בתקופת השהות בחוץ לארץ, עלול לפגוע בזכויות לקבלת שירותי בריאות.

דרכים לתשלום דמי הביטוח

- תושב ישראל השוהה בחוץ לארץ ואין לו הכנסות - ישלם דמי ביטוח מינימליים בסך 177 ש"ח (החל ב-1.1.2020) לחודש.
- תושב ישראל השוהה בחוץ לארץ, ויש לו הכנסות בחוץ לארץ מעבודה כשכיר שלא באמצעות מעסיק ישראלי - יחויב בדמי ביטוח בהתאם לשומה שתתקבל לגביו ממש הכנסה. שיעור דמי הביטוח הוא 5% דמי ביטוח בריאות ו-7% דמי ביטוח לאומי. (בעניין זה התקבלה הבהרה נוספת בפגישה שנערכה עם נציגי המוסד לביטוח לאומי ביום 10.1.2018 - אם יש לתושב ישראל הכנסות מחו"ל, יחויב בהתאם לשומה שתתקבל ממש הכנסה. כל עוד לא מתקבלת שומה - הוא יחויב לפי המינימום).
- תושב ישראל שנשלח לעבוד בחוץ לארץ על ידי מעסיק ישראלי - חובת תשלום דמי הביטוח חלה על מעסיקו.
- תושב ישראל שמבוטח במדינת אמנה (מדינה שעמה יש לישראל הסכם לביטוחן סוציאלי) ושילם דמי ביטוח לאומי במדינת האמנה - יחויב בדמי ביטוח בריאות בלבד.

עובד שכיר של מעסיק ישראלי

כאשר מעסיק תושב ישראל שולח עובד תושב ישראל לחו"ל מטעמו, וחזרה העבודה נקשר בישראל - דינו של העובד כדין עובד שכיר בישראל, המשלם דמי ביטוח על פי שיעורי דמי הביטוח הנהוגים בישראל לפי סעיף 76 לחוק הביטוח הלאומי.

בתנאים מסוימים ניתן לראות גם עובדים שנשלחים מישראל לעבוד בחברות בנות בחו"ל, כשכירים של המעסיק הישראלי ששלח אותם לחו"ל.

המבוטח השכיר ובני משפחתו זכאים לטיפול רפואי בישראל מכוח חוק ביטוח בריאות ממלכתי. כמו כן הם זכאים לזכויות מכוח חוק הביטוח הלאומי. לדוגמה, המשך תשלום קצבאות ילדים מותנה בהמצאת אישור מתאים למוסד לביטוח לאומי.

לעניין זכויות לפי סעיף 76 לחוק הביטוח הלאומי, התקופה המרבית היא חמש שנים. עם זאת, ניתן לקבל אישור מיוחד להארכת התקופה מפעם לפעם, גם אם שהייה בחו"ל נמשכת יותר מחמש שנים.

ביום 2.6.2014 פרסם המוסד לביטוח לאומי הוראות בחוזר ביטוח/1419 המתייחס למצב שבו טוען עובד שכיר שתשלום אש"ל חו"ל הוא מסווה ל"שכר אמיתי" (למשל, לצורך תביעה לגמלאות לפי בסיס הכנסה גבוה יותר). בחינת הטענה תכלול העברת החומר לביקורת ניכויים במוסד לביטוח לאומי ובמס הכנסה. אם הבסיס יגדל המעסיק יחויב בהפרשים וגם עלול להיות מחויב בהחזר גמלאות לפי סעיף 369 לחוק הביטוח הלאומי.

עובד עצמאי בישראל, שעובד כעצמאי בחו"ל

העצמאי מדווח למוסד לביטוח לאומי על עצמו והאחריות לדיווח ולתשלום דמי הביטוח מוטלת עליו. יש להבחין בין עובד עצמאי אשר מנהל את עסקיו בישראל ובחו"ל לסירוגין ומבוטח בארץ כעובד עצמאי, ובין מצב שבו כל עסקיו הם בחו"ל והכנסותיו הן בחו"ל.

במקרה הראשון: הוא ימשיך להיות מבוטח כעובד עצמאי כאילו הוא עובד בישראל, והכנסותיו יחויבו בדמי ביטוח כמקור הכנסה של "עובד עצמאי". חשוב לזכור כי זכותו לקבל גמלאות בשל פגיעה בעבודה שאירעה לו בחו"ל כפופה לתנאים שבתקנות הביטוח הלאומי בעניין פגיעה בעבודה של עובד עצמאי שנפגע בחו"ל.

במקרה השני: אדם ששוהה ברציפות בחו"ל מטעם עיסוקו בישראל, ביטוחו לענף נפגעי עבודה כעובד עצמאי מוגבל בדרך כלל לשנה אחת וכפוף לחובת הודעה מראש למוסד לביטוח לאומי. במקרה זה יסווגו ההכנסות שלו כפסיביות ויחויבו בהתאם בדמי ביטוח.

ביום 11.2.2020 דחה בית הדין הארצי לעבודה (עב"ל 44225-04-19) את ערעורה של לי דרייפינגר לתשלום גמלת תלויים עקב מותו של בעלה בחו"ל, מאחר שעל אף שהיה רשום כעובד עצמאי בביטוח הלאומי, לא הוכח כי הפעילות שבה מצא את מותו (צלילה בנמל לגוס בניגריה) בוצעה במסגרת עסקו העצמאי הישראלי, אלא כעובד שכיר של חברה מקומית, שבשירותה ביצע את הפעולה (ללא כיסוי נפגעי עבודה בישראל).

עובד מקומי ישראלי (עמ"י)

אזרח ישראלי השוהה בחו"ל באורח זמני, התקבל לעבודה בניגודת ישראלית בחו"ל במעמד של עובד מקומי ומועסק באורח זמני על פי חוזה מיוחד. במקרה זה חלים חוקי העבודה הישראליים. המוסד לביטוח לאומי מתייחס לעמ"י כאל עובד שכיר בישראל כל עוד הוא נחשב לתושב ישראל במוסד לביטוח לאומי.

עובד שכיר אצל מעסיק זר

החל משנת 2014 המוסד לביטוח לאומי עורך בדיקה אוטומטית בעת קבלת שומה של מבוטח שכוללת הכנסה ממשכורת, אם קיים דיווח במקביל על הכנסות שכיר ממקור חיצוני (כגון מטופס 126), לפי חוזר ביטוח/1417 – תהליך בירור שכיר בעקבות קבלת שומה.

אם לא קיים עיסוק כשכיר במערכת, המבוטח מקבל מכתב לבירור. מבוטח שאינו שולח הסבר בצירוף מסמכים מחויב (בדרך כלל) כברירת מחדל על הכנסה שאינה מעבודה שמקורה ממשכורת בחו"ל.

המוסד לביטוח לאומי אמור לשלוח מכתבים גם למבוטחים נוספים שקיימת אי התאמה בנתונייהם.

כאמור לעיל ועל פי סעיף 345 לחוק הביטוח הלאומי, הכנסות מחו"ל חייבות בדמי ביטוח כאשר מקורן בסעיף 2 לפקודת מס הכנסה בהתאם לכללים הנהוגים במוסד לביטוח לאומי. להלן דוגמאות לסוגי הכנסות מחו"ל:

1. בסעיף 350(א) לחוק הביטוח הלאומי נקבעו בין היתר הכנסות מחו"ל שאינן חייבות בדמי ביטוח (לדוגמה: ריבית מבנק בשיעור מס מוגבל). חשוב לזכור כי הכנסות אלה מובאות בחשבון במבחני הכנסה לגמלאות.
2. יש פטור מדמי ביטוח לאומי בלבד (ולא פטור מדמי ביטוח בריאות) על הכנסות מחו"ל בגין עבודה שבוצעה בחו"ל, אם מקור ההכנסה הוא במדינה שישאל חתומה עמה על אמנה לביטוחן סוציאלי הכוללת מניעת כפל דמי ביטוח לאומי, ונכד דמי הביטוח הלאומי במדינת האמנה על פי הכללים שבאמנה (עד שנת 2010 מבוטחים אלה חויבו בדמי ביטוח בריאות בסכום מינימום).
דוגמאות:
האמנה עם איטליה כוללת מניעת כפל דמי ביטוח לאומי לתושב ישראל שעובד באיטליה אצל מעסיק זר, רק מחודש דצמבר 2015.
האמנה עם צרפת כוללת מניעת כפל דמי ביטוח לאומי רק לעובד שכיר או מעין שכיר.
3. כאשר מבוטח עובד כשכיר בעבור מעסיק זר, הוא מסווג במוסד לביטוח לאומי כעובד שחייב בדמי ביטוח בעד עצמו (תקנה 1 לתקנות הביטוח הלאומי (הוראות מיוחדות בדבר תשלום דמי ביטוח)) לפי ההכנסות בשומה:
 - א. אם המבוטח עובד בארץ - הוא משלם דמי ביטוח כעובד עצמאי ומבוטח כעובד שכיר, לרבות לענף דמי אבטלה.
 - ב. אם המבוטח עובד בחו"ל - הוא משלם דמי ביטוח כמבוטח בעל הכנסות שאינן מעבודה.

אמנות לביטוחן סוציאלי

האמנות לביטוחן סוציאלי מסדירות את רציפות הביטוחן הסוציאלי בין שתי המדינות. לכל אמנה תנאים המתאימים לה. מדינת ישראל אינה חתומה על אמנה לביטוחן בריאות.

המדינות שישראל חתומה איתן על אמנות לביטוחן סוציאלי, שכוללות גם גמלאות, הן: אוסטרליה, אורוגוואי, איטליה (מתאריך 1.12.2015), בולגריה, בלגיה (מורחב מיום 1.6.2017), בריטניה, גרמניה, דנמרק, הולנד, נורבגיה, סלובקיה, פינלנד, צ'כיה, צרפת, רומניה, רוסיה (מתאריך 1.10.2017) שבדיה ושווייץ.

האמנה עם קנדה (ללא חבל קוויבק) מסדירה מניעת כפל דמי ביטוח לאומי בלבד.

פסק דין בבית הדין האזורי בעניין גביית דמי ביטוחן רטרואקטיביים לשנים ישנות

ביום 30.7.2019 ביטל בית הדין הארצי (עב"ל 10820-09-17) את החלטת בית הדין האזורי בעניינו של אריה מיזל וקבע, כי המוסד לביטוח לאומי רשאי לגבות מהמבוטח את דמי הביטוח גם בשנים 2009 ו-2010.

התובע עבד בחו"ל אצל מעסיק זר בשנים 2009 ו-2010.

הוא העביר למוסד לביטוח לאומי שאלון לקביעת תושבות כדי לשמר את מעמדו כתושב ישראל. בשאלון נרשם שהוא עובד אצל מעסיק זר בחו"ל (בלי ציון סכום ההכנסה החייבת במס).

המוסד לביטוח לאומי קבע את מעמדו בחודש מאי 2009 כמי שאינו עובד וחייב אותו לשלם דמי ביטוח מינימליים.

התובע הגיש דוחות למס הכנסה במועד. השומות הגיעו למוסד לביטוח לאומי, אך לא נערך חישוב הפרשי דמי ביטוח, כמקובל.

רק באוגוסט 2014 קיבל התובע לראשונה מכתב מהמוסד לביטוח לאומי לבירור מעמדו כשכיר בשנים 2009 ו-2010 ובחודש ינואר 2015 הוא חויב בתשלום דמי ביטוח.

בית הדין האזורי לעבודה (15-05-15956) קבע ביום 26.6.2017, חד משמעית, כי יש לראות בהכנסות המבוטח כשכיר בחו"ל אצל מעסיק זר, שחייבות במס, כהכנסות החייבות בתשלום דמי ביטוח.

אולם, ב"נסיבות היחודיות של התיק דנ", קבע בית הדין כי המוסד לביטוח לאומי לא יוכל לגבות את דמי הביטוח שהוטלו על התובע בשנת 2015 בגין שנות המס 2009 ו-2010.

כאמור, בית הדין הארצי ביטל את הקביעה של בית הדין האזורי וחייב את התובע בתשלום דמי הביטוח.

גמלאות לטובת בחו"ל

סעיפים 324(א) ו-65(ב) לחוק הביטוח הלאומי קובעים כי לתושב ישראל שנמצא מחוץ לישראל יותר משלושה חודשים, לא תשולם קצבה בתקופה שעולה על שלושת החודשים, אלא בהסכמת המוסד לביטוח לאומי. לדוגמה, מי שיוצא לעבוד בחו"ל מטעם מעסיק ישראלי וממשיך לקבל את המשכורת בישראל כעובד שכיר, ממשיך לקבל את הגמלאות בישראל, בהתאם לדיווח למחלקת הגמלאות על היציאה לחו"ל.

על פי חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התכנית הכלכלית לשנים 2009 ו-2010), התשס"ט-2009, החל בחודש אוגוסט 2009 קוצרה התקופה משישה חודשים לשלושה חודשים בלבד, מתוך התפיסה שאחריות המדינה לביטוח סוציאלי צריכה לחול רק על מי שמתגוררים בתחומה.

לאור האמור לעיל, מי שזכאי לקצבה ויוצא מישראל, אמור להודיע למוסד לביטוח לאומי על יציאתו מישראל. כאשר המבוטח אינו מודיע למוסד לביטוח לאומי שהוא יוצא מישראל לתקופה העולה על שלושה חודשים, הקצבה תופסק כברירת מחדל, גם אם המבוטח זכאי להמשיך ולקבל אותה כאשר הוא שוהה בחו"ל.

פסק דין בבית הדין האזורי בנושא קצבת אזרח ותיק ותושבות רטרואקטיבית

גב' רחל לאה שורץ יצאה לארצות הברית בגיל 55 במטרה להיעזר כלכלית בבנה שגר שם. היא עבדה בארצות הברית, גרה עם בן זוג והגיעה לארץ מדי שנה לתקופה של כחודש ימים לביקור משפחתי. דירתה בארץ לא הושכרה והיא שילמה דמי ביטוח מינימליים לשמירת הזכויות.

בחודש מאי 2009 נדחתה תביעתה לקצבת זקנה בשל שהות ממושכת בחו"ל. ביוני 2011 הודיע לה המוסד לביטוח לאומי כי תושבותה נשללה מינואר 2011 ואילך. המבוטחת הגישה תביעה לבית הדין בפברואר 2012. לטענתה, היא הייתה תושבת במועד הגשת התביעה לקצבת הזקנה ולכן מגיעה לה קצבה עד סוף דצמבר 2010.

בעקבות הגשת התביעה לבית הדין נבחנה התושבות במוסד לביטוח לאומי. נקבע שהיא אינה תושבת משנת 2006 וכל דמי הביטוח ששילמה הוחזרו לה.

בית הדין האזורי (ב"ל 12-02-34758, מיום 26.2.2014) קיבל את טענת המוסד לביטוח לאומי וקבע שכשהמוסד לביטוח לאומי גילה את הטעות, הוא תיקן אותה והחזיר למבוטחת את כל דמי הביטוח רטרואקטיבית משנת 2006. בית הדין מצטט פסקי דין של בית הדין הארצי:

1. המוסד לביטוח לאומי אינו בוחן בכל רגע נתון את תושבותו של כל אחד ממבוטחיו ואת זכאותו אלא בעת הגשת תביעה לגמלה, גם רטרואקטיבית.
 2. זכויות מתחום הביטוח הסוציאלי ניתנות מכוח חוק בלבד ועל פי תנאי הזכאות.
 3. טעות של המוסד לביטוח לאומי אינה יכולה להקים למבוטח זכאות שאינה קיימת לו בחוק.
- הוראות הביטוח הלאומי כאשר מוגשת תביעה לקצבת אזרח ותיק או לקצבת שאירים

בספטמבר 2012 פרסם המוסד לביטוח לאומי חוזר וקבע כללים אחידים לכל מקרה שבו מוגשת תביעה לקצבת אזרח ותיק או לקצבת שאירים. כאשר עולה שהתובע קצבת אזרח ותיק שוהה בחו"ל יותר משנה ממועד זכותו לגמלה (או שהמנוח שמכוחו הוגשה תביעה לשאירים שהה בחו"ל יותר משנה), יועבר התיק לבחינת תושבות. אם התושבות תישלל בדיעבד, יוחזרו דמי הביטוח במלואם.

ספירת יום היציאה מישראל ויום הכניסה לישראל לעניין השהות בחו"ל

המוסד לביטוח לאומי פרסם חוזר ביום 2.6.2019 (אגף אזרח ותיק ושאירים/מספר 1584) בנושא ספירת יום היציאה ויום החזרה לארץ – שהות בחוץ לארץ, בתחולה מיום 1.1.2019.

על פי החוזר, יצאה חוות דעת משפטית בנושא לצורך קביעת אחידות בעניין ספירת הימים במניין ימי השהות בחו"ל (לצורך ההבהרה, יציאה לחו"ל לתקופה שעולה על שלושה חודשים מלאים ורצופים עלולה לשלול זכאות לקצבת אזרח ותיק, למשל).

על פי חוות הדעת המשפטית, יחשבו יום היציאה מהארץ ויום החזרה לארץ כימי שהות בארץ. חוות דעת זו התקבלה ליישום הן על ידי מנהל הגמלאות והן על ידי מנהל הביטוח והגבייה שם בוצע תיקון בספירת ימי השהות במערכת מבוטח.

החוזר מדבר גם על בחינת תושבות לעולה חדש לעניין ספירת 365 ימי שהייה מצטברים בארץ – ימי היציאה והחזרה יחשבו כימי שהייה בארץ. סך כל הימים בכל יציאה הם לאחר גריעת יום הכניסה ויום היציאה.

פסקי דין

ביום 11.6.2018 דחה בית הדין האזורי את תביעתה של דניאלה אבני לתשלום דמי תאונה (שאינה תאונה בעבודה) בהתאם לשכר ששולם לה בחו"ל על ידי מעסיק הולנדי ונקבע בבית הדין שהיא תקבל את דמי התאונה כעקרת בית (האמנה עם הולנד אינה כוללת ביטוח לתאונות אישיות).

ביום 23.7.2018 דחה בית הדין האזורי (ב"ל 11-14-33023) את תביעתו של שאול בן דוד לקצבת אזרח ותיק בהיעדר תקופת אכשרה מספיקה בישראל (הוא צבר 110 חודשי ביטוח מתוך 144 החודשים הדרושים לזכאות). בית הדין אישר שהזכאות לקצבת אזרח ותיק חלקית מכוח האמנה עם בלגיה, תהיה רק מיום הכניסה לתוקף של האמנה המתוקנת עם בלגיה.

ביום 24.5.2018 דחה בית הדין האזורי לעבודה (ב"ל 15-03-11330) את תביעתה של סגלית פרי לתשלום קצבאות ילדים בעודה נמצאת בחו"ל עם ילדיה למטרת לימודים שלה, כיוון שסיבת היעדרותה מישראל (לימודים) לא נכללה בין התנאים שנקבעו במוסד לביטוח לאומי המאפשרים שיקול דעת של הפקיד.

ביום 26.2.2019 דחה בית הדין האזורי לעבודה (ב"ל 16-06-34179, 16-06-34138) את תביעות בני הזוג רפאל ואלגריה שמאי להמשך תשלום קצבת אזרח ותיק ולביטול חובם למוסד לביטוח לאומי, זאת עקב שלילת תושבותם.

ביטוח בריאות לשוהים בחו"ל ועם החזרה לארץ

על פי סעיף 58 לחוק ביטוח בריאות ממלכתי, תושב ישראל שחוזר לארץ לאחר שנעדר ממנה במשך שתי "שנות היעדרות" רצופות או יותר, שבהן לא שילם דמי ביטוח בריאות באופן רציף למוסד לביטוח לאומי בארץ, או שלא היה בתקופה הזו תושב ישראל על פי הגדרת המוסד לביטוח לאומי (גם אם שילם את דמי הביטוח והם הוחזרו לו), אינו זכאי לקבל שירותים רפואיים מקופות החולים בארץ במשך "תקופת המתנה" הקבועה בחוק.

אפשר לפדות את תקופת ההמתנה בתשלום אחד (בסכום כולל של 12,210 ש"ח בשנת 2020). עם זאת, טיפולי פוריות וטיפולים בחו"ל יתקבלו רק בתום תקופת ההמתנה המקורית. מי ששילם את התשלום המיוחד בחו"ל חייב לחזור לארץ תוך זמן סביר, כדי שלא תיווצר תקופת המתנה חדשה.

מיד עם תום תקופת ההמתנה או מיד לאחר סיום התשלומים בשל פדיון תקופת ההמתנה (או לאחר התשלום החד-פעמי), ועם קבלת אישור התושבות מהביטוח הלאומי למי שתושבותו נשללה קודם לכן, המבוטח זכאי לקבל שירותי בריאות על פי חוק ביטוח בריאות ממלכתי ולהצטרף לאחת מקופות החולים.

בתנאים מסויימים יכול אדם לקבל החזר הוצאות רפואיות ששילם באופן פרטי אם תושבותו נקבעה בדיעבד והוא שילם את התשלום המיוחד במועד.

החזר התשלום המיוחד לפדיון תקופת ההמתנה למי שאינו תושב ישראל ביום 11.12.2018 דחה בית הדין האזורי לעבודה (ב"ל 2442-12-18), את תביעתו הדחופה לסעד זמני של קונסטנטין ז'ילקו וקבע כי אינו תושב ישראל, ומשכך אינו זכאי לשירותים לפי חוק ביטוח בריאות ממלכתי. זאת חרף מצבו הרפואי הקשה המצריך טיפולים רפואיים אינטנסיביים.

הובהר לעניין פדיון תקופת ההמתנה:

המבוטח שילם את פדיון תקופת ההמתנה לשם קיצור תקופת ההמתנה לקבלת טיפול רפואי, אך בשל שלילת תושבותו, התשלום בגין פדיון תקופת ההמתנה אינו רלוונטי. תשלום תקופת המתנה תקף רק ככל שהמוסד לביטוח לאומי מכיר במבוטח כתושב ישראל.

מבוטח ששילם תשלום מיוחד עבור פדיון תקופת המתנה ונקבע כי אינו תושב ישראל וכי אינו זכאי לשירותי בריאות, זכאי לבקש החזר של תשלום פדיון תקופת ההמתנה ששילם.

עולה חדש ותושב חוזר ותיק - גמלאות ותשלום דמי ביטוח

כאשר תושב חוזר ותיק ועולה חדש תובעים גמלה מהמוסד לביטוח לאומי, הם מתבקשים לדווח על הכנסותיהם מכל המקורות, בארץ ובחו"ל, בהתאם לכללים שבכל גמלה.

חשוב מאוד לזכור כי ההכנסות המדווחות לצורך גמלאות כוללות בדרך כלל את ההכנסות מהמקורות המפורטים בסעיף 2 לפקודת מס הכנסה - גם אם הכנסות אלה פטורות ממס ו/או פטורות מדמי ביטוח, וגם אם אין צורך לדווח עליהן לשלטונות המס.

אי דיווח על ההכנסות עלול להוביל למצב שבו יקבל אדם גמלה שלא כדין והמוסד לביטוח לאומי ידרוש בחזרה את הגמלה בצירוף קנסות והצמדה. במקרים חריגים המוסד נוהג לבחון היבטים פליליים.

המוסד לביטוח לאומי דיווח לנציגי לשכות המייצגים בפגישה ביום 10.1.2018 כדלקמן:

- ברשות המיסים קיים פטור מתשלום ומדיווח למשך 10 שנים לעולה חדש בעל הכנסה מחו"ל וכן לתושב חוזר ותיק. בביטוח הלאומי ההכנסה מחויבת בתשלום דמי ביטוח ככל שמתקבלת שומה או אם מתקבל מידע מהמבוטח עצמו.
- הועלתה השאלה מדוע אין הקבלה בין מתן הפטור על ידי רשות המיסים לפטור בביטוח הלאומי. הוסבר כי המוסד לביטוח לאומי אינו נכלל בפטור זה. למוסד לביטוח לאומי יש רשימה סגורה של הכנסות פטורות.
- המיעוט מאוכלוסייה זו שמגיש תביעות לביטוח לאומי בהן נדרש מבחן הכנסות, מתבקש לדווח על ההכנסה. המוסד לביטוח לאומי מחויב לבצע חישוב וחיוב דמי ביטוח היות וכאמור מדובר בהכנסה חייבת.
- הובא לידיעת המשתתפים, כי באתר האינטרנט מפורסמת הנחיה כי תושב ישראל השוהה בחו"ל ואין לו הכנסות חייב בתשלום דמי ביטוח בשיעור הקבוע בחוק. אם יש לו הכנסות מחו"ל, יחויב בהתאם לשומה שתתקבל ממש הכנסה. כל עוד לא מתקבלת שומה יחויב לפי המינימום.

* אורנה צח-גלרט - רואת חשבון, בעלים ומנכ"לית משרד רו"ח אורנה צח לייעוץ, לייצוג ולהכשרה לפי חוק הביטוח הלאומי, למעסיקים, לעצמאים וליחידים. מרצה על חוק הביטוח הלאומי באקדמיה ובמסגרות מקצועיות. בעלת ותק בתחום של יותר מ-25 שנים. בין תפקידיה הציבוריים: יו"ר ועדת הקשר של לשכת רואי חשבון עם המוסד לביטוח לאומי ונציגת הלשכה בכנסת בנושא זה.

חלק יב - סוגיות בידי עבודה

כרטיס עובד

מעסיק חייב להקפיד לקבל כרטיס עובד חתום (טופס 101) מיד עם קבלת עובד לעבודה, ובתחילת כל שנת מס. יש לקבל מהעובד בנוסף לטופס 101 החתום גם צילום תעודת זהות לרבות הספח של התעודה, מסמכים הקשורים לעבודות נוספות, ולקצבאות שהוא מקבל מהמוסד לביטוח לאומי.

חובתו של העובד היא לעדכן את המעסיק בכל שינוי המתרחש במהלך השנה וקשור לפרטים עליהם הצהיר בטופס.

חוק הודעה לעובד (תנאי עבודה), תשס"ב-2002

בחודש דצמבר 2014 התקבל תיקון מספר 6 לחוק הודעה לעובד (תנאי עבודה), תשס"ב-2002, אשר יקרא החל מאותו המועד "חוק הודעה לעובד ולמועמד לעבודה (תנאי עבודה והליכי מיון וקבלה לעבודה), תשס"ב-2002 (להלן: "חוק הודעה לעובד ולמועמד לעבודה" או "החוק").

- עד קבלת התיקון לא חלה על ציבור המעסיקים חובה חוקית לפיה עליהם להודיע למועמד לעבודה על התקדמות הליכי המיון למשרה המוצעת/איוש המשרה ו/או על ההחלטה שלא לקבלו לעבודה. כפועל יוצא, פעמים רבות מאוד, מועמדים לעבודה מצאו עצמם באי וודאות גדולה, לאורך זמן ותוך שהינם חווים קושי אמיתי לכלכל את צעדיהם.
- במסגרת התיקון לחוק הוטלו על המעסיק חובות מהותיות חדשות שתכליתן להקל על המועמד בשלב חיפוש העבודה, ולאפשר לו לדעת "היכן הוא עומד" בכל הנוגע לקבלתו לעבודה אצל המעסיק הפוטנציאלי הספציפי.
- סעיף 3א(א) לחוק הודעה לעבודה ולמועמד לעבודה קובע כי על המעסיק למסור למועמד לעבודה, אשר השתתף בהליכי מיון (הליכי מיון מוגדרים בחוק כראיון או בחינה), הודעה בכתב אודות התקדמותם, וזאת אחת לחודשיים מיום תחילת השתתפות המועמד בהליכי המיון.
- עוד נקבע במסגרת סעיף זה כי על המעסיק להודיע למועמד לעבודה אודות אי קבלתו לעבודה, וזאת תוך 14 יום מהמועד בו מועמד אחר התקבל לעבודה לגביו נערכו הליכי המיון.
- על פי התיקון לחוק, הודעות כאמור יכללו, בין היתר, את הפרטים הבאים:
 - שם המעסיק ושם המועמד לעבודה.
 - מועד תחילת הליכי המיון.
 - זהות הגורם שערך את הליכי המיון (ככל שאינו המעסיק).
 - התפקיד/משרה לגביהם נערכים הליכי המיון.
 - שמו של שולח ההודעה מטעם המעסיק ותפקידו.
- הודעות כאמור ניתן לשלוח, על פי התיקון לחוק, גם באמצעי אלקטרוני או טכנולוגי אחר.

7. על אף האמור לעיל, מעסיקים בתחום ההסעדה, או המעסיקים לא יותר מ-25 עובדים, אינם חייבים להודיע למועמדים לעבודה את ההודעות שבנדון, וכך גם כאשר המדובר במשרה שתקופת העבודה המוצעת בה אינה עולה על שלושים ימים.
8. עוד ובנוסף נקבע במסגרת התיקון לחוק כי זכאות המועמד לעבודה לקבל מידע מכוחו שמצוין מעלה, באה להוסיף על זכאותו לקבלת מידע כאמור מכוח דין, צו הרחבה, הסכם קיבוצי או חוזה עבודה.
9. נזכיר כי חוק הודעה לעובד ולמועמד לעבודה מקנה לבית הדין האזורי לעבודה סמכות ייחודית לדון בהליך אזרחי העוסק בהפרת הוראותיו, ובמסגרת זו לפסוק פיצוי כספי לזכות מועמד לעבודה אשר זכויותיו נפגעו, אף אם לא נגרם לו נזק ממוני, וכן לפסוק על צו עשה לתיקון ההפרה.

מספר שעות העבודה בערבי חג

סעיף 2(ב) לחוק שעות עבודה ומנוחה קובע: כי ביום שלפני חג, שהעובד אינו עובד בו, לא יעלה יום העבודה על 7 שעות. במקומות בהם עובדים 5 ימי עבודה בשבוע, יום העבודה הנ"ל יהיה בן 8 שעות עבודה (בתשלום של 9 שעות) או עובדים 6 ימים בשבוע 7 שעות בתשלום של 8 שעות.

תשלום עבור ימי חג

עובדים חודשיים זכאים לתשלום מלוא ימי החג. עובדים יומיים/שעתיים זכאים לתשלום ימי החג רק לאחר 3 חודשי עבודה במקום העבודה (אם לא נעדרו מהעבודה בסמוך לחג - יום לפני יום אחרי, אלא בהסכמת המעסיק). יש הטוענים שבמידה והעובד היומי היה אמור לעבוד ביום בו חל החג - יש לשלם לו את שכרו. נקבע תשלום מלא בעבור 9 ימי חג (2 ימי ראש השנה, יום כיפור, 2 ימי סוכות, 2 ימי פסח, שבועות ויום העצמאות). העובד אינו זכאי לתשלום בגין ימי חג החלים בשבת או ביום החופשי שלו.

עבודה ביום שבת

המחיר לשעת עבודה בשבת הינו לפחות 150% ממחיר שעה רגילה. שעות המנוחה השבועיות הן לפחות 36 שעות רצופות בשבוע, כאשר לגבי יהודי, תכלול המנוחה השבועית את יום השבת. אסור לחייב עובד לעבוד בשעות המנוחה השבועיות.

אם העובד השלים במהלך השבוע את מכסת השעות השבועית (42 שעות עבודה רגילות) העובד יהיה זכאי גם לגמול שעות נוספות. הבסיס לחישוב גמול השעות הנוספות לעבודה בשבת וחג הינו שכרו המוגדל של העובד. יש לשלם לעובד גמול שעות נוספות בהתאם לחוק כאשר שכר הבסיס לחישוב גמול השעות הנוספות יעמוד על כ-150% מהשכר הרגיל (שעתיים ראשונות: 150% + 25% = 175% ומהשעה השלישית ואילך: 200%).

מילואים

סעיף 41 לחוק חיילים משוחררים, קובע איסור על מעסיק לפטר עובד בשל שירותו במילואים, במהלך השירות ובמהלך 30 הימים שמתום שירות המילואים (לעומת 21 ימים בעבר). הסעיף קובע את סמכותה של הוועדה לקבוע, כי מעסיק שלא קיים את חובתו על פי החוק, יידרש לשלם לעובד פיצויים בסכום השווה ל-5 משכורות.

הריון ולידה

משך חופשת הלידה

בתיקון לחוק עבודת נשים הוארך משך חופשת הלידה של עובדת מ-15 שבועות ל-26 שבועות כאשר 12 השבועות הנוספים הינם ללא תשלום. עובדת זכאית לחופשה בת 26 שבועות אם היא מועסקת לפחות 12 חודשים באותו מקום עבודה או אצל אותו מעסיק ותהא זכאית לחופשה בת 15 שבועות אם היא מועסקת פחות מ-12 חודשים כאמור. עובדת הזכאית לחופשת לידה בת 26 שבועות רשאית לקצר את חופשת הלידה לתקופה שלא תפחת מ-15 שבועות. עובדת שרוצה לקצר את חופשת הלידה חייבת להודיע על כך למעסיקה. המעסיק לא יכול לדחות את חזרתה לעבודה ביותר משלושה שבועות. עובדת יכולה לוותר על חלק מחופשת הלידה העולה על שישה שבועות לטובת בעלה. על פי התיקון עובד שעבד לפחות שנה באותו מקום עבודה או אצל אותו מעסיק ואשתו זכאית לחופשת לידה בת 26 שבועות, יהיה זכאי למלא את חופשת הלידה של אשתו עד 26 שבועות.

בדיקות רפואיות

חוק עבודת נשים קובע את זכאותה של עובדת בהריון, להעדר במהלך הריונה, לצורך בדיקות שגרתיות (בדיקות טיפת חלב, מי שפיר וכיו"ב). היעדרויותיה של עובדת בהריון, כאמור לעיל, אינן מנוכות משכרה, ואינן נחשבות כניצול ימי מחלה. הזכות להעדר עקב בדיקות שגרתיות מותנית בכך שהעובדת עובדת שבוע עבודה מלא, כאשר עובדת אשר עובדת עד 4 שעות עבודה ביום, זכאית להעדר 20 שעות בסה"כ במהלך הריונה, ועובדת אשר עובדת מעל 4 שעות עבודה ביום, זכאית להעדר 40 שעות בסה"כ במהלך כל הריונה.

שעות עבודה

ניתן להעסיק עובדת בהריון בשעות נוספות, החל מהחודש החמישי להריונה, אך ורק בכפוף להסכמה בכתב של העובדת ואישור רפואי המאשר כי היא יכולה לעבוד בשעות נוספות. כמו כן, אם הודיעה העובדת למעסיקה בכתב, החל מהחודש החמישי להריונה, כי אינה מעוניינת לעבוד בלילה - לא יוכל המעסיק להעסיקה בלילות. מעסיק אף אינו רשאי להעסיק עובדת בהריון, החל מהחודש החמישי להריונה, בעבודה במנוחה השבועית.

הגנה מפני פיטורים

חל איסור מוחלט לפטר עובדת במשך כל תקופת חופשת הלידה, איסור זה יחול גם לגבי התקופה של 26 השבועות וכן בתקופה של 60 הימים שלאחר תום תקופת חופשת הלידה. לשר העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים ניתנה הסמכות להתיר פיטורים רק במהלך התקופה המוגנת של שישים ימים לאחר חופשת הלידה.

פיצויי פיטורים

במהלך כל חופשת הלידה, אסור למעסיק לפגוע בזכויות של עובדת הנמצאת בחופשת לידה. יחד עם זאת, לעניין קביעת סכום פיצויים לא תיכלל תקופה של חופשה ללא תשלום העודפת על 14 ימי חופשה לשנת עבודה.

לצורך חישוב תקופת העבודה בגינה תהיה עובדת בחופשת לידה זכאית לתשלום פיצויי פיטורים, יש לקחת כוותק מלא את תקופת חופשת הלידה בגינה משולמים דמי ביטוח לאומי ומיתרת תקופת חופשת הלידה אשר אינה בתשלום יש לקחת לעניין הוותק לחישוב הפיצויים רק 14 יום.

איסור פגיעה בהיקף משרה

קיים איסור על מעסיק לפגוע בהיקף המשרה של עובדת בהריון, באופן העלול להקטין את הכנסתה, אלא בהיתר מאת שר העבודה והרווחה. האיסור חל על עובדת אשר עבדה אצל אותו מעסיק או באותו מקום עבודה שישה חודשים לפחות.

שעת הנקה

חוק עבודת נשים קובע, כי עובדת אשר מועסקת במשרה מלאה זכאית להעדר שעה אחת ביום ללא ניכוי משכרה מתום חופשת הלידה עד תום ארבעה חודשים מאותו יום. לפיכך, עובדת תהיה זכאית לשעת הנקה במשך ארבעה חודשים מסיום 26 השבועות שנקבעו כתקופת חופשת לידה.

טיפול פוריות

סעיף 7(ג) (4) לחוק עבודת נשים קובע, כי עובדת רשאית להיעדר מעבודה בתקופה שבה היא עוברת טיפולי הפריה חוץ גופית, לתקופה שאינה עולה על ארבע סדרות טיפוליות בשנה, כלומר, במקום עבודה שבו נהוג שבוע עבודה של חמישה ימים - עד שישה עשר ימים לסדרה טיפולית. במקום עבודה שבו נהוג שבוע עבודה של שישה ימים - עד עשרים ימים לסדרה טיפולית.

ההיעדרות האמורה מותרת רק בהתקיים התנאים הבאים:

1. אישר הרופא המטפל בכתב, כי הטיפול מחייב זאת.

2. העובדת הודיעה על כך למעסיקה מראש. החוק מוסיף וקובע, כי דין היעדרות, כאמור, כדין היעדרות מפאת מחלה. כלומר, עובד יהיה זכאי לתשלום בגין ימי היעדרות, כאמור, רק בתנאי שעדיין צבורים לזכותו ימי מחלה. חוק עבודת נשים בעניין זה חל גם על עובד העובר טיפולי פוריות, אלא שלגבי תקופת היעדרות עקב הטיפולים לא תעלה על שנים עשר ימים בשנה.

הערה - על פי חוק עבודת נשים, חל איסור על מעסיק לפטר עובדת העוברת טיפולי הפריה חוץ גופית או עובד או עובדת העוברים טיפולי פוריות, לקראת ילדם הראשון או השני בימי היעדרם מעבודה לפי סעיף 7(ג)(4) ו-7(ג)(1) לחוק (כאמור לעיל, סעיפים אלה מקנים לעובדים זכות להיעדר מן העבודה לצורך טיפולי פוריות, על חשבון מכסת ימי המחלה), או במשך תקופה של 150 ימים לאחר תום ימי היעדרות כאמור.

שמירת הריון

היעדרות בגין שמירת הריון אינה מוגבלת בזמן ודינה כחופשה ללא תשלום, עם זאת, היעדרות זו לא תפגע בזכויות התלויות בוותק העבודה. מבטוחת הזכאית לדמי לידה מהביטוח הלאומי, זכאית במקרה של שמירת הריון, לקצבה מן הביטוח הלאומי בהתאם לתנאים שנקבעו בחוק הביטוח הלאומי. מבטוחת שהייתה בשמירת הריון תקופה שאינה עולה על 30 יום, המעסיק ישלם לה ימי מחלה וזאת כנגד מכסת ימי המחלה אותם צברה. רק במידה ולמבטוחת אושרה שמירת הריון לפחות 30 יום רצופים, תהא היא זכאית לגמלה בעד התקופה האמורה, ובעד כל תקופה נוספת של 14 ימים רצופים לפחות, בהם הייתה בשמירת הריון. שיעור הקצבה הוא שכרה הרגיל של העובדת עד למקסימום של 100% מהשכר הממוצע במשק.

היעדרות עקב הריון ולידה של בת הזוג

עובד זכאי לזקוף על חשבון תקופת המחלה הצבורה שלו, עד שבעה ימי היעדרות בשנה, בהתאם לכללים שנקבעו, בשל טיפולים או בדיקות הקשורות להריון בת זוגו, או בשל לידה של בת זוגו.

חופשת אבהות

ביום 5.7.2016 פורסם חוק עבודת נשים (תיקון מס' 54), התשע"ו - 2016, לפיו - עובד יהיה רשאי להיעדר מעבודתו עד חמישה ימים מהיום שלאחר יום הלידה של בת זוגו, כאשר:
שלושת ימי היעדרות הראשונים - דינם כדין חופשה שנתית, ואם אין לעובד ימי חופשה המגיעים לו - כדין חופשה ללא תשלום;
שני ימי היעדרות הנותרים - כדין היעדרות מפאת מחלה; עובד הזכאי לדמי מחלה לפי חוק דמי מחלה, יראו את ימי היעדרות הנ"ל כיום השלישי למחלתו.

אימוץ ילדים

סעיף 6א לחוק עבודת נשים שכותרתו "חופשת אימוץ" מחיל את מרבית הזכויות הניתנות לעובדת לאחר לידה גם, בשינויים המחויבים, על עובדת המקבלת לביתה לשם אימוץ, ילד שגילו אינו עולה על 10 שנים.

חופשת לידה

גם לעובדת המאמצת ילד ניתנת הזכות לחופשת לידה בת 14 שבועות (להלן - "החופשה העיקרית"), לרבות הזכות לפיצול והארכה של חופשת הלידה והזכות כי יופרשו לעובדת המאמצת תקבולים לקרן הפנסיה ולקרן ההשתלמות.

חופשה ללא תשלום

זכותה של עובדת המאמצת ילד להאריך את חופשת הלידה מעבר ל-14 שבועות, בכפוף לתנאים המפורטים בסעיף זה, דינה של חופשה כאמור היא כדין חופשה ללא תשלום.

הגבלת פיטורים

גם לגבי עובדת שאימצה ילד חל הסעיף האוסר פיטורים ומתן הודעת פיטורים לעובדת הנמצאת בחופשת לידה, במשך 60 יום מתום חופשת הלידה העיקרית ומתום החופשה ללא תשלום. מהאמור עולה כי עובדת שקיבלה ילד לשם אימוץ ואשר גילו אינו עולה על 10 שנים זכאית על פי חוק עבודת נשים: לחופשת לידה, לחופשה ללא תשלום על פי החוק ובכפוף לתנאים הקבועים בו, כמו כן, אסור לפטר אותה בתקופת חופשת הלידה (לאחר 60 יום מתום חופשת הלידה).

מלבד הזכויות של עובדת שילדה המוחלות גם על עובדת שאימצה ילד, נקבעו בסעיף תנאים נוספים:

1. המועד ליציאה לחופשת הלידה העיקרית לאישה מאמצת יחול ביום שבו נתנה העובדת הודעה לפקיד הסעד כקבוע בסעיף 6 לחוק אימוץ ילדים וכי המועד להארכת חופשת הלידה מעבר לחופשה העיקרית יחול עם תום החופשה העיקרית.
2. בכל מקום בו נאמר "עובדת" הכוונה היא לרבות עובד. עם זאת, הסעיף מסייג את תחולתו וקובע כי אם נתקבל ילד לאימוץ על ידי שני בני הזוג, יחולו ההוראות בדבר חופשת לידה רק על אחד מהם לפי בחירתם.

התפטרות עובדת

סעיף 7 לחוק פיצויי פיטורים דן בהתפטרות עובדת שאימצה ילד. הסעיף קובע, כי עובדת שאימצה ילד (לבדה או עם בעלה) שטרם מלאו לו שלוש עשרה שנים, והתפטרה תוך 9 חודשים מיום קבלתו לאימוץ על מנת לטפל בילדה, ובלבד שניתן צו אימוץ, יראו לעניין חוק זה את התפטרותה כפיטורים. החוק מוסיף וקובע, כי אין זה משנה אם צו האימוץ עצמו ניתן לפני או אחרי ההתפטרות.

מענק לידה ודמי לידה

על פי סעיף 57 לחוק הבטוח הלאומי תהא מבוטחת או אשת מבוטח שקיבלה לאימוץ ילד עד גיל 10, וכן מבוטח שאימץ לבדו ילד זכאים למענק לידה ולדמי לידה.
התנאי שנקבע על פי חוק הביטוח הלאומי לקבלת מענק לידה הינו מתן הודעה לפקיד סעד על פי הקבוע בסעיף 6 לחוק אימוץ ילדים.
בנוסף, נקבע סייג על פי החוק שלא יינתן מענק לידה אם הילד המאומץ הוא ילדו של בן זוגו של המאמץ.
לעניין חישוב מענק הלידה וקבלת דמי לידה יראו כאילו יום הלידה של הילד המאומץ הוא היום בו ניתנה ההודעה לפקיד הסעד לפי חוק אימוץ ילדים.
עצם הזכאות לקבלת דמי לידה נובעת מהעובדה, כי לעובדת מגיע תשלום דמי לידה בעד פרק הזמן שלרגל האימוץ אין היא עובדת או עוסקת במשלח ידה.

הודעה בכתב מעובד שהתפטר

יש לדרוש מעובד שהתפטר הודעה בכתב על התפטרותו ואם הוא אינו נותן הודעה כזו, יש לשלוח אליו מכתב בנוסח "רשמנו לפנינו הודעתך מיום..... על התפטרותך מהעבודה, שתיכנס לתוקף ביום.....", שכן עובדים רבים מתפטרים אך חוזרים בהם אחר כך או טוענים שפוטרו ומגישים תביעות נגד המעסיקים.
יצוין, כי עובד שהתפטר אינו רשאי לחזור בו, אלא בהסכמת המעסיק, אפילו אם הוא מתחרט לפני המועד לסיום העבודה.
יש לשים לב, אם הופקדו לעובד במסגרת סעיף 14 כספים לביטוח קצבה הכוללים בתוכם רכיב פיזיוניים, לא יוכל המעסיק לקבל את סכום הפיזיוניים חזרה, העובד יקבל אותם בכל מקרה וזאת על פי סעיף 26 לחוק פיזיוני פיטורין.

חובת דיווח על תאונת עבודה

מעסיקים, שימו לב והיזהרו

משרד העבודה קונס מעסיקים שלא דיווחו לו על תאונת עבודה של עובד וזאת בהסתמך על פקודה מנדטורית משנת 1945 ובהסתמך על פס"ד מרכז רפואי סורוקה נגד מדינת ישראל מתאריך 28.5.1989.

על פי פקודת תאונות ומחלות משלוח היד (הודעה)-1945, חלה חובה על המעסיק לדווח למפקח על העבודה מטעם משרד העבודה בכל מקרה שאירעה תאונה כל-שהיא שמקורה בעבודתו של עובד כלשהו, ובמשך אותה עבודה והיא גורמת לאחד מאלה:

1. הביאה למותו של אותו עובד.
2. הביאה עובד להיות נטול יכולת במשך יותר משלושה ימים.

מטרת המחוקק הייתה לאפשר למפקחי העבודה לקבל בהקדם האפשרי מידע על כל תאונה, למעט תאונות קלות שגרמו לאי יכולת לעבוד פחות משלושה ימים, על מנת לחקור את נסיבותיה ולהעמיד לדין את האחראי על המחדל שגרם לה, אם אכן היה מחדל ועבירה על החוק, להדריך את הנוגעים בדבר ולהוציא צווים מתאימים, שימנעו את המשך העבודה במתקן שבו נגרמה התאונה, עד שיתוקנו הליקויים (דב"ע מ"ט/ 8-1 מרכז רפואי סורוקה נ. מדינת ישראל).

חובת ניהול פנקס שכר ותלוש שכר

סעיף 24 לחוק הגנת השכר קובע את חובת המעסיק לנהל באופן מפורט את שכר העובדים. הסעיף מפרט את כל המידע שעל המעסיק לפרט בפנקס השכר ובתלוש המשכורת שניתן לעובד. בין היתר: פרטי השכר, תקופת התשלום, מספר ימי עבודה, מספר שעות עבודה, מספר ימי חופשה וימי מחלה, השכר ששולם לפי מרכיביו, הניכויים מן השכר ופרטי הפירעון. הסעיף אינו מבחין בין העובדים, ולכן הפירוטים האמורים יבוצעו גם בעבור משכורות בעלי השליטה. הסעיף קובע גם אחריות לנושא המשרה בתאגיד וענישה למי שלא מקיימים את החוק.

הודעה מוקדמת

בהתאם לחוק הודעה מוקדמת לפיטורים ולהתפטרות תקופת ההודעה המוקדמת הינה:

עובד יומי/שעתי	עובד חודשי	ותק בעבודה
1 יום לכל חודש עבודה	1 יום לכל חודש עבודה	מחודש ראשון ועד חצי שנה
1 יום לכל חודש עבודה	6 ימים + 2.5 ימים לכל חודש עבודה	מחודש שביעי ועד שנה (פחות יום)
14 יום	חודש	שנה
14 יום + יום נוסף לכל חודשיים עבודה בשנה זו	חודש	מעל שנה ופחות משנתיים
21 יום	חודש	שנתיים
21 יום + יום נוסף לכל חודשיים עבודה בשנה זו	חודש	מעל לשנתיים ופחות משלוש שנים
חודש	חודש	שלוש שנים

ימי חופשה שנתיים

בהתאם לחוק חופשה שנתית, זכאות חופשה שנתית מחושבת על בסיס ימי העבודה בפועל בשנת העבודה (ולא על בסיס חודשי).

החוק מבחין בין מצב בו התקיימו יחסי עובד מעביד במשך כל שנת העבודה, לבין מצב בו התקיימו יחסי עובד מעביד רק בחלק משנת העבודה.

כאשר מתקיימים יחסי עובד מעביד, במשך כל שנת העבודה

ימי עבודה בפועל בשנת העבודה	הזכאות	אופן חישוב הזכאות
לפחות 200 יום	מלאה	----
פחות מ-200 יום	חלקית	הזכאות המלאה X ימי עבודה בפועל 200

כאשר מתקיימים יחסי עובד מעביד רק בחלק משנת המס

ימי עבודה בפועל בשנת העבודה	הזכאות	אופן חישוב הזכאות
לפחות 240 יום	מלאה	----
פחות מ-240 יום	חלקית	הזכאות המלאה X ימי עבודה בפועל 240

הזכאות לחופשה שנתית לפי חוק חופשה שנתית (לא לפי הסכמים קיבוציים)

החל מ-1.7.2016 הוגדל מספר ימי החופשה הזכאים לו עובדים בעלי ותק של עד 4 שנים. לפי התיקון לחוק התווספו 2 ימי חופשה לכל עובד בעל ותק של עד 4 שנים, יום חופשה אחד התווסף ב-1.7.2016 והיום השני התווסף ב-1.1.2017.

ותק בשנים	זכאות בימים	6 ימים בשבוע	5 ימים בשבוע
1-4	14 ימים עד ליום 30.6.16 15 ימים החל מיום 1.7.16 16 ימים החל מיום 1.1.17	12 ימים עד ליום 30.6.16 13 ימים החל מיום 1.7.16 14 ימים החל מיום 1.1.17	10 ימים עד ליום 30.6.16 11 ימים החל מיום 1.7.16 12 ימים החל מיום 1.1.17
5	16	14	12
6	18	16	14
7	21	18	15
8	22	19	16
9	23	20	17
10	24	21	18
11	25	22	19
12	26	23	20
13	27	24	20
+14	28	24	20

הערה - חלק של יום חופשה לא יבוא במניין ימי החופשה.

דמי מחלה

זכאות לדמי מחלה		
שיעור התשלום	דמי מחלה	יום היעדרות
אין תשלום	אין תשלום	ראשון
50% משכר יום רגיל	מחצית דמי מחלה	שני
50% משכר יום רגיל	מחצית דמי מחלה	שלישי
100% משכר יום רגיל	מלוא דמי מחלה	רביעי ואילך

צבירת ימי מחלה

1. חודש עבודה מלא מזכה ב-1.5 ימי מחלה.
2. חודש עבודה חלקי מזכה בחלק היחסי.
3. ניתן לצבור 90 ימי מחלה לכל היותר.

דמי הבראה

עובד שהשלים שנת עבודה, זכאי לדמי הבראה המחושבים על פי הוותק שלו ועל פי היקף המשרה כלהלן:

מחיר יום הבראה X מס' ימי הבראה X מס' שעות עבודה רגילות בשבוע
42 (שבוע מלא)⁽¹⁾

(1) מספר שעות העבודה הרגילות בשבוע, שיש להציב בנוסחה להלן, לא יעלה על 42.

מספר ימי הבראה (בנוסף לחופשה השנתית), לעובד במשרה מלאה (42 שעות עבודה שבועיות):

מס' ימי הבראה לכל שנת עבודה	וותק בשנים
5	בתום שנת העבודה הראשונה
6	עבור שנת העבודה השנייה והשלישית
7	עבור שנת העבודה הרביעית עד העשירית
8	עבור שנת העבודה ה-11 עד ה-15
9	עבור שנת העבודה ה-16 עד ה-19
10	עבור שנת העבודה ה-20 ואילך

התעריף ליום הבראה בסקטור הציבורי מיום 1.6.2020 הינו 429 ש"ח ובסקטור הפרטי מיום 1.7.2014 הינו 378 ש"ח.

מודעה בדבר שכר מינימום

החל מה-1.12.2017 נקבע שכר המינימום במשק לסך של 5,300 ש"ח ברוטו לחודש. חלה חובה על מעסיקים להציג מודעה בדבר זכויות עובדים לפי חוק שכר מינימום במקום בולט לעין. אי הצגת המודעה הינה עבירה פלילית שבציידה קנס.

המודעה: המודעה תיערך לפי הנוסח שבתוספת ואולם המעסיק יעדכן את סכומי שכר המינימום שבמודעה בהתאם לעדכון לפי החוק מזמן לזמן ולא יאוחר משבעה ימים ממועד העדכון כאמור.

הצגת המודעה בדרך נוספת: מעסיק שעיקר עבודתם של עובדיו, כולם או חלקם, היא מחוץ לחצרו, ימסור את המודעה לידי עובדים אלה במועד הראשון לתשלום שכרם שחל לאחר תחילת עבודתם אצלו וכן במועד הראשון לתשלום שכרם שחל לאחר עדכון סכומי שכר המינימום לפי החוק וזאת נוסף על הצגת המודעה בדרך הקבועה בסעיף 6ב(א) לחוק.

הצגת המודעה בדרך חלופית: מעסיק המעסיק פחות מ-6 עובדים במקום העבודה רשאי להציג את המודעה באמצעות מסירתה לידי עובדיו במועד הראשון לתשלום שכרם שחל לאחר תחילת עבודתם אצלו וכן במועד הראשון לתשלום שכרם שחל לאחר עדכון סכומי שכר המינימום לפי החוק, במקום הצגתה בדרך בסעיף 6ב(א) לחוק.

פטור מהצגת מודעה: מעסיק המעסיק את עובדיו שלא לצורכי עסק, משלח יד או שירות ציבורי, פטור מחובת הצגת המודעה.

העסקת נוער בחופשות

בחופשה מותר להעסיק נוער מגיל 14. כל נער ונערה חייבים להיות מצוידים באישור רפואי ובפנקס עבודה. נער או נערה מוגבלים לעבודת 8 שעות ביום (אף אם המפעל עובד 9 שעות) ולא יותר מ-40 שעות בשבוע. אין להעסיקם בשעות נוספות, בלילה ובשבת. קיימות הגבלות רבות לעבודת נוער, כולל איסורים על העסקה בתהליכי ייצור שונים. יש לזכור, כי גם לגבי נוער קיימת חובת תשלום שכר מינימום (לפי הגיל) וכן חובת תשלום החזר נסיעות לעבודה.

בתקנות עבודת נוער (בדיקות רפואיות) התש"ס-2000 נקבע, כי נער לא יעבוד אלא אם נבדק בבדיקה רפואית ורופא המשפחה נתן אישור רפואי להעסקתו.

על המעסיק מוטלת החובה להפנות את הנער לבדיקות והזמן הנדרש לבדיקות יחשב לנער כחלק משעות העבודה.

בתיקון לתקנות עבודת נוער נקבע עוד, כי על המעסיק לנהל פנקס שבו ירשמו ביחס לכל נער העובד אצלו הפרטים הבאים:

1. שמו המלא ושם אביו וכן כתובתו.
2. אם לנער יש תעודת זהות, את מספרה.

3. מספר פנקס העבודה של הנער.
4. תאריך הלידה.
5. תאריך התחלת העבודה.
6. פרוט מדויק של מסגרת יום העבודה, כולל הפסקות, של שבוע העבודה וכן רישום נוכחות סדיר הכולל שעות עבודה בפועל והפסקות, רישום כאמור שלא באמצעים דיגיטליים או אלקטרוניים יהיה חתום מידי יום בידי הנער ומאושר בחתימת אחראי שמונה על ידי המעסיק.
7. מועדי חופשה שנתית וימי מחלה.
8. התאריך בו חדל הנער לעבוד.

צו הרחבה לביטוח פנסיוני מקיף במשק

החל מיום 1.1.2008 חלים על כל העובדים והמעסיקים במשק הוראות צו הרחבה המחייב את המעסיקים לבטח את העובדים בפנסיה מקיפה. בחודש 8/2011 נחתם צו הרחבה להסכם הקיבוצי הכללי לפנסיה חובה המשפר את תנאי הצו הקודם מיום 1.1.2008 שקבע לראשונה את זכות העובדים לפנסיה המחייבת את המעסיקים במשק להפריש כספי פנסיה לעובדים לפחות עד לשכר בגובה השכר הממוצע במשק ולפי מדרגות אחוזי הפרשה שהסתכמו החל משנת 2017 ל-18.5%.

הצו יחול על כלל העובדים במשק, למעט מי שיש לו הסדר פנסיה מיטיב אשר ימשיך לחול עליו. מעסיק אשר אינו מקיים את הצו נוטל על עצמו סיכון גדול כך שבמקרה אירוע של נכות או מוות לעובד - יכול שייקבע כי המעסיק יאלץ להיכנס לנעליו של המבטח ולשלם כל מה שאמור היה לשלם המבטח (קרן הפנסיה ו/או חברת הביטוח).

עובד שמתחיל לעבוד ואין לו ביטוח פנסיוני יקבל את הפרשות הפנסיה בתום 6 חודשי עבודה מהיום בו התחיל לעבוד ולא רטרואקטיבית. אם היה לו הסדר פנסיה במקום עבודתו הקודם, ביצוע ההפרשות לגביו יחל לאחר 3 חודשי עבודה או בתום שנת המס, המוקדם מביניהם, רטרואקטיבית למועד תחילת עבודתו.

הצו אינו חל על:

1. עובדים שמתחת לגיל 21 שנים לעובד ו-20 שנים לעובדת.
2. עובדים שפרשו מעבודתם, לאחר גיל הפרישה ומקבלים קצבה.
3. עובדים להם הסדר פנסיוני או עובדים הזכאים להסדר פנסיוני מכוח עבודתם.

תשלומי המעסיק לפיצויים יבואו במקום תשלום פיצויי פיטורים בהתאם לסעיף 14 בחוק פיצויי פיטורים רק בגין השכר, התקופות והשיעורים שבגינם נעשתה ההפרשה לפיצויים בהתאם לצו.

שיעורי ההפרשות יהיו כדלקמן:

סה"כ	הפרשות המעביד לפיצויים	הפרשות המעביד	הפרשות העובד	
%	%	%	%	
2.5	0.834	0.833	0.833	1.1.2008
5.0	1.680	1.660	1.660	1.1.2009
7.5	2.500	2.500	2.500	1.1.2010
10.0	3.340	3.330	3.330	1.1.2011
12.5	4.180	4.160	4.160	1.1.2012
15.0	5.000	5.000	5.000	1.1.2013
17.5	6.000	6.000	5.500	1.1.2014
17.5	6.000	6.000	5.500	1.1.2015
18.0	6.000	6.250	5.750	1.7.2016
18.5	6.000	6.500	6.000	1.1.2017

נספח 2 - גיליון ספירת קופה

שם העסק _____ תאריך הספירה _____ דף _____

מס' סד'	מספר ההמחאה	שם החותם	שם המסב האחרון	שם הבנק	מועד הפרעון	סכום
.1						
.2						
.3						
.4						
.5						
.6						
.7						
.8						
.9						
.10						
.11						
.12						
.13						
.14						
.15						

העברה לדף מס' _____

	מזמן בקופה
	כרטיסי אשראי

עורך ספירת הקופה:

_____ שם ושם משפחה
 _____ חתימה

נספח 3 - פירוט מספר הקילומטרים בתחילת השנה ובסופה

שנת מס _____ שם הנישום _____

סה"כ מס' הק"מ במשך השנה (עפ"י המונה)	מס' הק"מ בסוף השנה או ביום המכירה	תאריך מכירה (**)	מס' הק"מ בתחילת השנה או ביום הרכישה	תאריך רכישה (*)	סוג רכב פ/מ	תיאור הרכב	מספר רישוי	מס' סד'
					פ/מ			.1
					פ/מ			.2
					פ/מ			.3
					פ/מ			.4
					פ/מ			.5
					פ/מ			.6
					פ/מ			.7
					פ/מ			.8
					פ/מ			.9
					פ/מ			.10

(פ) פרטי.
(מ) מסחרי.
(*) אם הרכב נרכש במהלך שנת המס.
(**) אם הרכב נמכר במהלך שנת המס.

_____ חתימה וחותמת

_____ תפקיד

_____ שם ממלא הטופס

נספח 4 - דוח נסיעה לחו"ל - שנת 2020

שם החברה _____			
שם הנוסע:		תפקידו:	
מטרת הנסיעה:		דולר יציג:	
ארץ היעד:		מטבע:	שע"ח לדולר:
תאריך יציאה:		תאריך חזרה:	
הוצאות		סה"כ הוצאה	
כרטיס טיסה (עד מחיר טיסה במחלקת תיירים/עסקים)	ב-\$	שע"ח	בש"ח
מיסי נמל ואחרים			
רכב שכור (קבלות) עד \$64 ליום			
הוצאות לינה עד שבע לינות ראשונות: עד \$289 ללינה. תאריך: מ _____ עד _____ ל _____ לינות שולם \$ _____			
עד 83 לינות נוספים: עד \$217 - \$127 לפי הסבר * תאריך: מ _____ עד _____ ל _____ לינות שולם \$ _____			
הוצאות שהייה אחרות ללא קבלות כשנדרשו הוצאות לינה: ימים * \$81 ליום			
כשלא נדרשו הוצאות לינה: ימים * \$136 ליום			
הוצאות אחרות			
סה"כ הוצאה			

- אם שולם סך של מעל ל- \$127 ללינה (לפי קבלות) יותר מהוצאה סכום בשיעור של 75% ולא יותר מ- \$217 ללינה.
- בנסיעה העולה על 90 לינות מותרות מלוא הוצאות הלינה אך לא יותר מ- \$127 ללינה.
- לגבי נסיעות לאוסטרליה, אוסטרליה, איטליה, איסלנד, אירלנד, אנגולה, בלגיה, בריטניה, גרמניה, דובאי, דנמרק, הולנד, הונג-קונג, טיוואן, יוון, יפן, לוקסמבורג, נורווגיה, ספרד, עומאן, פינלנד, צרפת, קטאר, קוריאה, קמרון, קנדה, שבדיה ושוויץ - ניתן להגדיל את הוצאות הלינה והשהייה בהן ב- 25%.

חתימת המנהל

חתימת הנוסע

תאריך